

„Gorjul e o regiune de surprize...” (Tudor Arghezi)

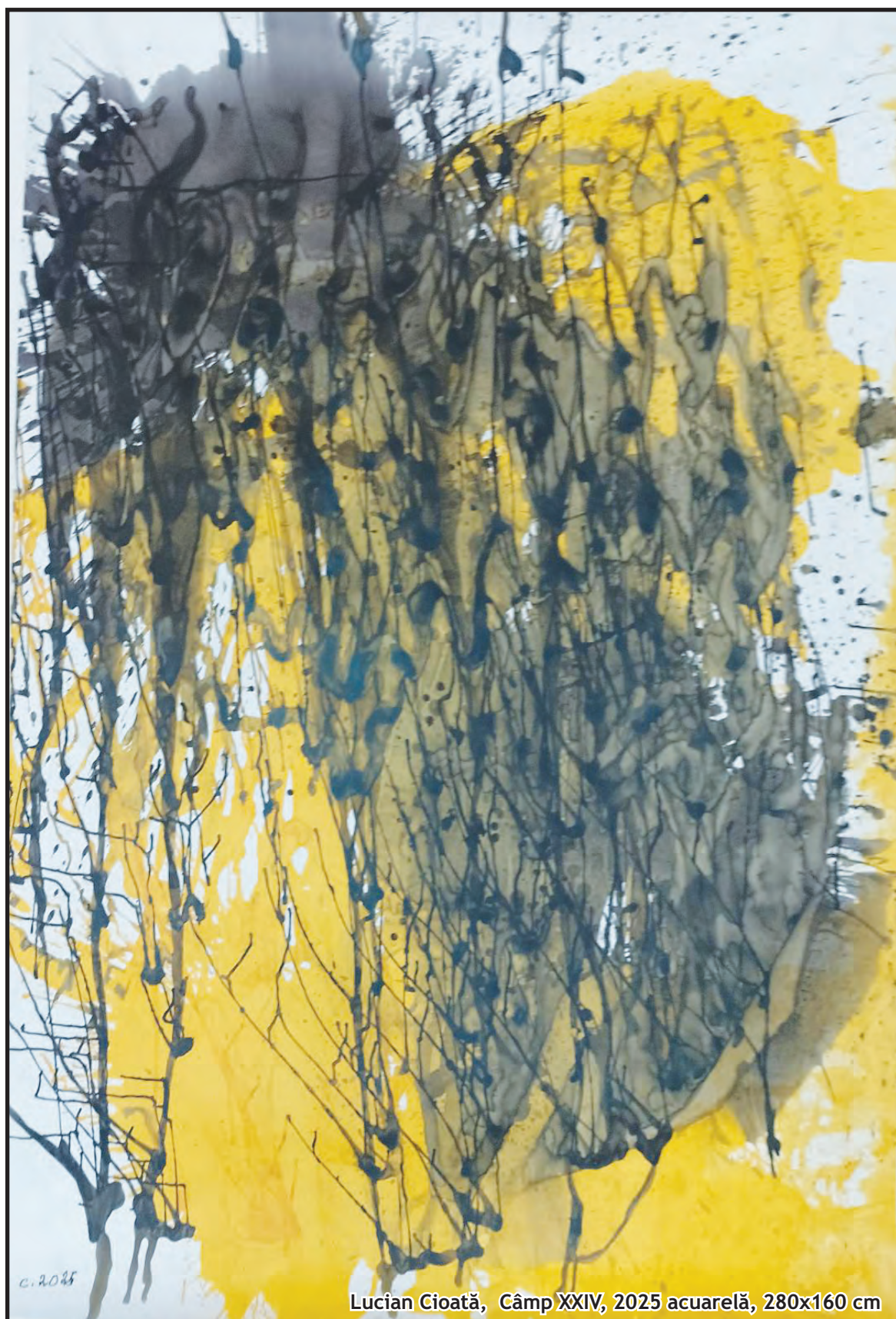
Gazeta Gorjului

revistă de cultură / apare lunar la Târgu Jiu

serie nouă / anul I / nr. 7 / Iulie 2025 / 32 pagini / 3 lei

un proiect editorial susținut de S.C. GORJEANUL S.A.

O vară buimacă

Lucian Cioată, Câmp XXIV, 2025 acuarelă, 280x160 cm

semnează în paginile revistei:

Paul Aretzu
Aurel Antonie
Mircea Bârsilă
Ionel Bușe
Sorin Călugărița
Dorel Dumitru Chirițescu
Lucian Cioată
Dan Constantinescu
Cocoru'
Constantin Codiță
Nicolae Dragoș
George Drăghescu
Valentin Duicu
Mihai Fircă
Gheorghe Gorun
Alex Gregora
Gheorghe Grigurcu
Ion Hirghiduș
Florin Isuf
Alexandra Florina Mănescu
Ștefan Melancu
Cornel Mihalache
Marian Negrescu
Andrei Novac
Ion Popescu Brădiceni
I. D. Sîrbu
Doru Strâmbulescu
Marius Marian Șolea
Vasile Vasiescu
Toma Velici

Editorial**Orgolii reșapate**

„Pohta ce-am pohtit”... Iar ni s-a împlinit. Tocmai ce se pregătea președintele să plece cu familia într-o vizită de sfârșit de săptămână și de stat în Austria și și-a amintit de noi... A promulgat, în sfârșit, zămbind protocolar pe fugă, legea prin care anul viitor este declarat oficial „Anul Constantin Brâncuși”. Mai făcuse același lucru cu ceva timp în urmă și pentru Nadia Comăneci. Părea că pe noi ne uitase...

Nimic mai neadevărat. În felul acesta, cu siguranță, „Anul Constantin Brâncuși” va deveni încă „un reper în reafirmarea identității românești”.

O luăm de la capăt... Până și Comisia permanentă UNESCO și-a dat avizul și „Anul Constantin Brâncuși” „va fi marcat de expoziții, debateri și evenimente culturale”, care mai de care. Nimic nou sub soare: Parlamentul, Administrația prezidențială, Guvernul, autoritățile locale și instituțiile publice din subordinea acestora, urmând să susțină totul, logistic și financiar în... limita sumelor aprobate (sic.)

Cu ani în urmă, în 1996, a mai existat o astfel de inițiativă, susținută atunci în Parlamentul României de o echipă condusă de Nicolae Mischie din partea PDSR. Se împlineau în acel an 120 de ani de la nașterea Sculptorului. Singurul lucru important realizat atunci, „cu mijloace specifice, au fost”... două: vizita președintelui Ion Iliescu la Târgu Jiu, nu fără oarecare urmări în plan local, și demolarea Coloanei lui Brâncuși, grație vredniciei lui Radu Varia. Așa am rămas în mentalul colectiv preț de aproape un... cincinal, „un oraș fără Coloană”.

Și de data asta inițiativa parlamentară ne-a aparținut, deputații Mihai Weber și Claudiu Manta semnând „expunerea de motive” alături de ex-ministrul Natalia Intotero și de mai bine de 60 de parlamentari PSD. Și de doar câțiva liberali. Și iată-l pe Brâncuși psd-ist, cu vederi social-democrate. Așteptăm, după mai vechiul desfășurător, o vizită la Târgu Jiu a președintelui nou ales... Se-aude că în Austria, de drag de Brâncuși, ar fi avut trecută în agenda și o eventuală vizită la Muzeul din Horn - distanța de la Slazburg putând fi parcursă în nici 3 ore -, pe urmele lui... Remus Botarro, băgat în seamă cândva și la Târgu Jiu, cel care, după modelul Radu Varia, în calitate de președinte al FFRI (Fundatia Franco-Română Internațională) a obținut „drepturile de autor” de la Muzeul nostru și l-„a turnat” pe Brâncuși unde și de câte ori a vrut. Rămâne în amintirea noastră ca fiind „un sculptor român (abstract)”, născut în... Tran-

silvania, „un fenomen în arta plastică”, o vreme rezident austriac, „un al doilea Brâncuși” cu care Centrul nostru a avut o bună colaborare în epocă. Tristeți impardonabile!

Început de sezon cu totul promițător pentru noul manager. Dl. Cornel Mihalache e de la 1 iulie la post și vine „cu o viziune clară de revitalizare și re poziționarea instituției și a Ansamblului Calea Eroilor, în centrul preocupărilor găsindu-se ideea că Brâncuși trebuie reintegrat cu forță și claritate în circuitul național și internațional al valorilor vii” și pentru acest lucru „vom cultiva nu doar respectul pentru formă, ci și libertatea de a o interpreta”.

Timpul se dovedește și pe la noi „a nu mai avea răbdare”... S-a trecut degrabă la treabă. Fără o programare prealabilă, forțele naturii „au fost de partea managerului” prin dezastrul de ultimă oră care a cuprins și arealul Grădinii Publice. Având de-a dreapta sprijinul neprecupețit al administrației locale prin reprezentantul ei cel mai autorizat într-ale culturii, s-au demarat „în regim de urgență” lucrări de toaletare și defrișare „ca la carte”, chiar lângă Masa Tăcerii, noul peisaj, acum de-a dreptul... selenar, trădând, iată, cum vine iar vorba, „nu doar respectul pentru formă, ci și libertatea de a o interpreta...”

Ce urmează?

Am vrut să aflăm câteva lucruri de început de mandat. Nu ne-a ieșit „revuistic vorbind”, primind de la noul manager - și asta poate doar urmare unei prietenii vechi ce pare a ne fi legat de ani buni -, chiar la închiderea ediției, în miez de noapte, o... scrisoare, pe care o publicăm cu titlu de material publicitar pentru Centru, la timona căruia îi dorim să stea cât de mult și unde a venit „după 26 de ani”, cu o nouă viziune asupra a ceea ce va trebui să devină instituția în care a găsit o... „colcăială de viermi brâncușieni” (!) Și ne-a mai adăugat drept *bonus* tot o... scrisoare, veche, din arhiva-i personală, prin care demult, un prieten comun, un brâncușolog local „înrațit”, îl invita cât de repede să vină la Târgu Jiu cu... treabă.

Așteptarea a fost de partea noastră. Îl cităm pe unul din decidenții momentului: „La Centrul Brâncuși a luat concursul un nou manager. Este vorba de regizorul Cornel Mihalache (...). Va fi în permanență la Târgu Jiu atâta timp cât este nevoie de el aici...”

Zilele aste e nevoie. Se lucrează...

Traversăm toți o „vară buimacă”.

Vasile VASIESCU

Caiețele de la Voitești
pagini de Cornel MIHALACHE

28 iulie 2025

Dragă Vasile,

Măine dimineață la 8 sper să reușesc să tăiem cei doi copaci uscați de la Masa Tăcerii. Ei sunt uscați de mai înainte de a veni eu la Târgu Jiu, de la 1 iulie. Între timp, celelalte sălcii de pe tăpșanul din spatele Mesei, de pe malul Jiului, s-au uscat și au fost tăiate. Acolo sunt câteva buturugi acum. După 15 octombrie, voi pune acolo șapte sălcii mari, pletoase, să fie așa cum am cunoscut eu locul. E, l-am cunoscut de prin 93, când în jurul scaunelor era gard viu până la genunchi. Nu era de privit. Sugruma cercul scaunelor.

Altfel, mie, personal, îmi place cum arată acolo cei doi copaci uscați. Dacă aș avea putere, i-aș îmbrăca în rășină sintetică, un fel de peisaj selenar (văzând suprafața Mesei ca o oglindă a Lunii pline) după Giorgio de Chirico. Dar cum ei sunt un pericol public, trebuie tăiați. Nu vor mai reveni niciodată la viață. Nu vor fi niciodată ca butucul acela de castan uscat din Atelierul sculptorului, care după 20 de ani uscăciune, lovit constant de o picătură de apă din acoperișul spart, a dat frunză tocmai când Vera More îl năștea pe fiul nerecunoscut. Așa că mâine, la 8 dimineață, îi vom tăia. Cu toate că în spate curge apa Jiului, parcul e greu de udat. Trebuie avize, apometru ca la Lungulețu, faleza aparține unei instituții, barajul alteia, apa unei a treia, luciul apei unei a patra. Egretele: lui Dumnezeu. Și regretele aparțin tuturor celor ce ne învârtim în jurul lui Brâncuși. Toți ne pricepem la Brâncuși. Să vezi ce o să fie la 150 de ani. Cât o să fie de mare coliva. Câte kilograme de aur au mai strâns cei ce vor să aurească Coloana. Ce scandal o să facă poetul cu roțile că îl vom sărbători fără el, cel care are monopol pe eroul neamului, alături de alți eroi ai neamului, în picioarele goale, cu sculptori alături care au în traista lor falusuri de bronz atribuite lui Brâncuși, apărute în articole din revista Playboy (2013). Și nu vorbesc de playboy-ul cultural care a demontat Coloana, cel mai mare rău făcut lui Brâncuși de cineva pe pământul ăsta. Și care a propus să plece biserica de pe Cale, ca un Ceaușescu postmodern, să se vadă Coloana de la Poartă. Sau cei de mai sus, care își doresc să aducă osemintele din Montparnasse, și să le ducă la Târgu Jiu, Peștișani sau Hobița, lângă mama lui, pe care o iubea foarte tare, atât de tare, că noi trăitori și muritori pe acest pământ, nu ne-am știut iubi mamele niciodată. Iar mămica lui, Maria Diaconescu, e într-un cimitir din Brediceni. Să nu mai vorbim de mitul donației refuzate de comuniști. Sau de „tezaurul necunoscut” Brâncuși, 500 de falsuri, pietre, gogoloaie, trovânței, scoase pe piață de diversi academicieni și experți, traficanți autorizați.

Eu, dragă Vasile, îmi doresc să nu-i fac rău lui Brâncuși. Să nu-i agresez memoria, să nu mă ocup de femeile din viața lui (puține de altfel), să vin cât pot MĂSURA lucrurilor care se vor întâmpla în jurul lui la 150 de ani de la naștere, apoi la 70 de ani de la moarte, apoi la

90 de ani de când Ansamblul de pe Calea Eroilor e în picioare. Să mă ocup de găinațul coriorilor de pe piatră, piatra aia poroasă ca o piele văzută la microscop. De mușchiul care a crescut pe Scaune, de lumina care nu mai e bună, de toată lumea care se așează pe același scaun ca sibianul redundant căruia nu i-a spus nimeni atunci că face o gafă, să mă ocup de Coloana care după 25 de ani ar merita remetalizată.

Din păcate, dragă Vasile, voi v-ați născut cu Brâncuși aici, în ființa voastră. Pentru voi nu mai e o minune, face parte din peisaj, sunteți saturați de Brâncuși de dimineață până seara, trecând pe lângă el, zi de zi. Unii fac sau ar face dacă ar putea, mii de kilometri să vadă, să se apropie, măcar un pic, de acest Ansamblu de piatră și fontă și de drumul inițiat pe care îl propune. Dragă Vasile, nu vreau nimic mai mult. Nu vreau să fiu manager, director sau alte alea. În prima zi a venit un om să-mi spună să trăiți șefu! Și i-am dat un citat din Petrinii de I.D. Sîrbu sau de Marin Preda

Dacă voi reuși ceva mai mult, se va vedea. Altfel nu îți pot spune nimic din visurile mele.

Eu nu scriu ca să scriu. Pe mine mă dor cuvintele mele.

Știi, îți scriu această scrisoare (mail), aducându-mi aminte că, cu trei zile înainte de a da concurs la Târgu Jiu, la Centrul Brâncuși, am dat printre documentele mele de o scrisoare a unui personaj care nu mai este printre noi. O citez aici:

...pământ. S-au scris și spus atâtea în acești 3 ani încât mi-e lehamite să ți le înșir. Pe cele scrise prin ziare și reviste le-am adunat și eu cum am putut, avându-le pe toate sortate într-o mapă. Dar la ce-mi folosesc, mă întreb, dacă Coloana-i tot palancă la pământ? (...)

Nu ne uita Cornele, mobilizează aceste personalități, toți brâncușologii de talie mondială, cu multe cărți despre Brâncuși la activul lor, personalități care imediat vor zice „prezent” la apelul tău. Află că tu mai ești ultima mare speranță.

Cu speranță nemărginită,
Ștefan”

Uite că după 26 de ani i-am răspuns la scrisoare. Am venit la Târgu Jiu. Și așa îți răspund ți se.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

Cornel MIHALACHE

„Absența unui prieten”

Discuție. Involuntar pornești de la un exemplu care ești tu însuși, voluntar rămâi la acesta ori te dezici de el, transmutându-l într-o alteritate. Dar natura percepției sinelui se conservă. Din fericire? Depinde.

Clipe indiferente, apoi plicticoase, apoi abrutizate. Clipe ale solitudinii.

Intermitentă recepție a unui viitor care nu va veni niciodată. Ținuta de gală a sufletului care așteaptă e totuși de rigoare.

Fii preventiv. Cel prea adaptabil e dispus a ocupa locul altuia.

„A accepta ceea ce e amar, dar consimțământul nu trebuie să influențeze amărăciunea, diminuând-o: în acest caz, el însuși ar fi diminuat, proporțional, ca forță și ca puritate. Obiectul acceptării trebuie să fie ceea ce e amar, în amărăciunea lui, și nimic altceva. Să spui ca Ivan Karamazov: nimic nu poate compensa o singură lacrimă a unui singur copil. Și așa fiind, să accepți toate lacrimile și nenumăratele grozăvii aflate dincolo de lacrimi. Să le accepți nu ca pe unele care admit compensații, ci în ele însele. Să accepți ca ele să fie numai din cauză că ele sunt.” (Simone Weil).

A.E.: „Admirația: o superioritate a recepției. Raportul dintre cel ce admiră și obiectul admirației sale e cel de la superior la superior.”

A.E.: „Excesul de politețe ocazional al unui mitocan nu are cumva un substrat autocritic?”

Apa după ploaie a râului curgând cu o furie umană.

Visuri căzute în paragină aidoma unor terenuri virane năpădite de buruieni de la periferia târgului.

A.E.: „A fi «simplu» înseamnă, prietene, ori a rosti esențialul ori a nu mai avea ce spune.”

„Boala este o cruce, dar poate fi și un parapet. Totuși, ideal ar fi să luăm din ea puterea și să-i refuzăm slăbiciunile. Ea să fie refugiul care te face mai puternic în momentul dorit. Și dacă trebuie totuși să plătim cu moneda suferințelor și-a renunțării, să plătim atunci” (Camus).

Câteodată așterni prezentele însemnări într-un fel cursiv. Alteori însă, după o pauză de câteva zile, te concentrezi asupra uneia singure în care speri să pătrundă undă benefică a timpului intervenit. A imprevizibilului adică.

Dubla culpă a ipocritului întru credință, prin falsă angajare proprie și prin faptul sacrileg că atinge imaginea divină cu mâini murdare.

Actorul, un ipocrit profesional. Unicul acceptabil.

„E bine ca intelectualul să nu creadă prea mult în sine însuși. La urma urmelor, partea cea mai frumoasă a inteligenței, ceea ce o deosebește de alte calități mai puțin fine - ca frumusețea fizică, forța, noblețea genealogică sau banii - , este că ea e întotdeauna problematică. Nu știi niciodată cu siguranță dacă ai sau nu inteligență. Poți fi sigur cel mult că ai avut-o acum o clipă, dar acum, în secunda ce urmează, în fraza care începe?... Omul inteligent vede totdeauna la picioarele sale, căscat și insondabil, abisul prostiei. De aceea este inteligent: îl vede și își reține grijuliu pasul” (Ortega y Gasset).

A.E.: „Muza? Asemenea unei femei libertine care te trădează când nu te aștepti.”

Obligația unui scriptor de-a percepe ponciful precum gustul sau mirosul unui aliment expirat. O probă organoleptică *sui generis*.

Visul straniu de astă noapte pe care mi-l relatează de altminteri apreciatul confrate X, ar fi unica sa evadare din poncif.

Reversibilități. Iubirea devine nu o dată obișnuință, obișnuința devine nu o dată iubire.

„Recent, la un congres, antropologul african Harris Menel-Fote amintea că atitudinea normală a lumii occidentale a fost *cosmofagă* (frumos termen: am avut și avem tendința de a devora universul); acum va trebui să ne pregătim pentru o formă oarecare de negociere: să vedem ce-i poate face omul naturii pentru ca el să supraviețuiască și ce nu trebuie să-i facă, pentru ca ea să supraviețuiască. Negocierea are loc pentru că nu există încă o regulă fixă; negociem pentru a stabili. Eu cred că, dincolo de anumite poziții extremiste, negociem mereu (mai mult emoțional decât intelectual) conceptul nostru de respect pentru viață” (Umberto Eco).

A.E.: „Nu prelungi, amice, lectura unui autor pe care îl resimți drept mediocru. Mediocritatea poate fi contagioasă.”

Comunicare. Infernul are o fereastră deschisă spre Paradis, Paradisul are o fereastră deschisă spre Infern. Ambele pentru a-și putea păstra cu grijă identitatea.

„Un om bătrân deprins să scrie, scrie și fără idei, ca un bătrân medic numit Bouvard, care, în timp ce agoniza, lua pulsul fotoliului său.” (Rivarol).

Un prieten merge pe același drum cu tine, un amic pe un drum paralel.

Absența unui prieten e dureroasă, a unui amic incomodă.

A.E.: „Mutație. A iubi un animal înseamnă a-l umaniza. A iubi un obiect nu înseamnă, colega, a-i prezuma condiția de ființă?”

„În mai multe magazine dintre cele mai ieftine din Florida am auzit muzică simfonică sau de operă. M-am mirat, întrebându-mă de când în America, muzica clasică e chiar atât de populară. Cineva mi-a oferit o explicație. Patronii acelor magazine o pun pentru că s-a constatat că acest fel de muzică alungă drogații și homleșii. Când aud o voce de soprană, indivizii dispar imediat. Nu suportă așa ceva. mai nou, chiar poliția aduce boxe și pune muzică simfonică prin parcurile cu probleme. Mozart sau Wagner îi gonesc pe drogați și pe traficanți” (*Dilema veche*, 2024).

Scriptor. A citit maldăre de cărți, dar, curios, n-a dobândit în chip satisfăcător expresia așteptată. Aceasta e prea adesea naiv-zgrunțuroasă, mergând curajos pe locul comun. Emoția sa rămâne aidoma unei persoane care nu poate părăsi o încăpere, căreia îi auzim bătăile discrete în ușa zăvorâtă.

A.E.: „Dacă există un demon al amiezii, oare nu există și unul al maturității la fel de insidios?”

„Cunoașterea e ridicarea minții la întreg. Creația, a lucrului la sensul de întreg.” (Noica).

Creația, o stare critică pe diverse trepte căutându-și mediul expresiv salutar, aidoma unei specii de viețuitoare care-și caută hrana.

Senectute. Un gen de reîntrupare fizică. Ființa lăuntrică a rămas însă aproape neschimbată. Doar câteva riduri pe obrazul psihic, o lentoare a mișcărilor de la un gând la altul, de la un cuvânt la altul probează noutatea, ca și cum și-ar măsura timpul rămas încercând cu discreție a-l prelungi.

Iubirea purtată obiectelor din preajmă cu care te-ai familiarizat, o față a panteismului? N-ar fi cu neputință.

S-a calculat că motorul unei rachete cosmice moderne dezvoltă o putere mai mare decât a tuturor mașinilor din secolul al XIX-lea luate la un loc.

Senectute. Ne părăsim mereu unii pe alții în diverse circumstanțe, ne părăsim pentru totdeauna și fără a muri.

„Conversație cu X pe tema cuvintelor doamnei de Maintenon: «Eram cu o sută de măsuri deasupra interesului: nu mi-a plăcut decât gloria, înclinație pentru care Dumnezeu mă pedepsește prin excesul actual de onoruri». El îmi atrage atenția că nu e nevoie să fiu un suflet mare pentru a recunoaște zădărnici ambiții atunci când această ambiție este din plin satisfăcută: ultimul dintre oameni simte neantul unui ospăț atunci când suferă de indigestie...” (Gustave Thibon).

Disproporția unui Destin de scriptor. Cu atât ne apare mai mică dimensiunea literară a lui X, cu cât funcția pe care o ocupă e mai mare.

La un scriptor totul e mască ori nimic nu e mască? S-au făcut ambele supoziții. N-ar fi mai rezonabil să vorbim de o mască transparentă prin care putem surprinde într-o privire și masca și chipul?

„În Coreea de Sud, o națiune care se confruntă cu cea mai scăzută rată a natalității din lume, cultura animalelor de companie este în plină expansiune. De exemplu, vânzările de cărucioare pentru câini au depășit vânzările de cărucioare pentru copii. Într-o societate în care presiunea financiară și a performanței este atât de mare, femeile renunță să nască, dar își răsfășă animalele de companie.” (*Dilema*, 2024).

Solitudinea nu constituie în fond o suspendare a relațiilor cu semenii, ci înscrierea lor într-o perspectivă optimă. O purificare virtuală a relațiilor în cauză. Impulsul social al ființei solitarului nu dispare, ci năzuiește la aceasta.

Trist sau iritat? Iritat pentru că nu poate fi trist.

Scriptor. Impersonalizarea dobândită prin intermediul creației, o cale sublimă a comasării ființei cu lumea.

Remarcabilul de altminteri eseist X, cu o mistică atracție, îmi trimite un volum al d-sale de versuri, din păcate nesatisfăcător. E aidoma unei lumânări stinse pe un suport metalic, la intrarea într-o biserică.

A.E.: „Destui confrăți în jurul vârstei tale și chiar mai tineri se pare că nu mai scriu. Tu cum te-ai simți într-o atare postură?” Ca și cum m-aș afla permanent într-o cameră goală unde n-aș avea unde mă așez.

Lucian Cioată 85

Într-o zi de vară buimacă

Valuri de căldură ne sufocă fără milă și fără să fim în stare să luăm vreo măsură cât de cât... constructivă. Suntem, cum vine vorba, la capătul puterilor. Și totuși...

Pe o vreme anunțată „pe surse” ca fiind imposibilă, am făcut drumul de la Târgu Jiu cu... rata doar „din interes” pentru... Lucian Cioată.

Pictorul „din cale-afară”, neîncadrabil și ajuns la vârsta-i de 85 de ani, pe care tocmai i-a încherbat cu succes pe toate fronturile, ne-a pus pe drumuri atârându-ne pe afișul expoziției sale de *Sărbătoare* în calitate de... curator.

Asta pentru că stie bine că-i suntem *fan* și mai ales, pentru că suntem în posesia celor mai mulți „Cioată” din întregul areal al... Gorjului, trecuți cu numere scurte de inventar în scriptele de la FilipArtGallery, unde ocupăm cu contract pe perioadă nedeterminată funcția importantă de... paznic de noapte.

Și cum colegul nostru de afiș, vicele Gheorghe Dican, n-a putut face deplasarea la București pentru că tocmai a trebuit să curatoreze debutul unei tinere speranțe chiar la aceeași oră, dar în alt colț de țară, prezența noastră a părut a fi apreciată cu asupra de măsură.

Pictorul Cioată, într-o ținută de sportiv încă în activitate, ne-a primit debordând de o tinerețe de invidiat, ne-a întrebat dacă ne e cumva... sete, și mai ales, ce-i fac lucrările pe care ni le-a donat „din toată inima”.

L-am asigurat că-i totul în regulă și că am prins gustul curatoriatului, dovadă că după expoziția-i de la noua galerie UAP - *Sediu* - din București, str. Tipografilor nr. 2, urmează, cu mare *tam-tam* de sorginte locală, să-i vernisăm și noi o expoziție - *Cioată 85* -, cu lucrări de mari dimensiuni din

depozitele FilipArtGallery, în spațiile diriguite de Muzeul nostru Județean, la Casa Memorială Ion Popescu - Voitești din Bălănești Gorjului unde, negreșit, va avea un cuvânt important de spus și prietenul Gheorghe Dican, revansându-se în felul acesta.

La vernisajul de la București s-au întrecut în vorbe dulci și bine alese, spuse autorizat și cu talent, președintele Petru Lucaci și criticul de artă de la revista *Lettre Internationale*, Adrian Mihalache, asistența urmărindu-i cu atenția cuvenită *Sărbătorii*, întreaga desfășurare de forțe fiind filmată cu profesionalism de ceramista... Maria Cioată, urmărită îndeaproape, atât cât s-a putut, de criticul Vladimir Bulat, l-a răndu-i supravegheat de sculptorița Cristina Iliescu și care, toți, bunăntele, n-au plecat cu... mâna goală.

Câtiva, aleși pe sprânceană, am avut posibilitatea nesperată de a ne fi fotografiat lângă pictorul Lucian Cioată.

De data asta noi nu ne-am ales cu nimic la... purtător, cu ceva care să poată primi un număr nou dintre cele încă disponibile în inventarul Galeriei noastre.

Nu-i timpul trecut..., Maestrul Cioată, având cu noi câteva procese pe rol, legate de un anume patrimoniu la care suntem parte în calitate de... moștenitori, va trebui să trăiască încă mult și să nu stea degeaba.

Procesele astea-l vor costa ceva și singura-i monedă de schimb nu rămâne decât Opera lui în acuarelă de un expresionism netașit, recunoscută de întreaga breaslă ca fiind „ieșită din orice tipar”.

Îl așteptăm la cotitură cu orice ocazie, urându-i *La mulți ani* din toată inima și cu toate puterile! (v.v.)

Mihai Firică

Fiara

Se apropie pe furiș

cu gura hulpavă și adâncă precum noaptea,
se târăște, se scufundă în nisip,
mă târăsc înaintea ei,
mestecă bucăți de carne care se rup din mine,
vine pe dâra de sânge,
o simt lângă mine,
mă acoperă cu o mantie de piele lipicioasă,
mușcă din coapsa mea zdrențuită.
Mă înghite, mă sfarmă cu fălci de fier,
cu dinți enormi, ruginiți,
mă prinde și strivește ceea ce ascusesem în mine,
sfarmă sentimente, emoții și obiecte numai de mine știute.
Sunt captiv și mă zbat trei zile ca lona sau, oare, sunt ani?

Mă aprind ca un rug,
fiara continuă să muște din mine.
Râu involburat, fără matcă pot fi,
haina continuă să mănânce bucăți de inimă și ri-nichi,
golește totul din mine.
Stâncă de aș fi transformat dintr-un gând
în măruntaiele sale tot ar stoarce viața din mine.

Autorul nu sunt eu,
nici mâna din care se scurg cuvinte,
nici poemul acesta care va avea un final deschis
nu-i al meu.

În ultima clipă știu că respirația ta fierbinte
mă va ridica din cenușă.

Atunci, fiului meu îi voi spune:
Nu coborî să vezi marea,
ci urcă pe muntele cel mai înalt,
departe, privind-o, visând-o,
ea îți va mângâia picioarele.

Povești pentru copiii neascultători

Intru și ies zâmbind,
străbat de la un capăt la altul marea care nu iartă.
Mi-au dat pastilele lor doamnele fără chip -
ești fratele nostru de aici și de dincolo -
ne-am crestat pe mâini și pe picioare,
spre sfârșitul zilei am găsit și seringile.
Câinele luda își dăduse sfârșitul fără noi,
fără alcool și litere rotunjite vor fi viețile noastre,
umbre destrămate fără somn.

N-ar strica să mai stau pe acasă,
să aștept lipit de zid,
să ascult ceasul mâncat de rugină,
să aud cum se scorojesc amintirile pe chipurile bătrâne.
(corul antic are o singură voce
și mai multe limbi,
ne prinde în vârtejul de cuvinte:
vaaai, doamna Ofelia,
mortul dumneavoastră pare mai mult viu
cu siguranță tandrețea are un preț și
pălăria vă prinde bine și
culoarea și modelul,
vaaai dar și gesturile probabil v-a iubit
pană în ultimul ceas).

Până ne vom despărți
cioplesc jurnalul cu briceagul său tocit.
Adio și la revedere, aud voci,
cuvinte precum sticla pisată mărunț.
Și secundarul s-a blocat,
dar nu se știe niciodată, stimată doamnă.
Adio! Nu nu, mai bine la revedere!

Inele de iarbă pierdute în oceane necunoscute

Amintirile - mirese răătăcite,
le las în sertarul secret
- inele de iarbă pierdute în oceane necunoscute.

Uităm lucrurile și anii plâng peste noi.
Desenăm ziduri și construim drumuri de hârtie,
colorăm zilele,
însă astăzi ne învăluim în poleială și fum.
Sfinți mărunți,
dominați de prezent și luciditate,
ne pierdem când stelele cad
în nopțile de iarnă.

Să nu te uiți la mine ca la o piatră,
sunt doar un jurnal în care scrii în fiecare zi,
dar asta se învață la universitate
din cărți cu file îngălbenite.
Două lumi sunt unite prin oameni,
așa cum timpul trece prin clepsidra
contopind secole.

Colecționez ficțiuni rafinate și istorii răătăcite,
nu port vina și îmi retez limba în joacă.

Alejandro, numele tău plutește peste oraș,
agățat printre frunze de cristal,
purtat de păsări cu pene de aur,
rostogolit de pietrele râului care iubește malurile.
Sunt un pescar care așteaptă în tăcere.
O imagine ruptă de mine,
purtată de ape din ce în ce mai adânci.

Un pumn de țărână

Am împărțit femeile, cărțile, anii,
le-am dat pietrele rinichilor mei.
S-au lepădat de mine,
s-au înălțat pe vârfurile mocasinilor -
pigmei prin vocație, simbriași ai versului cafeniu.

Am petrecut până în zori sub magnolie,
la masa pe care agro-poetul își puse picioarele
spre a fi filosofard și filfizon autentic.
În timp ce recita bont, din gură i se scurse
un pumn de țărână.

Pâinea Soarelui

Unde îmi este inima?

Să te simți tras prin gaura unui ac
dar nici de asta să nu îți pese.
Iată de ce spun că unii s-au născut singuri.
Zeama de carne amestecată cu vis și rugină,
coji de memorie,
prea puțin între două linii șterse.

Pâinea Soarelui este plătită cu arginți și oase.
Ceea ce nu se vede în poezie
sunt aripile rupte ale poezilor,
așezate în cruce.
Mi-au dat o bucată de pâine
înainte de a mă naște.
În cele din urmă,
după ce voi străbate deșertul gălăgios,
fără să privesc în urmă
am să găsesc lumina înflorită.

O singură aripă

Durerea înfloarește când ating pământul.
Bărbatul singur
privind prin fereastra deschisă și aripile fragile
căutând aerul.
Deodată își amintește
că așteptarea este o moară care macină la ne-sfârșit,
sfârșimă ore și zile, fărâmițează ani după ani,
dar tu nu ai mai venit și ceva rămâne nespus.
Bărbații nu iartă niciodată femeile care iubesc
noaptea.
Le pregătesc ziduri reci,
le așează la temelia catedralelor de carne
- m-am mirat că Ana a mea nu se cere zidită.
Am mințit pentru a nu ucide,
nu te iubesc, am jurat strâmb,
am șters pe cineva din memoria mea
cu o singură atingere de sabie.

Îmi proiectez pe zidul de pâine din fața mea
amintirile sparte, cioburi mărunte, resturi
- o mare albă fără valuri
în care cobor gol,
fără nume.

Iepurele verde din tablă

Cineva foarte înalt umblă printre noi
în pantofi de metal,
ne lasă să curgem pe bulevardul lat.
Șuvoi de umilință, lacrimi și dragoste.
Pun mult patos în ceea ce scriu, sunt cald,
căldicel și parcă îmi aduc aminte groapa.
Am săpat prea puțin și câteva degete ies afară,
ghiocei înroșiți de atâta așteptare.
Ce mi-am zis atunci, mai sapă o groapă,
intră tu în ea, arată-le cum se stă cuminte
- un faraon cu ochii goliți.

Iepure din tablă verde din față,
iepure din spate, tot iepure,
pe el scrie să nu călcam iarba,
unii spun să n-o irosim.

Dulce-amărușii sărutul tău,
cumpărat cu monede mici
risipite cu zgomot pe asfalt.
După-amiază ciudată și tristă,
topită în cercuri concentrice,
când mai aproape, când mai departe.

Identitate și alteritate în spațiul cultural românesc

Într-un moment în care trecem ca națiune prin transformări istorice fără precedent, o dată cu întreaga Europă, trebuie să ne punem întrebarea ce reprezintă azi România culturală. Totodată, în virtutea unei îndelungi exersări a ideii de universalitate, ne întrebăm dacă drumul spre o casă mai mare, cea a lumii, înseamnă a te rătăci de propria-ți identitate sau a căuta noile căi de a te redescoperi. Cu ce iese România în lume, în întâmpinarea celorlalți, în afară de câțiva mari sportivi și de câteva mituri ale tiraniei? Ei bine, ea a ieșit de mult timp prin câteva exemple de cultură, care ne dau nouă dreptul la o existență la fel de importantă ca și a celorlalte națiuni. A te arăta lumii înseamnă a-ți pregăti propria ta identitate pentru acceptarea alterității. Când spunem „România culturală”, afirmăm deja o identitate, o existență în spațiu și timp. De fapt, traseul afirmării noastre culturale, ca în cazul tuturor culturilor, cunoaște o devenire în cerc: **a arăta propria identitate - a-l accepta pe celălalt, cel diferit de tine - a accede la o identitate mai largă a lumii.** Acest cerc marchează faptul că diferențele culturale, în completitudinea lor, duc la o identitate relativă, cea a lumii. Alteritate ne este decât un moment de trecere spre tine însuși, ca atunci când înoți de pe un mal pe altul al unui râu. Când ești în vâltoarea apelor trebuie să te adaptezi la o lume străină, care nu este încă a ta. Dacă atingi celălalt mal cu bine, și acest lucru depinde de cât de bun înotător ești, vâltoarea apei, ca și vâltoarea lumii, nu-ți mai este străină.

Termenii de „identitate”, „alteritate”, „spațiu cultural” descriu lucruri diferite pentru stări diferite, pe care o națiune le poate avea la un moment istoric dat. Dar nimic nu este pur și simplu întâmplător în relația dintre cei trei termeni, ci un efect al unei deveniri îndelungate și, poate, mult așteptate. Este necesar ca acest șir de stări să creeze consistența unei vieți, întrucât și viața națiunilor, ca și cea a inșilor, este o deschidere în spațiu și timp a unui permanent miracol care este viața înseși.

Ce este spațiul cultural? Dar spațiul cultural românesc? În aparență este ușor de răspuns la aceste întrebări, dar în realitate este nevoie de toate cunoștințele posibile, de la cele istorice până la cele de geografie spirituală. Spațiul cultural ar putea fi definit ca spațiu al umanității, așa cum poate fi acesta înțeles ca un loc al creației umane extrem de diverse. Spațiul cultural românesc poate fi definit ca toposul în care s-au întâlnit, într-un mod fericit, românii cu un mediu geografic aparte, unic, unde a căpătat sens o existență istorică și s-a construit o realitate spirituală bazată pe intuițiile cele mai adânci. Se știe că o preocupare aparte

pentru această problemă a avut-o Lucian Blaga în perioada interbelică: „Să numim acest spațiu-matrice, înalt și indefinit ondulat, și înzestrat cu specificul accente ale unui anumit sentiment al destinului: spațiu mioritic”. Acesta are meritul de a fi determinat elementele esențiale pentru o matrice stilistică a culturii române: **doina, plaiul, dorul.** Ne putem noi azi înfățișa lumii cu aceste elemente care l-au definit pe român de-a lungul veacurilor și cât de mult vom fi noi înțeleși prin ele? Pot cele trei elemente, menționate de Lucian Blaga, să definească identitatea culturală a românilor, într-un moment în care cei mai mulți dintre noi își doresc o nouă existență în lumea Europei? Răspunsul la aceste întrebări nu trebuie legat doar de dorințele noastre întrucât încă nu avem un suficient exercițiu al pluralismului. Se afirmă, în urma unor studii, „că valorile europene (între care sunt citate: pluralismul, drepturile minorităților, egalitate dintre bărbați și femei, libertatea, democrația, toleranța, non-discriminarea, drepturile omului, egalitatea, respectul pentru lege, sprijinul pentru regimuri mai puțin dezvoltate, justiția, demnitatea umană ș.a.) nu sunt totdeauna respectate în România”. Nu știm cât adevăr este în astfel de afirmații, dar ele pun în discuție dacă noi suntem pregătiți să acceptăm ieșirea în lume, adică depășirea propriei identități culturale și acceptarea, fără rezerve, a diferitului. Pentru o astfel de acceptare este necesar să înțelegem cu adevărat propria noastră identitate, așa cum ea s-a remarcat în timp, trecând prin structuri sociale care au evoluat o dată cu modernizarea istoriei. Prin această înțelegere se va întări ceea ce credem că suntem noi cu adevărat. Pot fi remarcate două criterii de determinare a identității, după cum remarcă Derek Parfit,³ și anume: un criteriu fizic și un criteriu psihologic. Încercăm să găsim similitudini între explicațiile date de acest autor și situația identității culturii române.

Un criteriu fizic al identității culturii române este reprezentat de continuitate spațio-temporală a acestei culturi, pe care o putem determina prin reperele stabile date de valori, indiferent că aceste repere sunt cele ale culturii populare sau cele ale culturii majore. Există o identitate a culturii române din punctul de vedere al valorilor care s-au impus și au devenit repere fundamentale. Această identitate trebuie privită sub toate aspectele ontogenezei culturii care presupune o identitate a devenirii ei în timp. Bineînțeles că nu trebuie să avem iluzia unei continuități absolute, întrucât și fenomenul cultural, ca orice fenomen social, se supune aceluiași legi ale devenirii. Continuitatea presupune discontinuitatea și ceea ce reprezintă un tot cultural este rezultatul unui îndelung proces. Pentru a înțelege identitatea culturii române trebuie să inventariem toate momentele esențiale ale acesteia, repetându-se tiparul oricărei alte culturi. La început a fost cultura nescrisă, întrupată în folclor, care face legătura dintre epocile arhaice ale spiritualității, pre-creștinismul urmat de un creștinism adecvat acestui spațiu, și modernitatea culturală. Câteva piese de rezistență, precum **Miorița, Meșterul Manole**, individualizează cultura română, motivează identitatea acesteia care s-a menținut secole de-a rândul. Aceste piese de excepție ale folclorului au incitat la numeroase analize din parte unor exegeți ca Mircea Eliade, W.H. Snodgrass⁴ etc. Cu aceste capodopere ale folclorului, România a ieșit în lume. Problema este dacă mai poate rămâne în lume cu acestea.

Cultura scrisă a adus ceva nou în identitatea fizică a culturii române, de la Dimitrie Cantemir și până la sistemele filosofice ale lui Blaga și Noica. Acest ceva nou îl reprezintă adâncimea de excepție a gândului românesc, deși acest gând a rămas în perimetrul românității. Cultura scrisă a avut capacitate prin creația lui Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Marin Sorescu să depășească spațiul național și să se raporteze la cel

universal, adică la alteritatea care se află dincolo de identitate. Ori prima condiție a ieșirii în lume, unde se încheie raporturi mai ample ale existenței culturale, este tocmai acceptarea celui alt, a diferitului care nu te pune sub semnul negativului, ci are capacitatea de a te completa.

Identitatea fizică a culturii române devine una de excepție prin capodoperele lui Constantin Brâncuși, prin muzica lui George Enescu, prin opera științifică a lui Mircea Eliade, prin scrierile lui Emil Cioran, prin invențiile lui H. Coandă etc. Acestea pot fi considerate reperele cele mai potrivite care fac trecere de la național la universal, care împacă, dacă este nevoie, identitate cu alteritatea.

Criteriul psihologic al identității culturii române presupune continuitatea unei substanțe spirituale, ceea ce poate însemna continuitatea unei entități „pur mentale”. Trebuie să răspundem la întrebarea dacă în cazul culturii române există o astfel de continuitate a substanței spirituale. Cred că putem găsi această continuitate într-o mulțime de exemple legate de psihologia poporului român. Bineînțeles că unele dintre acestea au fost blamate, dar altele, dimpotrivă, scot în evidență un caracter deosebit al românului.

Cultura română este o cultură a memoriei, având prea puține momente de amnezie. Fenomenul memoriei culturale presupune atât raționalitatea vieții culturale, cât inconștientul arhetipal al acestei culturi. Raționalitatea culturii ne-a introdus în jocul luminismului, credinței în valorile cunoașterii, și a dat sens istoriei care s-a desfășurat, ca întreaga istorie a Europei, în sensul împlinirii modernității. Memoria culturii române, prin raționalitatea ei, redă imaginea spirituală a românilor, în care se îmbină spiritul practic al creației cu risipa, în sensul bun al cuvântului, de frumusețe. Aceasta face posibilă rădăcina metafizică a poporului român.

Dar ce este memoria fără inconștientul arhetipal? Matricea stilistică, de care vorbește Lucian Blaga, scoate în evidență un mod de a fi, specific românilor, ceea ce înseamnă identitate lor și o psihologie aparte, după cum ne demonstrează C. Rădulescu-Motru.

Criteriul psihologic al identității culturale presupune o identitate a-corporală, care se formează pe experiența pe care o avem cu alteritatea, cu ceea ce este dincolo de noi, ceea ce este rezultatul grijii pentru sine. Unele culturi au o prea mare îndeletnicire cu sine și uită de fapt ce sunt în realitate, uită că propriul eu nu este nimic fără vecinătate celui alt. Identitatea unei culturi, ca și cea a unei persoane, se validează numai prin raportare la **diferit**. Pornind de la considerente de ordin psihologic, Mircea Vulcănescu a creionat un portret al românului, portret care creează cea mai clară imagine a relației identitate-alteritate. El spune: „...noțiunea de român nu este o noțiune alterabilă. Și totuși, în realitate, fiecare dintre noi este alterabil”. La cum să nu fie așa dacă distingem planul mai larg identitate-alteritate chiar în ceea ce reprezintă sinteza daco-romană, vorbindu-se mereu de o răzvrătire a fondului ne-latin? Psihologia românității, cea a culturii române, este determinată de vecinătate ispititor sau a imboldurilor care pun în corelație această românitate cu ceea ce este în afara ei, ceea ce-i este străin dar poate să-i devină propriu la un moment dat. Vulcănescu menționează că ispitele care au înconjurat mereu românitatea s-au concretizat în curente politice și culturale⁷. Istoria culturală modernă a României, cea a cronicarilor, iluminismul latinist sunt rezultatul fondului nostru latin. Mănăstirile, în cea mai mare parte a lor, ca și palatul de la Mogoșoaia sunt rezultatul influenței slavo-bizantine. Fondul trac i-a produs pe Lucian Blaga, Vasile Pârvan, Nae Ionescu. Cultura pașoptistă este produsă de influența franceză, așa cum Junimea este un rezultat al influenței germane. Este justificat să ne întrebăm, din moment ce sunt în discuție atâtea influențe,

ca forme ale alterității, în ce constă identitatea psihologică a culturii române? Cred că putem vorbi de o identitate relativă în spațiul culturii românești, care are o dinamică istorică în timp. Cultura română nu se poate izola într-o identitate absolută, ci în una relativă, într-un prezent cu orizont cu tot, ceea ce presupune, prin memorie, o asimilare în cadrul acestuia a trecutului și viitorului.

Ce poate reprezenta alteritate într-un spațiu cultural, dincolo de sensul peiorativ al termenului? Nu se pune în discuție aici o stare de alteritate a culturii în sensul degradării acesteia, deși culturile, ca orice organism, ajung și în momente de derivă și chiar de dispariție. Înainte de a discuta ce înseamnă alteritate în spațiul culturii române, să încercăm să vedem rosturile alterității.

Alteritate este o categorie filosofică prin care este posibilă trecerea de la Unu la Multiplu. Identitatea și alteritatea reprezintă o dualitate metafizică fundamentală, de caracter formal⁸. Problema identității luată separat, dacă acest lucru este posibil, este problema Unu-lui, așa cum aceasta a fost presupus de către unii gânditori antici⁹, aflat în in-distincția Individualului cu Generalul. Alteritatea nu este posibilă fără cuplajul ei cu identitatea, pe care nu o anulează ca atare, ci o presupune și o întărește. Din planul cel mai larg al filosofiei clasice, problema alterității este mereu prezentă și nu v-a mai face doar obiectul gândirii filosofice, cum este cazul scrierilor lui Emmanuel Lévinas, ci și al situației culturilor actuale. De altfel, nu este nimic nou ceea ce se întâmplă în plan cultural pentru că întotdeauna culturile, fie că au fost create de cuceritori sau de cuceriti, au reprezentat modelele unei alterități, recunoscută mai mult sau mai puțin. Nu există nici o cultură „pură”, în sensul identității ei separate de rest. Oricare dintre culturile antice binecunoscute este un exemplu de acceptare a alterității. Diferă doar condițiile în care este acceptată alteritatea. Să ne gândim cum este acceptată alteritatea de către romani care, deși i-au cucerit politic și militar pe greci, au preluat elemente esențiale din cultura greacă. Exemplul cel mai elocvent îl reprezintă sincretismul religios, ca element de sinteză rezultată din contopirea mai multor identități religioase.

Spațiul culturii române nu a fost niciodată străin de alteritate. Acest lucru este cu atât mai evident cu cât înțelegem că acest spațiu, care a reprezentat latinitatea nord-dunăreană, a fost înconjurat de elemente străine și a trebuit ca secole să accepte inserția celorlalți. Aceasta s-a realizat prin con-viețuire și prin înțelegere. Putem spune că spațiul culturii române poate fi considerat un exemplu de recunoaștere și de acceptare a alterității. Pentru a pune ordine în această chestiune, vom considera că alteritatea din spațiul de existență al culturii române poate fi abordată cel puțin în două direcții: a) acceptarea alterității ca și coexistență a culturii române cu culturile altor etnii din aceeași vatră de locuire (o alteritate intrinsecă); b) acceptarea alterității în planul cel mai larg al ieșii culturii române în lume, unde ceea ce este străin capătă dimensiunea maximă (o alteritate extrinsecă). Diferența dintre cele două direcții de înțelegere a alterității este în primul rând determinată de posibilitatea diferită de sinteză.

Alteritatea intrinsecă. Cultura română nu a fost în nici un moment o cultură izolată, întrucât în spațiul de locuire al românilor au pătruns populații străine. Unele dintre acestea au fost asimilate, altele și-au păstrat identitatea. Un exemplu elocvent de influență asupra culturii române la începuturile evului mediu îl reprezintă influențele exercitate de limba slavă, care au dus la îmbogățirea limbii române. Aceasta demonstrează că acceptarea celui alt, indiferent că se realizează din propria voință sau sub anumite presiuni, nu trebuie privită ca o alterare negativă a propriului eu. Cultura română a avut capacitatea de a împăca identitatea cu alteritate, pentru ceea ce a fost străin a devenit cunoscut. Cultura română a fost influențată de cea a ungurilor, sașilor, slavilor etc., dar, la rândul ei, a produs influențe semnificative. Alteritatea intrinsecă nu a împiedicat cu

nimic păstrarea unității culturii române.

Alteritatea extrinsecă. Accederea la universalitate prin valorile unei culturi se realizează prin recunoașterea acestor valori de către ceilalți. De fapt prin recunoaștere se produce împăcarea identității cu alteritate. Schimbările culturale se produc într-o astfel de manieră, în care reciprocitate este necesară. De altfel, alteritate este ascunsă în identitate, după cum spune Solomon Marcus¹¹, deci nu putem trasa nici o frontieră riguroasă între noi și ceilalți. O cultură, ca și un individ, dacă și-ar propune, într-un mod utopic, o izolare totală față de ceilalți - și să presupunem că ar reuși, ea ar rămâne în urma dezvoltării firești.

Cultura română, deși a vrut mereu să-și păstreze identitatea, nu a respins niciodată relațiile cu celelalte culturi. Ea s-a îmbogățit permanent și a crescut în timp atât datorită dezvoltării ei interne firești, cât și capacității de a asimila și a traduce în registru propriu elemente culturale străine. Bineînțeles că relațiile culturii române cu exteriorul au depins de conjuncturile politice, de tipurile de guvernare. Chiar și în perioada comunismului a existat o cultură oficială care apăra acest regim de imixtiunile nedorite, dar a existat și o cultură neoficială, neagreată de regim, care a reușit să asigure progresul românesc. Deși au existat condiții vitrege pentru creația autentică, ea a fost asigurată atât din interiorul României, cât și de românii care au trăit în străinătate. Exilul românesc după cel de-al doilea război mondial a contribuit substanțial prin Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu la creșterea valorică a culturii românești și la intrarea acesteia în universalitate. Nici comunismul nu a fost un exemplu de păstrare a identității culturii române, întrucât a supus-o unor puternice influențe sovietice în anii imediat următori celui de-al doilea război mondial (cazul realismului în artă). Din fericire, aceste influențe nu au putut lăsa urme prea adânci, întrucât au fost de un nivel valoric redus.

Cultura română trece azi, ca aproape toate culturile lumii, printr-un proces de criză care se datorează confruntării tot mai pregnante cu restul lumii. Această confruntare este una valorică, ceea ce presupune concurența, ieșirea din izolare, adaptarea la cerințele globalizării. Acceptarea fenomenului globalizării nu se produce neapărat prin propria voință, ci datorită tendinței universale care există acum. Globalizarea va produce tot mai mult relativism cultural¹² și, probabil, va adânci criza culturilor naționale, depersonalizarea acestora. Nu știm dacă fenomenul de globalizare va duce la împlinirea unui proiect metafizic de realizare a unei *mathesis universalis* sau a unei limbi universale, așa cum au văzut acest proiect unii filosofi moderni. Să fie oare azi utopia de a-i lega din nou pe toți oamenii într-un singur tot posibilă? Să fie posibilă refacerea Turnului Babel și oamenii să treacă dincolo de „încurcarea limbilor”? Schimbările care se produc în plan mondial cu o rapiditate fără precedent pot duce la numeroase frustrări din partea celor care nu vor să accepte uniformizarea relativă și chiar asimilarea de către celălalt, de către cel mai puternic.

Ce se va întâmpla cu identitatea culturii române în epoca globalizării, dacă aceasta va fi dusă până la capăt? Aceasta nu este o întrebare la care poți da răspunsuri imediate și pertinente. Există un exces de bucurie pentru noi care este determinat de ieșirea din comunism și de liberalizare. Avem dreptul să plecăm oriunde în lume și demnitățile noastre nicidecum nu au avut mai multe șanse de a se împlini. Trecem prin mutații care au o miză culturală fără precedent, pentru că avem dreptul să plecăm și să revenim oriunde în lume. Trebuie să înțelegem că istoria noastră, ca oameni izolați, a luat sfârșit. În același timp, trebuie să înțelegem că mutațiile rapide ce vor avea loc nu vor produce numai momente de satisfacție, ci și anumite frustrări care țin de uniformizare. Elementele care caracterizează identitatea trebuie revizuite, unele dintre ele abandonate, cum este cazul unor tradiții. Aceasta înseamnă a avea capacitatea de a abandona o parte din memoria trecutului, la care este posibil să ținem mult. Putem să procedăm la

un astfel de abandon fără durere, cu toată luciditatea pe care o impune un prezent comun al umanității?

Contactul actual al culturii române cu alte culturi încă nu este unul dintre cele mai fericite, dar dacă globalizarea reală presupune nu expansiunea culturii occidentale, ci interferența și dinamica tuturor culturilor care iau parte la acest joc, atunci cum va arăta cultura autentică a viitorului? Referindu-se la un model al culturii europene, Constantin Noica propune un model al culturii depline, cu următoarea configurație:

- „1. o supranatură, schimbând raportul dintre om și natură în favoarea celui dintâi;
2. o cunoaștere rațională, dincolo de cea naturală care este doar descriptivă, cunoaștere care este capabilă să integreze iraționalul;
3. o superioară organizare științifică și tehnică de viață, cu lărgire a existenței și cunoașterii proprii prin istorie;
4. un orizont deschis, ca o limită care nu limitează, până la ieșirea prin creații din timpul istoric.

Un asemenea model acoperă azi Terra și se pre-gătește să treacă prin vămile văzduhului”.

Trebuie spus că filosoful român Constantin Noica este extrem de optimist în privința realizării unei culturi universale după modelul culturii occidentale. De altfel, aceasta nu era decât o împlinire a modelului culturii greco-mediteraneene, un nou *holomer* care se împlinește printr-o toleranță universală, printr-o pace definitivă. Ar trebui să împărtășim optimismul lui Noica, să credem că într-adevăr omul va avea capacitatea de a învinge toate fantasmalele care au dominat istoria. Ar trebui să credem că vom rămâne întregi în urma unei experiențe a alterității fără precedent. Cosmopolitismul azi este un fenomen care se desfășoară cu cea mai mare rapiditate și el presupune, în aparență, o creștere a indifferenței față de identitatea proprie, adică **față de ceea ce sunt eu la un moment dat**. Ieșirea din stare de identitate culturală și trecerea în alt-ceva, în alt-cineva produce o criză care, mai devreme sau mai târziu, se va face resimțită în spațiul culturii românești. Dacă nu putem evita o astfel de criză, este important să știm să o gestionăm, pentru că o astfel de criză de identitate presupune o nouă regăsire de sine. Este important ca noi, românii, să contribuim tot mai mult la realizarea culturii globale, să acceptăm și să fim acceptați în planul cel mai larg al umanității. În felul acesta este posibil să participăm la o conștiință mai largă, cea care este a întregii lumi.

Ion HIRGHIDUȘ

1. Lucian Blaga, *Trilogia culturii, II*, Spațiul mioritic, Editura Humanitas, București, 1994, p. 17.
2. Grete Tartler, *Identitate europeană*, Editura Cartea Românească, București, 2006, p. 173.
3. Derek Parfit, *Reasons and Persons* - Clarendon Press, Oxford, 1984, în Secolul XXI, Nr. 1-7/2002 (*Ceea ce credem că suntem*), , publicație periodică de sinteză editată de Uniunea Scriitorilor din România și Fundația Culturală Secolul 21, pp. 104-112.
4. Scriitorul american W.H. Snodgrass a scris și a publicat studii despre Cimitirul Vesel de la Sânpanta și despre *Miorița*.
5. Ibidem, p. 107.
6. Mircea Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1991, p. 22.
7. Ibidem, p. 19.
8. Constantin Noica, *Unu și Multiplu, În izvoare de filozofie*, vol. I, București, 1942, pp. 235-241.
9. A se vedea Anaxagoras, *Despre Natură*; Dominicus Gundissalinus, *Despre Unitate*.
10. Emmanuel Lévinas a subliniat că alteritatea nu este reprezentată doar de diferența de atribute dintre *Eu și Celălalt*, ci ea este diferența esențială (a se vede dialogul dintre Emmanuel Lévinas și François Poirier pe tema alterității, publicat în Secolul 21, Nr. 1-7/2002, pp. 14-22).
11. Solomon Marcus, *Identitatea și alteritatea sunt de nedespărțit*, în Secolul 21, Nr. 1-7/2002, p. 87.
12. În sensul pe care-l dă Richard Rorty în *Obiectivitate, relativism și adevăr*, Editura Univers, București, 2000.
13. Așa cum vede acest fenomen R. Berger, în *Mutații semnificative*, Editura Meridiane, București, 1975.
14. Constantin Noica, *Modelul cultural european*, Editura Humanitas, București, 1993, pp. 33-34.

Dan Constantinescu Cocoru' 75

Dulcea întoarcere la... locul faptei

„Zidurile” crude încă, proaspăt zugrăvite, amirosind tare a culori de bună calitate erau atârinate elegant la simeza galeriei de pe Bd. Magheru, cu cel mai bun vad, aflată zi și nopte-n calea eventualilor prieteni ai artelor.

Au trecut câțiva ani buni de la ultima mea întâlnire cu pictorul Dan Constantinescu, prilejuită atunci de noua lui expoziție, apreciată ca de fiecare dată de publicul larg, dar și de mulți dintre cunosătorii autorizați într-ale picturii de bună calitate. Și nu puteam să nu aducem vorba și de... Târgu Jiu. Pictorul nostru a intrat în Institut al doilea pe listă, chiar din prima încercare, la clasa Meșterului Corneliu Baba. Întâiul pe listă a fost Mircea Ciobanu, pictorul care mai târziu a făcut carieră în străinătate și cel care avea să-i fie naș, împodobindu-i buletinul de identitate cu încă un nume - Cocoru' - menit a-i justifica statura-i de invidiat. Știa de pe-atunci să-și poarte „înălțimea” cu o autoritate ușor controlată, lucru care-i iese și astăzi când a împlinit... 75 de ani și e în stare să-și asume la vedere, nu fără o anume performanță sportivă.

La absolvirea Institutului „Nicolae Grigorescu”, tânărul nostru pictor a ajuns prin repartitie guvernamentală la... Târgu Jiu. Și a venit în Gorj cu gândul nemărturisit de-„al copia” pe Brâncuși - să ia cât de repede primul tren și să se întoarcă degrabă la București, unde credea sincer că-și va găsi un loc,

numai al lui, între pictorii unei noi generații de artiști ce trebuiau, neapărat, să dea ora exactă în artele momentului.

Încadrat cu carte de muncă la o întreprindere cu oarece „profil artistic”, unde se produceau mai ales reclame cerute de piață, acoperind varii domenii interesate să dea frumos în fața eventualilor curioși cu veleități comerciale. S-a interesat cum să obțină „în regim de urgență” negația atât de necesară plecării și a găsit o anume înțelegere la dl. Marin Colțan, aflat atunci în structurile de conducere ale culturii locale. Colțan era la bază profesor de desen și co-cheta cu pictura de șevalet, numărându-se printre fondatorii de drept ai Căminului UAP, la nașterea căruia a participat ca invitat de la centru chiar criticul Ion Frunzetti.

Dl. Colțan i-a recomandat tânărului Dan Constantinescu Cocoru' să se dăruiească meseriei de pictor, urmând să-i deschidă o expoziție personală la... Casa de Cultură, acesta fiind prețul obținerii negației atât de râvnită și mult așteptată. S-au întâmplat lucrurile chiar așa și iată-l pe Cocoru' planând frcit deasupra Bucureștiului unde urma să-și îplinească visul...

M-a surprins faptul că după atâta amar de timp, pictorul încă-l pizmuia pe dl. Colțan că-i reținuse „cu titlu personal” una dintre lucrările expuse atunci la prima-i expoziție de la Târgu Jiu. Interesându-mă între timp, am constatat că Muzeul nostru de artă

nu avea nicio lucrare semnată Dan Constantinescu. Și mi s-a părut nedrept. Am pus la cale o eventuală expoziție la Muzeu, dar pretențiile pictorului depășeau cu mult posibilitățile noastre. I-am așzat atunci pe coperta revistei noastre „Lumea gorjeană” o „Coloană” care ni s-a părut interesantă și care a dat un plus de eleganță plastică celui număr aproape festiv.

Și-au trecut anii... Și aflu, nu fără o anume mirare, că ajuns la maturitate, maestrul de astăzi s-a întors la... locul faptei, acolo unde a debutat fericit în lumea artelor. Și colac peste pupăză, a consimțit „de bună voie și nesilit de nimeni” să facă o donație consistentă, cuprinzând, nesperat, mai bine de o sută și ceva de lucrări aflate „la perete” în atelierul de la București. Îi mulțumim cât putem de frumos și de mult și urmează cât de curând ca sălile generoase ale Muzeului Județean să-i găzduiască o expoziție care „să rupă gura Târgului” nostru și să ne facă învidiați chiar de muzeele aflate în proximitatea hotarelor Gorjului.

Cu siguranță se vor găsi fondurile necesare ca expoziția lui Dan Constantinescu Cocoru' să fie însoțită de un Catalog exhaustiv și elegant, care să dea seama de importanța Donației făcută concetățenilor noștri, interesați de arta unui Maestru la care ținem necondiționat.

La mulți ani și bun venit... acasă, la Târgu Jiu. (v.v.)

Andrei NOVAC

viață

în fața ta este un câmp și o lume care nu există,
eu sunt iarăși copil
și toate emoțiile mele sunt aruncate pe jos
acesta trebuie să fie un anotimp pe care acum
nu îl recunosc
viața noastră nu a trecut încă printre degetele
celorlalți.

copiii cresc constant în ochii celor care știu să
viseze,
toți copacii din jurul nostru își agață puternic
rădăcinile în pământ,
cerul este roșu aprins între buzele tale
mușcate de dinți.

fugim în jurul vieții noastre în fiecare
dimineața ca printr-un parc,
fructe care se rostogolesc peste podeaua din
lemn a casei în care am copilărit,
când se lasă seara pereții albi ai
incertitudinii noastre sunt o conștiință vie.

cu siguranță soarele se ascunde în bucuriile
noastre de atunci
cade întotdeauna peste un câmp și o lume
care nu există,
eu sunt iarăși copil și ordinea lucrurilor
devine alta,
ne desprindem din viața asta și începem să o
trăim,
ne ridicăm pe vârfurile picioarelor prin iarba
necosită.

o să fie bine,
o să fie cald,
o să râdem cu gura până la urechi.
copilăria noastră nu este doar despre noi,
pământul se uscă în fața ta după ploaie
și frica pe care viața o lasă prin noi se face din ce
în ce mai mare.

viață 2

te rătăcești pe o insulă formată din pietre,
fără să risipești tensiunea dintre noi,
îți construiești o lume care să îți aparțină,
să vibreze la emoțiile tale
în oraș fiecare stradă se intersectează cu mine.

ea nu ți-a aparținut niciodată.
măinile ei se întindeau în fiecare seară
până la capătul lumii tale
prin cea mai firească tăcere
din câte sunete sunt
și toate melancoliile se lovesc de buzele tale
de fiecare dată când plouă.

lumea asta în care suntem se decojește brusc,
ca un fruct din care mușcă un oraș întreg,
un sat cu mai multe ulițe încă neasfaltate
prin care amintirile se îmbracă în costume albe.

te rătăcești de fiecare dată fără să înțelegi
tăcerile din jurul tău
cuprinzi universul oamenilor de zăpadă de la
un capăt la altul
nimic nu ne împiedică să fim fericiți.

inima noastră din care copiii mușcă cu poftă
în diminețile
când toate se opresc în loc.

viață 3

frumusețea nu se scrie pe hârtie,
ochii ei sunt mari și rotunzi,
diapozitive proiectate peste tot
eu sunt fericit, zilele cu ploaie sunt prelungiri
ale umbrelor noastre așezate pe rândul din față
al fiecărei așteptări.

orașul este scufundat în întuneric,
cred că este toamnă,
cred că este timp destul pentru lucrurile pe
care le avem de făcut,
sunt ca un copil abia născut într-un oraș în
care iarba crește
încet dar sigur prin așteptările noastre
cotidiene.

viață 4

au rămas tot mai puțini oameni
în casele cu pridvor și acoperiș din șia
ca într-un balansoar,
ca într-un balcon,
noi mergem în fiecare zi
pe același drum pietruit cu așteptări,
caldura cu care ducem luptele mici
se transformă în fiecare seară în frig.

punct

totul arată acum
ca o frânghie din cânepă,
pe care groparii o strecoară
pe sub burta unui sicriu transparent,
din el țâșnesc fluturii vieții noastre
direct prin câmpurile uriașe de iarbă
verde și clară.

îți speli ochii pentru ultima dată
și respiri sacadat
prin visurile noastre,
cânepa face noduri,
copilăria ta de la capătul fiecărei lumi
care a mărit distanța dintre brațele noastre.

preotul cântă și pământul acoperă tot.

două puncte

întâmplările noastre cotidiene,
alergă prin amintirea oamenilor liberi,
pantalonii mulați care îți acoperă picioarele
întind camera din toate colțurile ei.

să râdem atunci când și alții râd.
carnea mea să trăiască în visele tale,
în care nu ninge niciodată și nu este frig.

dintr-o dată, cineva trage un fermoar peste cer
și totul definește o linie către inima ta.

alte umbre

stăm așezați sub aceleași cruci,
dormim în fiecare noapte
cu un pumn de pământ în buzunarele
pijamelor noastre

spre dimineață toate corăbiile dispar
din toate intersecțiile aglomerate
se trag gloanțe în gol prin tot orașul.

rămânem la fel de tăcuți în fața celorlalți
ascuțim cu inima toate lucrurile care ne-au durut,
respirăm în fața oglinzilor murdare de lut,
există în fiecare zi alt cer care ne crește în
fiecare palmă.

stăm cuminiți lângă cruci
pământul este singura certitudine după
Dumnezeu.

tact

cobori de fiecare dată din viața ta
pe niște trepte din sticlă,
pantofii iluziilor contemporane,
și buzunarele blugilor tăi de la spate,
sunt certitudinile existenței noastre.

părul tău se scufundă în lumină,
inocența ta este rescrisă
în fiecare zi cu soare,
toate se răstoarnă
în palmele transparente
ale ultimei tale îmbătrâniri.

îți legi viața la gâtul cuiva
și fluieri pe coridoarele goale,
trebuie să vrei și să poți face orice
pe urmele din fața ta nu o să calci niciodată.

luciditate

cu ochii deschiși
închizi toate ferestrele
cu tot cu diminețile reci,
ca o perdea care ne acoperă viața
la toate capetele ei.

aleile clare ale unui parc,
măinile care prindeau viața cu încredere.
câte urme putem să lăsăm?
toate le răstorni
și nimeni nu calcă
pe viața lui, nimeni.

despre toate

nu am încercat să evit nimic,
mi-am ținut un echilibru ciudat
pe o ață tot mai subțire
pe care o așezi între limitele tale.

este un câmp care se întinde
între copilăriile lumii contemporane
și lipsa de luciditate a celor care intuiesc frica.

nu uit nimic,
pământul se rostogolește peste noi,
ne acoperă simțurile înainte de culcare.

Viața unui poet creștin

Puțini știu că Daniel Turcea avea și prenumele Ilie. În schimb, este foarte prețuit cazul său rarism de convertire și trăire religioasă autentică, răsfrântă în poezie, în vremuri istorice improprii. Pentru cineva care află că, în urma unei boli incurabile, destinul îi este pecetluit, există, de regulă, două moduri de a reacționa: fie să aștepte cu teroare, ca pe o nedreptate, momentul fatal, fie, ca în cazul lui Turcea, să găsească un sprijin puternic în Dumnezeu. Pentru poet, moartea s-a transformat, paradoxal, într-o trăire frenetică în credință și împăcare. Cu atât mai mult este paradigmatică o asemenea comportare, cu cât a trecut în veșnicie la o vârstă semnificativă, nedrept de tânără, de 33 de ani.

Cartea, îngrijită de Părintele Sever Negrescu (poet, eseist, istoric literar), *Urme în veșnicie. Ilie-Daniel Turcea* (Editura Doxologia, Iași, 2013), reconstituie din mărturii și documente o biografie aparte, urmând, parcă, o paradigmă hagiografică. Cea mai mare parte a cărții, numită *Viața fratelui meu*, aparține Luciei Turcea, sora poetului, desigur, sursa cea mai îndreptățită să ofere informații veridice. Discursul este unul educat, acurat, comprehensiv, venit din partea unei creștine practice, de formație teologică. De aceea, în centrul atenției se va afla transformarea minunată a lui Daniel Turcea, convertirea și credința adevărată pe care le-a asumat deplin, fără șovăire, după o viață foarte dezordonată. Genealogia este refăcută, cu trei spițe în urmă. Străbunicul matern era din Țara Făgărașului, stabilit prin căsătorie la Pitești. Bunicul fusese veteran al Primului Război. Soția sa, moartă prea devreme, l-a lăsat cu patru copii. Cel mai mare, tatăl poetului, se va dedica îngrijirii fraților, pentru că bunicul dăduse în patima băuturii. Devotamentul său a fost exemplar. După liceu (cu profil economic), s-a angajat în armată. A participat la al Doilea Război Mondial, în cadrul regimentului „Vânătorii de munte”, din Târgu Jiu. S-a căsătorit cu fata unui preot din Câmpina. A avut o viață aparte, scăpând ca prin minune din naufragiul unui vas și fiind salvat de la moarte de o iconiță cusută de soția sa în căptușeala vestonului, din care a ricoșat glonțul ce se îndrepta spre inimă. După ce s-a retras din armată, a lucrat ca economist. A suferit un infarct miocardic dar, prin minune, după ce a spus cu greu *Tatăl nostru* (deși nu era credincios), și-a revenit complet. A mai trăit patru ani, decedând la vârsta de 53 de ani.

Mama, profesoară de matematică, era fiică de preot și foarte credincioasă. De altfel, opt generații de strămoși avuseseră misiune sacerdotală. Familia din care provenea era formată din intelectuali,

preocupați de cultură. Părinții au locuit, la început, în Târgu Jiu, unde s-au cunoscut, apoi la Ploiești, în fine, la Pitești. Amintirile, expresive, sunt povestite cu talent și afectivitate. Pe lângă vicisitudinile istoriei, în anii brutalităților comunismului, sunt evocate momente ale comuniunii creștine, însuflete în familie de pioșenia mamei: „Era prin excelență un om al rugăciunii, avea mare evlavie la Maica Domnului” (p. 43). Toată suferința care i-a fost dată a primit-o ca pe o merită ispășire. De la ea poetul a moștenit, cu siguranță, credința autentică. După accidente vasculare repetate (unul la moartea soțului, altul la moartea fiului), s-a stins la 84 de ani, împăcată sufletește, fiind înmormântată la Cernica.

În prima parte a copilăriei, până la 7 ani, Daniel are datele unui prunc aparte: a supt numai din sânul drept, a început, ca Blaga, să vorbească după o muțenie de trei ani, avea o memorie prodigioasă, un talent special la desen. La vârsta de opt ani, s-a îmbolnăvit de astm, pe fond alergic, de care a suferit cumplit, până aproape de 15 ani. Pentru a nu-i incomoda cu accesele lui pe ceilalți, s-a mutat la sora mamei, mătușa Virginia, petrecând mult timp în aer liber. Aceasta mergea curent la biserică, fiind foarte cucernică. Urmărit de crize sufocante, copilul a rămas la aceasta până la sfârșitul liceului. Odată cu adolescența, Daniel începe să pună la îndoială credința și nevoia de mântuire.

În liceu a fost preocupat în egală măsură de știință și de poezie. Față de sora sa avea tandrețe și bunătate. Este perioada în care se îndepărtează tot mai mult de credință. Opțiunea pentru arhitectură a venit brusc, în timpul examenului de bacalaureat. La București a fost atras de boema studentască, începând să bea, să ducă o viață ruinătoare. Este obsedat de himerele biofizicii, propunându-și să identifice *particula vieții din atom*. Citește mult și umple pagini întregi cu formule, cu notații febrile. Împreună cu Dumitru Țepeneag, Virgil Mazilescu, Leonid Dimov, Vintilă Ivăncescu și alții, inițiază mișcarea onirică, o formă de evaziune din realitatea ideologizată extrem. Entropia este rodul perioadei dezamăririi: „scria tot felul de alcătuirii mirifice, fără nicio noimă, încifrate, ademenitoare, ca limbaj și ca vers” (p. 68). Memorialista adaugă: „Cei care l-au cunoscut din vremea aceea și-l amintesc ca pe un om al cărciumii, bun la suflet și cheflui” (p. 69). Ea crede că versurile din *Entropia* sunt dictate de diavol, care îi exacerba trufia scriitoricească și-l făcea prizonierul unor fantasmе, o carte „complet opusă ortodoxiei” (p. 74). Numeroase sunt escapele, lipsind de acasă săptămâni, chiar luni (într-un caz, a fost sechestrat de o femeie care îl droga, anihilându-i voința). Întoarcerea dintr-o asemenea rătăcire este relatată într-un mod pitoresc: „Într-o dimineață aud soneria. Ca de obicei, ies să deschid, întâmpinând persoana cu binețe. Când colo, în ușă era un fel de *arătare întunecată*, c-o privire bezmetică și spălăcită, parcă ieșise dintr-un canal și răspândea o duhoare insuportabilă. Nu l-am recunoscut a fi om, nicidecum Daniel!” (p. 76). Împrejurarea se dovedește a fi întoarcerea fiului risipitor, pentru că, smerit, îngenuncha și plânge în poala mamei sale. Poetul este stăpânit de viziuni, unele cu tâlc religios. Când se simte mai pierdut, are revelația Mântuitorului, care îl salvează, scoțându-l din iad. În perioada penitenței, are impresia că, într-o iară de imponderabilitate, se ridică în turla unei biserici, către Pantocrator, de unde contemplă familiaritatea lumii. Convertirea, apărută într-un moment de saturație cu dezmăț, nu se lasă câștigată fără ispite, fără luptă. Cu mare delicatețe, sora sa, care îi este și confesoare, urmărește aceste tribulații dramatice. Poetul are viziunea amănunțită a Bisericii „Sfântul Elefterie” (cea pictată de Arsenie Boca, din Piața Operei), pe care o și găsește în realitate, după un an de căutări. Simte nevoia unui duhovnic adevărat, care să-i vindece și să-i călăuzească sufletul.

Repartizat la Reșița, la sfârșitul facultății, obține negație și rămâne să-și trateze la București astmul recidivat. Apropierea treptată de Biserică, rugăciunile neîncetate ale mamei, tandrețea și sprijinul

surorii l-au determinat, în 1976, să-l caute pe Părintele Arsenie Papacioc, aflat monah la mănăstirea Cernica. Atitudinea lui, însă, rămănea a unui orgolios, convins de poziția eminentă a științei și a artei, în comparație cu forma de cunoaștere religioasă. Întâlnirea cu monahul se dovedește providențială, schimbarea făcându-se dintr-o dată. În urma spovedaniei, poetul mântuit îi spune surorii sale: „Cred că niciodată n-am fost mai fericit când m-a iertat un preot! [...] Lu, eu astăzi cred c-am fost în Cer, dacă ai ști ce mireasmă era la Părintele și ce lumină, nu-ți pot spune” (pp. 92-93). Mutându-se la Techirghiol, Părintele Arsenie Papacioc i-a lăsat în loc, duhovnic, pe Părintele Sofian Boghiu, de la Antim. Convertirea a fost totală, definitivă și în profunzime. Își repudiază cartea de debut, *Entropia* (1970), considerând-o *apostazică*. Citește intens Biblia și Sfinții Părinți (mai ales pe Ioan Damaschinul și pe Simeon Noul Teolog). Își propune, din smerenie: „trebuie să trăiesc așa cum scriu” (p. 110). Împreună cu sora sa, lucrează ca ucenici la pictarea unor biserici și, ca bunul samarinean, alină suferințele năpăstuite, umblând pe la spitale de psihiatrie (mângâie, mai ales, copiii bolnavi, neajutorați), la azilul de bătrâni, ducându-le alimente, spunându-le rugăciuni, încurajându-i. Aceste filantropii alternau cu propriile întăriri duhovnicești, alături de Avva Sofian Boghiu și de Avva Arsenie Papacioc. Are și o confruntare (asemenea celei a Sfântului Ilie cu idolatrii) cu un energumen, *guru Oniță*, pe care îl învinge prin puterea credinței. Mai multe luni, poetul a suplinit o catedră de desen tehnic, la un liceu din Snagov. A transformat orele în lecții de catehetică, atrăgându-și atașamentul elevilor. În 1978, în Postul Paștelui, are viziuni intense. Resimțind o oboseală pernicioasă, constată, în urma analizelor, că are leucemie, în fază terminală. Tratamentele, chinuitoare, traumatizante nu mai au niciun efect. A mai trăit șapte luni. Și-a păstrat credința intactă, ba, chiar, ardoarea i-a sporit. O stare de seninătate, de împăcare l-a stăpânit până în ultimul moment. Pleca din spital pentru a se spovedi. Parcursul existențial (asctic) al lui Daniel Turcea, încununat cu beatitudinea Învierii întru Domnul, este și cel al poeziei sale, dihotomică, alcătuită contradictoriu din *Entropia* (1970), cu un conținut eclectic, adunând tendințe filosofice, religioase, morale diverse, în special din spațiul oriental (era o modă europeană), și din *Epifania* (1978, urmat de grupaje postume), volum limpezit spiritual, iluminat numai de iubire creștină: „o adevărată mărturisire de credință ortodoxă” (p. 153). *Apariția Epifaniei*, în condițiile dogmatismului comunist, a fost, cu adevărat, o minune. Amintirile Luciei Turcea, caligrafiate cu dragoste și înțelegere, sunt dramatice în esența lor, urmărind cu afecțiune frățească, sensibilitate, compasiune, bunătate creștină, un destin dostoevskian. Deși era foarte bolnav, Daniel are satisfacția de a susține, împreună cu sora sa, un examen de admitere la Școala de pictură bisericească, de la Patriarhie, fiind amândoi admiși. A îndurat suferințele bolii, fără să folosească anestezice și fără să se plângă; le socotea un mod de a-și răscumpăra păcatele. În spital, a convertit o săsoaică neoprotestantă, convingând-o să se boteze. De Buna-Vestire, poetul este împărțat în sala de reanimare de Părintele iconar Sofian Boghiu, care aduce Sfânta Euharistie chiar în Potirul de la Antim. La patul bolnavului se perindă numeroși scriitori, Eugen Jebeleanu, Horia Bernea, Nicolae Steinhardt și alții. Se mai spovedește o dată Părintelui Ilarion Argatu, de la Cernica. Sfârșitul i-a fost în întregime creștinesc, așa cum se cere în rugăciuni în Sfânta Liturghie. În mormântarea s-a făcut la Mănăstirea Cernica, cu o asistență impresionantă de scriitori, artiști, un sobor de preoți, numeroși creștini.

Surorii sale i-a încredințat poetul manuscrisele (teancuri amestecate, multe ilizibile). Lucia Turcea știe, cu blândețe, discret, să realizeze, pe lângă romanul unei vieți pilduitoare, scris cu mult talent, și o adevărată carte de învățătură ortodoxă.

Paul ARETZU

Sorin Călugărița

Înfrângerea formei

A pune forma în locul culorii
E ca și cum spațiul și timpul
S-ar măsura
Cu aceeași risipire de cocori.

A te substitui
Pe tine, cu tine
E aproape la fel de greu
Precum încărunțirea zâmbetului,
Primăvara.

Bergson

Timpul are sens
Doar în absența de neexistat
A spațiului.

Astfel, măsurarea lor
Devine precum curgerea unui râu
De-a dreptul în oglindă.

Orfeu

Ceru' picură-n fântână
Lăcrimând a lună plină

Doi bătrâni bolnavi de ochi
Îmi descântă de deochi

Vino lună ca să-i dai
Floarea mărului din rai
Rotunjită-n țevi de nai!

Decântec de adormit crai

Crai albastru, crai de grâu
Calcă-mi somnul cu un râu,

Spală-mi pleoapa de păcat
În cinci umbre-ngenuncheat.

Pune-ți visele să plouă
Adunate-n cercuri! Nouă.

Stelele să-ți răsară
Mai târziu de-a treia oară,

Vorba săvârșită-n barbă
Doară a miros de iarbă

Bând venin de somn sihastru
Crai de grâu să dormi albastru.

Baladă cu cai

Treisprezece cai de rând
Sparg copitele de prund

Negri, răstigniți în vatră
Nechezând miros de piatră,

Calcă urma sub copită
Rană blândă, oblojită.

Coadă prinsă în fior
Cerule stă pe coama lor,

Către ape și nimicuri
Mânjii cruzi plecat-au singuri

Caii cu copite sparte
Mută ceru-n altă parte.

Alt veac de singurătate

Iubita mea, mi-e toamnă până-n vise,
Și-ncerc să-ți bănuiești prin scrisori.
E-un veac și-o toamnă de singurătate
Ce ne desparte veșnic, apriori.

De mâine sunt plecat pe malul nopții
Spre-a paște-o constelație de cai
Pe care i-am născut într-o baladă
De care, tu, desigur, habar n-ai.

Spre seară să închizi fereastra bine,
Și-apoi să tragi perdeaua peste ea,
Mi-e teamă să nu năvălească cerul
Cu caii mei, în încăperea ta.

Atâta, doar, să nu m-aștepți, iubito,
Și arde tot ce este prin scrisori.
Te-ndoliază spre începutul serii
Și-apoi, să dormi, sub un destin de flori.

Poem pentru tata

Departă cornul lumii se zvonea a toamnă,
Ceața, fum de ape, rățacea prin crengi,
Verdele fugise despletind pădurea
Profanată parcă, de oștiri întregi.

Verbe-njunghiate sângerău biserici
Sub cupole triste, violând candori,
Ascundeam lumina de preoți eretici
Și-n albastru searbăd se-necau cocori

Cu cocorii toamnei a plecat și tata
Umezind amurgul cu miros de vie,
Palidă speranță când mustește iarba
Se întorc cocorii, tata cine știe...

Mi-au rămas în casă numele și norii
Voi pleca la rândul-mi, cum se și cuvine
Va veni o vreme când se-ntorc cocorii
Limpezind văzduhul, însă fără mine.

Somnul cu numele Bacovia

Stau singur în casa pustie
Vioara, bolnav, se îndoaie,
Nimic nu mă doare și, totuși,
Miroase-a pământ în odaie.

Mi-e somn și spinarea mi-i udă,
Din ziduri mustește răceală,
Lumina miroase a ploaie,
A nopte, a cer și a boală.

Mi-s pleoapele lungi de tăcere,
Pe somnu-mi strivit torn otravă.
Ce-ar fi ca să mor pentru-o clipă
De lume mai sus c-o otravă!

Prietenii mei sunt departe
Iubita cu sine, mă minte,
Cu trupul pierdut în tablouri
Adorm îngropat de cuvinte.

*
* *

N-am prea mult timp, iubito! Încărunțește iarba
În ecuații aterpe, determinant inert
Ce mai contează dacă la sudurile nopții
Pădurea avortează fantome de deșert.

Vezi, se alege praful. Este sfârșit de spațiu
Când timpii în haremuri de ceasuri se închid,
Se preacurvește cifra, căzând în măsurare
Și Arhimed lovește cu pietre-n Euclid.

Simți cum pe sânul-ți veșted înmuguresc lichenii,
Înebunind în codrii de dor de praf de pușcă,
La casa de bătrâni trimite-mi în colete
Împerecheri de zboruri ucise într-o cușcă.

*
* *

Motto:

În acele zile, oamenii vor căuta moartea
și ne vor găsi;
vor dori să moară și moartea va fugi de ei.
Ioan - Apocalipsa

Bântuit de haite, coboram în mine.
Umbre de cuvinte sfâșiau pământul,
Se-ntâmplau pe lume fulgerări divine
Și-mi scuipa în suflet de al dracu', vântul.

În vitralii moarte, se coclea lumina
Fâlfâind pe sticlă, densă, ca o ceară,
Ochiul înghețase între rău și bine,
Năpădit de alge, cu miros de seară.

Nu se știe cine ne schimbă sensul
Către țărături stinse și demult uitate
Substantive proprii stau să se scufunde
Părăsite parcă și-n derivă toate.

Timpul evadase din clepsidre sparte
Mai lipsea femeia și un pic de moarte.

România, spațiul în care absurdul destramă

Românii acceptă orice umilință posibilă, indiferent de domeniu. Lașitatea și lenea sunt dominante oricărui reflex natural. Am în vedere omul ca ființă spirituală, creație a lui Dumnezeu, ci nu maimuța care a evoluat prin folosirea uneltelor, creatoare de civilizație materială și progres către extincție. Lipsa de împotrivire și,

totodată, nepăsarea au creat toți acești monștri pe care toți îi înjură, dar împotriva cărora nu face nimeni nimic. Această realitate a fost foarte bine pricepută de toate jagardele din politică, din instituțiile statului, inclusiv de cele din Biserică. Pur și simplu, au dorit să reprezinte această gloată diformă și astfel să devină, în condiția răului, reprezentanți ai celor mulți și, inevitabil, proști. Astfel, din infecția generalizată a mediului social românesc, jagardele își construiesc realități după apucăturile pe care le au și după tupeul bestial în care există. Unde obișnuința nu este suverană, aceste situații de viață sunt impuse și celorlalți ca fiind simple aspecte banale și detalii de normalitate. Acum, există o teribilă desfășurare de energii pentru a impune boala ca fiind o stare naturală de bine și ilegalitatea ca fiind un traseu inițiativ. Privitori și martori tăcuți ai acestei lumi destructurate în resortul ei spiritual, românii se împart în trei mari categorii: cei care nu înțeleg nimic, cei care nu știu și, în consecință, nici nu au ce înțelege și cei care știu, înțeleg și nu fac nimic. Cu toți cei enumerați mai înainte se hrănește acest sistem, care nu face decât să fie un veritabil abator al timpului și, deopotrivă, al omului. Tocmai prin aceste două aspecte momentul pare unul infernal, acel capăt de drum, absență a oricărui orizont... România este într-o avangardă a Apocalipsei. Omenirea, în general, fiind într-o criză de sens, nu mai reprezintă nimic remarcabil, nici măcar o așteptare, ea produce doar știri pentru o existență formală și pentru a compensa lipsa de acțiune a omului și inexistența lui de fond. Haita, grupul, gașca, partidul, corporația și uniunea au scos omul din istorie.

România nu este decât una dintre marginile absenței, nu are țeluri, nu are orizont. Doar așteaptă pedeapsa pentru vina de a fi existat până acum. În tot acest timp, românii își caută obsesiv

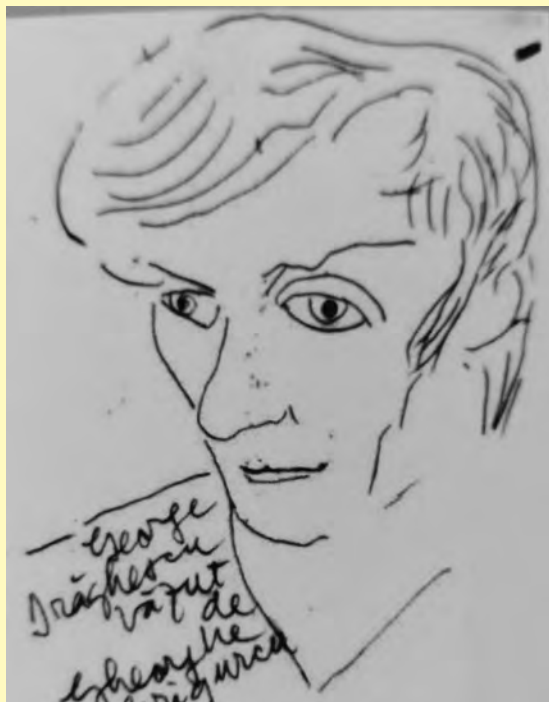
confortul personal în țară și în afara ei. Ei se înstrăinează astfel de apartenența lor, de semeni și de ei înșiși. Moartea unei comunități pleacă și din această goană după supraviețuire individuală, iar atunci când statul nu mai este în stare să asigure cetățenilor săi minimul nivel de trai dezastrul este unul accelerat. Acest stat este în faliment de mai mult timp, nu este vorba de vreo constatare recentă, doar un mecanism pervers de putere și de interese i-a mai întârziat destrămarea. A cui este vinovăția? A tuturor. Să nu mai dăm la nesfârșit vina pe politicieni, pe corupți, pe hoți și pe tot felul de ocupații cu impact social: judecători, procurori, polițiști, medici și crupieri. Obsesia pentru binele personal în dauna celui colectiv a dus în mare parte la situația catastrofală în care ne găsim. Din punct de vedere teologic, este vorba de lipsa iubirii, de eliminarea semenului din economia propriei mântuirii.

Ceea ce se întâmplă acum în România este un scenariu rudimentar, repetat cu oarecare frecvență tocmai pentru că s-a constatat eficiența lui în rândul viețuitoarelor mimetice. Se construiesc detaliile unei false realități, apoi se fixează un pericol care ar putea să fie efectul „predictibil” al respectivelor „realități” și tot aceleași persoane implementează măsuri „salvatoare”, care, de fapt, au un cu totul alt scop decât cel invocat. Într-o țară al cărui mecanism economic este bazat în primul rând pe consum și, implicit, pe încasarea în mod repetat a TVA, este o eroare fundamentală, ca sub pretextul reducerii risipei, să tai veniturile unei populații săracite, care, tocmai dintr-un complex psihologic, corespondent situației, își cheltuiește în totalitate resursele. Prin tăierea salariilor, consumul se va contracta brusc și va antrena căderi în lanț, mai ales în zona serviciilor. Oamenii, în cea mai mare parte a lor, nemaiaivând un orizont financiar predictibil, își vor regândi prioritățile. Prudența și cumpătarea, spre deosebire de efectul lor pozitiv la nivel individual, sunt asasinii discreții ai economiei. Anomaliile din sistemul de pensii și din salarizarea care se practică în România puteau foarte simplu să fie rezolvate punctual, pe categorii. Dar nu, ele vor continua și de acum încolo. Vor fi tocmai cele care își vor etala spre oripilarea maselor existența. Sunt foarte bune însă ca pretext pentru proști. Inechitatea socială, vânturată celor mulți, alegători pătimiși, a dinamizat dintotdeauna prostia și pe posesorii acesteia, care cred mereu că le face cineva dreptate doar pentru calitatea lor morală de a fi săraci și proști. Înțeleg fără intense tristeți că toate sistemele politice au mare nevoie de nevolnicii din punct de vedere intelectual, este cel mai simplu cu ei, tocmai pentru că au foarte puternice dorințe de bine, sunt optimiști și cred orice, inclusiv că cineva ocupă funcțiile unui stat, prin numire sau prin vot, pentru binele lor. Cred despre sine că ar conta în societate nu doar ca număr și mai cred că dezbaterile politice îi au în vedere tocmai pe ei, că politica este, în general, despre binele săracilor și al proștilor. Inclusiv din punct de vedere moral, ca politician trebuie să fi absolut dezumanizat pentru a lua măsuri împotriva acestui segment al societății, atât de important, în fond, pentru orice sistem de guvernare.

Reflecții

- Un singur lucru mă dezgustă la narcisiștii contemporani. Nu se aruncă în fântână.
- Un vis, realizat în totalitate, se materializează și își pierde din farmec.
- Încercând să-mi depășesc limitele, dau de limitele altora.
- Când cineva afirmă că iubește pe toată lumea, se înșală. De fapt, se iubește pe sine. Restul e cochetărie.
- În flacăra gloriei te pârliești, nu arzi.
- Totul e relativ în afară de caracter.
- Mă pierd printre oameni, așa cum cade roua.
- Zădărnicia ascute spiritul; este o formă de academie perpetuă.
- Țăranul de azi poartă în cobiliță ulciorul cu apa sâmbetei.
- Când ești foarte mulțumit de tine însuși, nemulțumești pe Dumnezeu.

George DRĂGHESCU

Marius Marian ȘOLEA

Poezia lui Adrian Frătilă

Adrian Frătilă a debutat în 1978, la Editura Scrisul Românesc, cu volumul *Echinocciul de fiecare zi*, urmat de *Vânător înzăpezit* (Scrisul Românesc, 1983), *La arat văzduhul* (Editura Brâncuși, Târgu-Jiu, 1996), *Restanțier la primul meu mileniu* (Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 2011), *Scrisoare generației următoare* (Editura Măiastra, 2013) *Dodikai* (Editura Măiastra, 2016, antologie), *Balade* (Editura Măiastra, antologie, 2018).

Adrian Frătilă este unul dintre puținii poeți ai Generației '80, care cultivă, în mod consecvent, o formulă lirică bazată pe utilizarea rimei și ritmului ca procedee aflate în slujba muzicalității și a atmosferei lirice. În cazul său, aspectul „exterior” al poemelor ascunde o forță lirică pe care nu o incomodează constrângerile prozodice menite, în genere, să aservească discursul poetic, fie și doar din punct de vedere formal, poeziei tradiționale. Acest aspect „vestimentar” al liricii sale facilitează capacitatea autorului de a exploata o modalitate lirică dependentă de spontaneitatea inspirației și, în același timp, de favorurile ei. Efulgurația imaginilor strălucitoare și proșteptimea metaforelor aduc în prim-plan o lume cuprinsă de o fervoare proteică și o sensibilitate a revoltei disimulate: „Într-un vulcan pe cale să erupă/ Cu dorurile-n flăcări întârzii/ Real și pur ca un copil de trupă/ Care visează noaptea jucării ”. Sau: „Totuși mă revoltă vara care trece/ Iulie-i aproape stinsă lumânare/ Sufletu-mi presimte cum pe bolta rece/ Se adună forțe de descurajare” (citate din volumul *La arat văzduhul*).

Mobilitatea stărilor - fugare, oscilante, evazive - divulga un soi de atracție a aorgului și un flux afectiv de factură discontinuă. În poeziile din tinerețe, întâlnirea optică a poetului cu lumea era legată ombilical de setea ființială de azurul paradisiac, după cum năzuința de a transfigura cele văzute era activată de imboldul - un imbold cu nuanțe melancolice - de a da mereu, cum spunea Baudelaire, „de ceva nou”.

Ipostazele a căror marcă determinantă este candoarea alternează cu cele ce se împlinesc în regimul unei tragice eroicități asumate cu voluptate și care legitimează o imagină biografică poetică mult mai „reală” decât cea obiectivă: „Priviți, acesta e un câmp de luptă, / Priviți-ne cât suntem de eroi, / Priviți - deși privirea voastră-i ruptă, / Priviți cum se retrage câmpu-n noi. / Priviți intens, lăsați-vă în voia / lentilelor albastre sau căprui, / Suiți-vă-n coroane de sequoia / Care-nfrunzesc în țara nimănui. / Priviți-ne din față și din spate / Medaliiile sfârâind în piept, / Priviți aceste rări îmbelșugate / Reglați-vă lentilele. Aștept. / Nu vă mirați că scormonim deodată / Pământul: ne e sete, i lupta-n toi / Dăm sub pământ de-o pasăre ciudată / Cu mult mai însetată decât noi” (*Câmp de luptă*).

De-a lungul anilor care au trecut de la debutul editorial, poetul Adrian Frătilă a fost preocupat de grija de a-și perfecționa discursul și de a-și aprofunda, progresiv, universul poetic, așa cum o dovedesc, între altele, textele cu statut de baladă. Tematica respectivelor texte variază, extinzându-se de la problematica intimă („Țin un nebun în suflet vreau să zic / Țin un nebun frumos pe cât se pare / Unde credeam că n-ar mai fi nimic / Neliniștit descuie coridoare / Când mintea pietruită nu mai taie / Decât orizontale-alcătuirii / Nebunul meu frumos umblă-n tramvaie / Și-mparte lumii stratele-i subțiri / Iar când mi-e gura arsă de cuvinte / Și frații îmi trimit iubire-n plic / Doar el îmi udă buzele cuminte / Nebunul meu din suflet vreau să zic” - *Balada nebunului din suflet*) la simbolică vânătoare încifrată („Înfășurați în mantii de ceață argintie / Mărșăluim pe-aceleași vechi dealuri și prin văi / O rânduială simplă încoronează ochiul / Țintind rugina toamnei în toți co-

corii săi / Începe vânătoarea și intru în hățișuri / Să adâncesc cu pușca muțenia sub ploi / Când ne oprește cornul, în ranița subțire / Noiembrie rămâne vânatul meu .Apoi / Un nou inel se-nchide-n sigillii de rășină / Și-n mijlocul pădurii pierduți în rostul lor / Ca niște focuri albe la marginea zăpezii / Se mai aud hăitașii cei mulți și fără spor / Iar când ceremonia retragerii se stinge / Ne pomenim deodată noi înșine sub cer / Trofee ostenite - atinse de stindardul / Răsunător și veșnic al frunzelor ce pier” - *Balada trofeelor de vânătoare*) și de la cețoasă stare a *vinovatului fără vină* („Sever se așezase al nopților tötém / Adulmecând cădere pe ultimele trepte / Era târziu și n-aveam corăbii să rechem / Și nici arhipelaguri spre care să se-ndrepte / Să sperii - în timp ce podul mai cumpănea-n pivoți - / Chemând însoțitorii peste câmpia goală / Nu s-a deschis pământul când i-am zărit pe toți / Lovindu-mă din turnuri cu pietre și cu smolă / Și să învingi în lupta de-a vrea să te prefaci - / Înșuși dușman și stemă pe flamurile tale - / Cât ei zburau cu tropot, ca niște pitpalaci / Înverșunați că-n ouă nu cântă catedrale... / S-au scurs prin strâmta poartă într-un cortegiu știns / Și-am amuțit de scârba străinelor vedenii / În inima pustiei doar nepătrunsul Sfinx / Își oferea pe-un urlet imperiul de muțenie” - *Balada muțeniei*), la tratarea într-o cheie ironică a condiției poetului balcanic: „Navighez pe strada cu artarii umezi / Coșurile-s tunuri descărcate-n piept / Zilele sunt țărături unde pescărușii / Mai ratează-n valuri zborul alb și drept / Zace în vitrine firea mea stătută / De poet balcanic trist și fără rost / Iar după perdeaua burgului se zvântă / Genele pe care răstignit am fost. / Pâinea grea aruncă brutării în aer / Ceasul primăriei pendulează-n vid / Cinematografe mișcă niște ziduri / Oferind regate de celuloid. / Aș pleca în trenuri pline cu lumină / Când vor trece șeful gării va orbi / Însă dintre linii ceferiști eterici / Trag pe așteptare o cortină gri. / Arborează seara vechile-i stindarde / Și-a închis geamia turlele-n Coran / Un cățel îmi mușcă inima spre prieteni / Spânzurați de gâtul unui nou chiolhan. / Umbra-mi eșuează dur la pragul casei / Când răsare luna în biografii / După mine ușa cade ca o ceață / Și-nfioară praful muiet sonerii. / Dar Pegas nechează și despică ora / Vom aprinde oare zorile-mpreună / De pe altă lume-i fulgeră aripa / Atingându-mi cerul frunții. Noapte bună!” (*Balada poetului balcanic*).

Există în această poezie, care conține multe versuri superbe, anumite sonuri dinspre poezia lui Mircea Dinescu și cea a lui Adrian Păunescu, sonuri de altfel binevenite și care sunt integrate într-un discurs al cărui duct atestă o foarte bună știință a organizării mesajului poetic (și o rigoare parcă mai mare decât a celor doi poeți afini).

Una dintre cele mai frumoase balade ale „trubadurului” de la Târgu-Jiu este cea intitulată *Curtea cu prieteni*: „Mi-au venit prietenii la curte / Amânăm tristețea după sărbători / Zilele-mpreună sunt așa de scurte / Precinstite sfetnic, umple-i cu erori / Cât eu bat sindrila proaspătă pe casă / Du-i să aștepte tihna colo sub arțari / Spune-le că-n vremea asta fumegoasă / Nu ne mai găsește moartea necesari / Spune-le că-s prințul fericit al lumii / Apoi adevărul că-i iubesc pre ei / Lată-i - lângă stălpul răstignit al mumiilor / Țin în palme licăr după obicei / Aș fi-ntins alaiuri într-un tîmpanare / Cum pentru prieteni s-ar fi cuvenit / Dar captiv în spațiul fără de hotare / Avuția-ntreagă mi s-a risipit / Dacă-i văd îmi pare visticieră plină / Fulgere se-ncheagă-n miezul scoicii pur / Și oricât mă doare semnul de rugină / Ce crestează anii - mai ușor îndur / Sfetnice, e ceasul să aștern merinde / Oare va fi prânzul searbăd și puțin / Când îi simt alături sceptrul meu cuprinde / Totul. Și potirul inimii le-nchin”.

Originalele sale viziuni, de un scepticism di-

fuz, se ivesc din sentimentul provocat de constrângerile pe care le impun legile implacabile ale existenței, iar *cronotopul* are, întotdeauna, menirea de a relativiza timpul și spațiul realității obiective ale cărei fragmente sunt distribuite, în actul procesării lirice, într-o nouă realitate în care concretul subvenționează *oniricul*. În fața aminationelor constrângeri, poetul apelează, așadar, la unica soluție salvatoare: aceea de a prelungi realitatea în „poveste”.

Receptate dintr-un alt unghi, poeziile, în care este păstrată esența baladescului în cadrul căruia lirismul beneficiază de aportul dramaticului și de cel al elementului epico-descriptiv, sunt și niște *călătorii literare*. Este vorba de asimilarea unor „infiltrații” reacreditate de *poetica baladei* a cărei resurrecție s-a înfăptuit prin Radu Stanca, Ștefan Aug. Doinaș (și, înaintea lor, de Alexandru Al. Philippide).

De Ștefan Aug. Doinaș, poetul vizionarismului cerebral și al emoțiilor intelectualizate cu o superioară virtuozitate, îl apropie - pe Adrian Frătilă - gustul pentru scenariile enigmatice susținute de apelul la metaforă, mai ales cea simbolică, și iscusința de a face din ficțiune o proiecție a unor stări meditative. Rezumând, vom sublinia faptul că baladele lui Adrian Frătilă conțin felurite „ingrediente” care le asigură necesara modernitate în expresia ei de factură postmodernistă.

În poeziile sale, trecutul - un trecut cețos, misterios, cu obscure valențe pseudo-medievale - are aparența unei oculte subversiuni a prezentului fragil și care, deschis către gravele stări abisale, întreține liric felurite reverii trăite ca mari acte existențiale. În fiecare poem, viziunea se dilată, ademenită de fosforescențele chemări ale fabulosului care leagă realul de vis, la fel ca în picturile suprarealiste. Expresie a raportului tensionat dintre simbolistica de tip romantic, fantastă, vizionară, și sentimentul de care depinde utopica ștergere a granițelor dintre existența „plată” și cea reordonată în spirit utopic, stranietatea scenariilor cu o ceremonioasă desfășurare cinematografică are o esențială contribuție la configurarea fantezistă a unei lumi care acceptă, sub pecetea spectacolarului, aventurile metafizice ale eului poetic.

Atât în balade, cât și în volumul cu un titlu ezoteric *Dodikai* (2016), Adrian Frătilă este un „specialist” în materie de transferare a realului în fantasmă, într-o modalitate prin care fictivul ajunge la statutul de alteritate a realului. Capacitatea discursului poetic de „a vrăji” cititorul (sau ascultătorii) confirmă, valoric, originala artă poetică a lui Adrian Frătilă.

Mircea BÂRSILĂ

Centrul și cartea

Pe această temă, Emil Cioran avea să-i scrie lui Noica: „Fără Eminescu, «neamul» nostru ar fi neînsemnat și aproape demn de dispreț” și să recunoască, într-un scurt eseu în franceză, că - citez - „Toute ma vie, dans ma jeunesse surtout, *La prière d'un Dace* m'a aidé à la tentation de mettre un terme à tout ça. Il n'est peut-être pas inutile de signaler ici que la dernière page du *Précis de décomposition*, mon premier livre écrit en français, est par le ton et la violence, très proche des excès du Dace”.

Același filosof al „Căderii în timp” - în totală opoziție cu „Simple introduceri la bunătatea timpului nostru” - a mai afirmat, pe același ton sever, intransigent: „Afară de Eminescu totul este aproximativ... Ce a căutat pe aici acel pe care și un Buddha ar putea fi gelos? Fără Eminescu, am fi știut că nu putem fi decât esențial mediocri, că nu este ieșire din noi înșine și ne-am fi adaptat condiției noastre minore”. Sau, cu alt prilej: „Oare ce am face noi dacă n-am fi avut pe Eminescu? Și este o groaznică ironie, de o semnificație dureroasă, că în țara în care toate lucrurile sunt pe deplin explicabile, în care totul este accesibil până la platitudine, Eminescu a fost declarat unanim o apariție inexplicabilă. Într-adevăr, la noi, tot ce e adânc e inexplicabil... La noi e vorba de moarte, de suferință, de neant și de renunțare înseamnă a fi un escroc ordinar...”

Pe când Constantin Noica, în cartea deja citată, l-a privit/ primit cu totul altfel pe cel pentru care, asemenea lui Archaeus, „lumea nu-i cumu-i, ci cum o vedem”, „lume și viață sunt un vis”, „o lume ca ne-lumea este posibilă, neîntreruptă fiind de-o altă ordine de lucruri”, „și asta nu fiindcă lumea ar fi cum ne-o închipuim, ci pentru că om cu om seamănă mai mult ori mai puțin”. I-a reclamat, imperios prezența fizică, „imaginea unui chip interior, acea imagine vie”, grație căreia „împlinirea necesară dintre universal și național”, la români, a dobândit corp nepieritor: „Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este, / Lume ce gândea în basme și vorbea în poezii” (*Venere și Madonă*) -, „Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur” (*Memento mori*); „Unul e în toți. Tot astfel precum una e în toate” (*Scrisoarea I*); „Părănd pe veci a rășări / Din urmă moartea-i paște. / Căci toți se nasc spre a muri / Și mor spre a se naște”. (*Lucaefărul*) Citatele de mai înainte sunt ordonate fie hermeneutic fie ontologic, dar ceea ce le recomandă ca reamintire a Ființei este dreptul lor de-a constitui o operă și de-a da măsură exactă a aparenței, în coordonatele ei sensibile și inteligibile, a antinomiilor dincolo de care continuitatea se paradoxalizează, a realului germinând fantezia genului și a fanteziei forțând realitatea să-și asume utopiile și idealurile cele mai

cutezătoare. În linie cu Jacques Derrida, de pildă, conchid că „scriitura veghează” în intervalul dintre limite, și asta ca identitatea de sine să primească „o imperceptibilă diferență” care să îngăduie ieșirea din închidere, din închiderea presupusă de relația realitate-fantezie. Cu ce scop? Cel eminescian s-a rostit răspicat: ca scriitura să fie „pasiune a originii”, care și-a spus cuvântul. Întoarcerea la carte anunță, și la Eminescu, forma eternei reîntoarceri: „Pe când luna strălucește peste-a tomurilor braturi, / Într-o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri” (*Scrisoarea I*); „De ce dorm, îngămădite între galbenele file, / Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile?” (*Scrisoarea II*) - „De-așa vreme se-nvredniciră cronicarii și rapsozii...” / În izvoadele bătrâne pe eroi mai poți să cauți” (*Scrisoarea III*), „În această dulce pace / Îmi ridic privirea-n pod / Și ascult cum învelișul / De la cărți ei mi le rod” (*Singurătate*), „Și atunci sufletul visează toată istoria străveche, / Glasul din trecut străbate l'a prezentului ureche” (*Egipe-tul*). Prima carte ar fi fost scrisă cu cuvinte așa-zise vii. Oricare alta e o repetiție. Orică scriitură e o repetiție, iar prin ea dispăre identitatea cu sine a originii: „Dar deodată-un punct se mișcă... cel dintâi și singur. Iată-l!”; „Ne succedem generații și ne credem minunați” (*Scrisoarea I*). Obsesia eminesciană a Centrului s-a tradus în metafore și metonimii, dar a răzbit, alteritatea, existând perversiunea și subversiunea. Iar Centrul primei cărți n-ar fi trebuit să poată fi repetat în propria lui reprezentare. Căci - și aici îl citez din nou pe Derrida - „în clipa în care el se pretează o dată la o astfel de reprezentare - adică din clipa când este scris când putem să citim o carte în carte, o origine în origine, un centru în centru, este abisul, fără-fondul redublării infinite” (*Scriitura și Diferența*).

În *Cu mâne zilele-ți adaogi*, demersul liric e străvezu întru această teză/ temă. Iar în proza *Sărmanul Dionis* dăm peste Semn, care îndată ce se iveau, el începe prin a se repeta. Altfel nici n-ar fi semn, n-ar fi ceea ce este, adică această non-identitate cu sine care trimite neîncetat la același. „Cine știe, gândi Dionis, dacă în cartea aceasta nu e semnul ce-i în stare de a te transpune în adâncurile sufletești, în lumi care se formează aievea așa cum le dorești, în spații iluminate de un albastru splendid, umed și curgător”. Personajul deci, fantast, atras de „lucruri mistice, subtilități metafizice”, deși se lăsase sedus de Centru, nu purta doliu după el, căci era doar un alt nume al morții. „El își închise ochii ca să viseze în libertate. / I se păru atunci că e într-un pustiu uscat, lung, nisipos ca seceta... Pustiul tace, aerul e mort și numai suflarea lui e vie, numai ochiul lui

e viu”. Eminescu-Dionis răzvrătitul și-a asumat riscul că numele omului, ca și cel al lui Dumnezeu, enunță voiața a ceea ce s-a ridicat pentru a face, acolo, (în fântâna fără fund ca semn al Centrului) operă în formă de carte. Întoarcerea eminesciană are o stranie seninătate.

Disperată de atâtea repetare și bucură, totuși, să afirme abisul, să locuiască labirintul din poet și să reacrediteze centrul ca topos care coagulează eternitatea și nemărginirea: „Și, într-un spațiu închis ca fără margini, nu este o bucată a lui, oricât de mare și oricât de mică ar fi, numai o picătură în raport cu nemărginirea? Asemenea în eternitatea fără margini nu este orice bucată de timp, oricât de mare sau oricât de mică, numai o clipă suspendată?” Voluptatea sufletească a așezării în „centrul de jăritic al cărții” se transformă în poveste.

Povestea spațiului zidit cu totul după voia demiurgului- scriitor, pe care Eminescu l-a avut în sine, în sufletul său nemuritor, „nesfârșit în adâncimea lui”. În cartea eminesciană, se pot perfect repera imaginariile limbajului, în care cuvântul e o monadă magică, iar imaginarul trebuie definit ca inconștientă a inconștientului. Atunci când textul „este limbajul însuși fără imaginarul său” (Roland Barthes: *Plăcerea textului*), atunci când limba și legile ei dezvoltă cugetarea, iar nu viceversa” (Mihai Eminescu: *Despre fantezie*), se pune problema raportului între lingvistică și „entuziasmul” (Nietzsche) literar.

Mihai Eminescu nu mai identifică fantezia ca reflecție a lumii astfel cum ea se arată ochilor într-o reală trezire, ci ea în fantazia poetului și a artistului se ridică înjur în petrificarea ideilor eterne, ce reprezintă”. Și astfel limba fanteziei „e armonia lui Plato” (*Despre sentiment și fantezie*). Și, drept rezultat, cartea, reductibilă la obiectul limbii, îl lasă pe scriitor să-i glorifice, înfrumusețeze, taie în bucăți și ducă la limita a ceea ce poate fi recunoscut din corp: acest obiect - limba maternă (corpul mamei sale). Dar nici nu e nevoie, în plin imaginar, de conștientizarea acestei dimensiuni a eului creator. Surplusul de ființă catalizează adâncurile inconștientului și aduce la suprafață, instantaneu, semnificativul: „În faptă lumea-i visul sufletului nostru... În adâncurile sufletului coborându-ne am putea trăi aievea în trecut și am putea locui lumea stelelor și a soarelui”. (*Sărmanul Dionis*) - și-l redistribuie într-o nouă ordine fenomenologică. Eminescu a sesizat că „poeticianul va avea mai mult de învățat de la fenomenolog și de la antropolog” (Jean Burgos, *Pentru o poetică a imaginarului*) și, în paginile sale (vezi Avatarii Faraonului Tlă), mereu ispitit de Centru („Prin albus el vede de jur-împrejur coaja oului și se zvârcolește ca o furnicuță în cen-

Este sublim riscul de a cădea în nostalgia după o realitate inițiată. Eminescu a căzut. A cedat, de bunăvoie și nesilit de nimeni, ispitei de a transubstanția materiile în semnificații și ideile... Ideile în ce? în esențe... desigur esențe ultime: „la nimic reduce moartea cifra vieții cea obscură” (*Egipetul*) sau: „Și, când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură / încet repovestită de o străină gură” (*Melancolie*).

În perioada interbelică, în adâncurile spiritului românesc, s-a întâmplat ceva. Ce anume? S-a (re) construit o artă spirituală în al cărei conținut depistăm, acum, la recitirea textelor (mega-textelor, deseori) o conștiință a complicității, voite sau nu, cu infernul acestei lumi și acuzând același impact ca și autorul *Scrisorilor* - încercarea de a articula spusa proprie către Fondul Anonim (cum bine a războtezat Nicasius pe Marele Anonim, Big Brother-ul metafizic vigilent al lui Blaga).

S-au revăzut paginile din *Panorama Deșertăciunilor* (Constantin Noica, Emil Cioran) și s-au căutat punctul din cartea destinului și întrebarea pusă, din nou, spiritului Universului: Constantin Noica a reinterpretat tristețea lui Eminescu ca nefiind în fața neînțelegerii și a iraționalului, ci chiar în fața Raționalului care, el singur, covârșește rațiunea, tristețea anunțându-se activă și bună: „Căci acolo- rași mijloace / Se supun câte există / Și de mii de ani încoace / Lumea-i veselă și tristă!” (*Glossă*).

A fost Păltinișul lui Noica un al doilea Eden, în care Filosoful „Cuvântului împreună despre rostirea românească” a întruchipat nostalgia maestrului său junimist. Iar spațiul din jurul lui (profan / sacru) fiind în munte, undeva la o înălțime greu accesibilă deci, și-a modificat accepțiunea cotidiană fiind perceput ca un soi de Olimp al zeilor înțelepți și puternici, socratici, nicasieni. Să fi fost modul de viață al lui Noica, anahoretic și solitar, dar dens cultural, căutarea de către contemporani a unei deplinătăți, încă neatinsă de sinele lor? A fost, categoric. Lecția lui Eminescu nu se poate uita: „Rezonanța este un criteriu sigur pentru profunzimea de gândire”. Și-această rezonanță a rațiunii a făcut cu puțință jumătate din sufletul românesc.

trul lui...), de neputința de a acoperi fenomenul (ca ceea ce se arată în ceea ce vedem) cu o noțiune, a recurs la trecerea la lucrurile înseși (Husserl). Eminescu a străbătut drumul de la „simboluri” la „lucruri”, ajungând la „inconștientul” generator și explicativ al vizibilului. Spiritul inconștient este o componentă încărcată cu multiple și contradictorii semnificații științifice și filosofice, o deschidere largă și fertilă spre adâncimile existenței socio-umane și în același timp, o plonjare într-un univers speculativ-metafizic”. (Ion Aluș, *Prefață la „Antropologia structurală”, de Claude Levi-Strauss*). Elaborând fragmentar pe Archaeus, prozatorul junimist s-a bizuit pe ipoteza că viața socială nu se reduce la limbaj, ci la condițiile gândirii simbolice, adică ale structurii inconștiente a spiritului, a cărui „mărime imaginară” este justificată mereu prin ancorarea în etern. Dacă pe-un asemenea om nu l-ar trezi nimeni din somn, el ar trăi o viață întreagă c-o lume reală și pipăită, căci în somn se pipăie așa de bine ca-n trezie... să zică nu lipsește nici acel control, cel mai sigur al realității... și de-ar dormi toată viața lui, nici în minte nu i-ar veni să se îndoiască că aceasta este natura lui... Dacă s-ar trezi puțin înainte de-a muri, ar crede, din contră, c-a adormit și că visează”. Și mai departe: „În urmă și-nainte nici nu s-a mărit, nici n-a scăzut distanța ei nemărginită... Ce-i timpul? O eternitate. Și când citește cineva o carte frumoasă... mii de tablouri se desfășoară pe dinaintea ochilor... închipuiește-ți un manuscris vechi, cu filele unse... Poate că povestea este partea mai frumoasă a vieții omenești”.

Iată Archaeus este, el însuși, etern. „Și etern este tot ce este întotdeauna de față în acest moment. Nu ce au fost, căci au fost stări de lucruri, nu ce va fi, căci vor fi iarăși stări de lucruri.

Ce este. Numai dacă vremea ar sta locului, am putea vedea lămurit, ce-i etern... Și această împrejurare este mama timpului... ființa în om este nemuritoare. E unul și același *punctum saliens*, care apare în mii de oameni, dezbrăcat de timp și spațiu, întreg și nedespărțit... ca un Ahasver al formelor, care face o călătorie ce pare veșnică. Și este într-adevăr veșnică”.

Acel punct în mișcare, simbolizând energia vitală, principiul fundamental al vieții, sursa fundamentală, este punctul central, dominant, în care Eminescu a oficiat înscrierea originii și oglindirea ochiului în ochi, a Căiții într-o carte mereu începută și reluată dintr-un loc care nu e nici în carte și nici în afara cărții. Și acesta este un drum care închide în sine ieșirile din sine, care-și cuprinde propriile ieșiri, care-și deschide el însuși porțile, adică, deschizându-le spre sine, se închide tot gândindu-se la propria deschidere.

Ion POPESCU BRĂDICENI

175 de ani de Teatru la Craiova

Întotdeauna, atunci când vorbești despre un număr de ani împliniți ai unei instituții de cultură, te cuprinde un soi de reticență în fața istoriei acelei instituții. Dacă această instituție este un Teatru, atunci lucrurile devin și mai apăsătoare. Iar dacă Tu, ca artist, ai făcut parte din acel Teatru, atunci putem vorbi despre mândrie.

175 de ani de Teatru... Timp de 175 de ani, emoțiile, zămbetele, lacrimile, gândurile atâtor mii de personaje s-au cuibărit în fiecare milimetru din acel Teatru și au rămas acolo dintr-un sentiment de solidaritate cu cei care vor veni. Nimeni nu a dispărut, fiecare artist, mașinist, cabinier, recuziter, machior, plasator își are locul său într-o istorie care ne cuprinde pe toți cei care ne-am lăsat sufletul și inima între copertile celor 175 de ani. Teatrul din Craiova reprezintă un reper cultural major la nivel mondial. Spun, la nivel mondial, pentru că performanțele acestui teatru au topit granițele acestei lumi transformând - o într-o inimă mare care a bătut cu putere, la propriu, pe toate marile scene internaționale.

Deși mi-aș dori, nu cred că ceea ce a reușit Teatrul din Craiova va putea fi prea curând egalat de vreo trupă din România. Repet, mi-aș dori asta!

Sunt doi oameni care au reușit să creeze premisele acestui boom cultural: regizorul Silviu Purcărete și directorul Emil Boroghina. De la specialiștii de nivel mondial ai domeniului am aflat că Silviu Purcărete a apărut într-un moment, așteptat de altfel, de lumea teatrală internațională. Cam o dată la 30-35 de ani apare un regizor care lansează o nouă formă de teatru cu implicații majore în istoria acestei meserii. Atunci când apare un astfel de creator, lumea teatrului se schimbă, se transformă atingând alte limite, lucru firesc pentru o meserie atât de vie cum este teatrul, care, în permanență, caută forme noi de expresie. Silviu Purcărete a venit la Craiova exact în momentul maturizării sale artistice. Teatrul craiovean a avut această șansă!

Sunt, la rândul-mi, fericit pentru că destinul m-a dus la Craiova în exact același moment... Am avut astfel șansa uriașă de a întâlni un creator de teatru excepțional care a schimbat total paradigma acestei

meserii.

„Ubu Rex cu scene din Macbeth”, „Phaedra”, „Titus Andronicus”, „Orestia”, toate aceste spectacole au fost cele care, timp de 9 ani, au fost jucate de-a lungul celor cinci continente. Rămân îndatorat faptului că am făcut parte din aceste proiecte ale domnului Silviu Purcărete. Eu cred că Teatrul craiovean a avut nevoie de Silviu în exact aceeași măsură în care Silviu a avut nevoie de acest teatru. Spun asta, din interiorul acestei povești; a existat un soi de chimie între actorii craioveni și Silviu Purcărete, un soi de încredere oarbă, a noastră, a tuturor, în timp ce descopeream, zilnic, valențe noi, stări de spirit ciudate în complexitatea lor, forme oarecum copilărești, reinventate într-o manieră neconvențională.

Practic, noi toți, redescopeream Teatrul în fiecare zi petrecută alături de Silviu. Noi, actorii, am făcut asta în fiecare zi, repetând și mai apoi jucând, fără „plasă de siguranță”. Toată lumea s-a „aruncat” în timpul repetițiilor iar această abandonare a ceea ce știam despre teatru, a făcut posibilă apariția a ceea ce numim, generic, „nou”.

A fost, de fapt, o nouă școală pe care am absolvit-o... De altfel, între noi, actorii, apăruse gluma aceea frumoasă atunci când ziceam: „Auzi, tu câți ani de Purcărete ai?”...

Un alt lucru care mi s-a părut remarcabil în acea perioadă era faptul că acolo, la Craiova, erau actori din toate generațiile. Asta nu a fost un impediment în a construi, unitar, o formă de teatru nouă, proaspătă și plină de accente de unicatitate. Asta a creat o adevărată echipă, o familie. Îmi aduc aminte de câteva discuții avute cu o altă „familie”, echipa lui Peter Brook cu care ne-am întâlnit la Londra, cele două trupe având spectacole în același timp de-a lungul unei săptămâni întregi. Țin minte că, organizatorii, au fost drăguți și ne-au dat ziua liberă și nouă și lor în zile diferite ca cele două trupe să poată să vadă spectacolul celeilalte. Așa că, atunci am văzut spectacolul cu piesa „L'homme qui” a colegilor englezi. Iar când am ajuns la spectacol, în foyer s-au întâlnit cei doi regizori: Silviu Purcărete și Peter Brook.... Țin minte că au stat deoparte amândoi vreme îndelungată și era să-i prindă

începutul spectacolului afară. Au intrat în sală în ultimul moment și pentru că nu mai erau locuri s-au așezat, amândoi, unul lângă altul pe treptele sălii de teatru. O imagine fabuloasă! Doi regizori vizionari alături de două trupe care au făcut istorie prin dăruirea lor totală...

Firește, toate aceste lucruri se datorează Destinului. Teatrul din Craiova a avut un destin luminos încă de la începuturile sale, cu precădere începând din jurul anului 1900. Teatrul a început de atunci să se axeze pe marea dramaturgie clasică.

Au apărut, firește și actorii de mare calibru: Aristizza Romanescu, Remus Comăneanu, Mihai Fotino... Apoi, destinul(?) a făcut posibilă apariția, la Craiova, venind direct din școală, a ceea ce îndeobște s-a numit „Generația de Aur” venită la Craiova împreună cu profesorul lor, regizorul Vlad Mugur. Vorbim despre: Constantin Rațchi, Gheorghe Cozorigi, Amza Pellea, Victor Rebengiuc, Silvia Popovici, Sanda Toma, Dumitru Rucăreanu... Cât de norocos a putut fi Teatrul din Craiova! Să aduni la un loc liderii unei generații fantastice (1956) conduși de un regizor (Vlad Mugur) absolut remarcabil!

Personal, cred că dacă deschiderea internațională a României ar fi fost posibilă la acel moment (anii '50), ceea ce s-a întâmplat cu Teatrul din Craiova, cu noi, în 1991, ar fi fost, probabil, mult mai lesne de înțeles în contextul istoriei teatrale naționale. Imaginați-vă ce s-ar fi putut întâmpla dacă acea „generație de aur” ar fi putut „ieși în lume” (vorba lui Marin Sorescu). Cred că ar fi fost...

Așa că, stând acum cu gândurile așezate pe marginea celor 175 de ani ai Teatrului Național Marin Sorescu din Craiova, cred că acest teatru a avut parte de o mângâiere a destinului... Cineva, acolo sus, i-a urzit să intre în nemurire. Ceea ce s-a și întâmplat! În ceea ce mă privește am avut, la rândul-mi șansa ca tot ceea ce am învățat în școală de la o Profesoară excepțională - Sanda Manu - să desăvârșesc la Craiova Silviu Purcărete alături de dragii mei colegi craioveni. Mulțumesc tuturor acestora și... Destinului...

La mulți ani, buni și frumoși, Teatre!

Marian NEGRESCU

Țipăt de măslin bătrân

Am coborât în Creta dintr-o pasăre, flămândă întâi și apoi săturată de nori! Ori, pe acele meleaguri mi s-au întâmplat, în cioplitorii ale pietrelor și în livezi de măslini bătrâni, de bună voie și măreață bucurie, cele ale Poeziei, după cum pătimas v-am spus mai alaltăieri. Iar ca să mă credeți vrednic la scris, cum tot călimarul de la Domnie, revin aici la starea cea de dulce și amară povestire.

Întâi cu o fugă ostenită la Cnossos, sit arheologic situat la 5 kilometri sud-est de Heraklion, capitala insulei Creta. S-a întâmplat în ziua a șasea, după-amiază, cu o mașină made în Asia, închiriată pentru 45 euro, noi fiind patru (pentru posteritate, Mihai Firiță, Constantin Urucu, Cristian Liviu Burada, subsemnatul), unul devenind șofer pe șosele curive cum literale dintr-o cancelarie, însoțite și de leandri triști, smeriți ori înfrumusețând cât de mult marginile, plantațiile de măslini ici-colo, chemându-se de sub culmile negre, sub noi marea cea mai mare ca o scânteiere de lumânare. Din Hersonissos la Cnossos am parcurs un drum de vreo jumătate de oră fără prea multă tulburare în trafic, doar cu arvună la căldură și necaz de climă pe măsură în autoturismul mai mare de-o ghindă. Și ni l-am așezat în sfârșit cum se cuvenea într-o parcare generoasă, cu ceva umbră, ca să ajungem la sit cu pasul. Iată-l, s-a ivit obiectivul după o curbă de-a stânga, îngrădit și slefuit ca pentru turiști de departe și întârziați mai mult de 9000 de ani. Intrarea - 20 euro de căciulă, iar ghidul (de engleză, franceză), dacă ți-l alegeai, te mai costa încă pe-atâta. Noi însă ne-am folosit de doamna/domnul Google, fiind olteni în loc neumblat, nu chiar cu necaz la buzunare, însă, ca daci, o parte a pietrelor nouă chiar ne prea-vorbeau...

Turiștii veneau ca peștii dintre valuri, cu autocarele, aprinși la față de soarele neîncetat cum foșnete un plantaj de măslini de pe dealuri. Ruinele (ruinurile!) păreau grele ca un pântec în somn, fiind ale unei așezări antice și ale unui palat minoic descoperite și restaurate între 1900 - 1931 de către arheologul englez Sir Artur Evans pe baza unor vechi imagini ale palatului găsite pe fresce minoice locale. Înfrunzite între scrieri, miturile antice spun că labirintul minotaurului se desfășura sub palatul lui Minos, însă, în urma unor cercetări atente s-a văzut că acolo erau doar canale subterane de deversare a apelor reziduale.

Iar în vântul acela timpuriu al lumii, maslinii au fost încă din zori sau de mai înainte. Făpturilor fără umbră ce au locuit acolo li s-au descoperit primele urme în perimetrul sitului din anii 7000 î.e.n., iar în palatul dintâi din 1900 î.e.n., abandonat fiind în anii 1100 î.e.n. după

cutremure succesive și invazii. Și-atunci soarele avea tot colți de foc, sfărâma aerul spre folosul mai înalt al ceasurilor. Palatul din Cnossos a fost de departe cel mai mare al civilizației minoice, acoperind 12.000 mp cu clădirea sa principală și 20.000 mp fiind luate în considerare clădirile separate, mulțime de ființe salutând acolo răsăritul soarelui. O scară monumentală ducea la camerele de la un etaj superior. La parter se afla un centru de cult ritual. Magazinele palatului, se spune, ocupau șaisprezece camere, principala caracteristică a acestora fiind pithoi-urile, care erau borcane mari de depozitare de până la cinci picioare înălțime, folosite în principal pentru depozitarea uleiului, lăunii, vinului și cerealelor, obiecte mai mici și mai valoroase fiind depozitate în ciste căptușite cu plumb.

Țipăt de pasăre! Ori, iată, palatul avea băi, toalete și un sistem de drenaj, dar și un teatru care ar fi găzduit 400 de spectatori (unul anterior a fost găsit la Phaestos). Zona orchestrală era dreptunghiulară, spre deosebire de modelele ateniene ulterioare, și probabil erau folosite pentru dansuri religioase. Piese originale (fresce, ceramică, obiecte de cult religios, podoabe etc.) se găsesc în prezent la Muzeul Arheologic din Heraklion (muzeu care găzduiește exclusiv piese de pe insula Creta). La Cnossos sunt expuse numai copii ale acestora. Colecția minoică de tablățe de argilă din Cnossos a dispărut demult...

Așa ne-am încărcat noi cuferele minții cu imagini ale unor alăturări ale lumilor, culori ale trecutului coajându-se pe ziduri și între înălțările de piatră. Apoi, culmile sărace de departe vegheau culori de pulpe din struguri în revărsări sfâșiate de soare. Împărăția aceea s-a petrecut tot într-o legănare a Insulei Creta de către mare, șoptind laolaltă ca vântul prin iarba uscată. Pierdută și câștigată urma de lume a Cnossos-ului e una alăturată unor oameni măreți și, desigur, generosi.

(Pre)făcându-ne călători cărora le ședea bine cu însăși cunoașterea realității, luarăm din nou la străpungere cui-bul de foc al după-amiezei către Heraklion, unde ajuns-am ca gândul, de la înălțarea de pe pietre la penumbra unui oraș port cu amiros de algă. Și parcarăm auto sub niște blocuri, să spunem că în centrul orașului-port, ori aproape de străzile vechi, pline de lume, o... lipsă de-a noastră - craioveană! - prefăcută civilizat în loc de dat cu talpa. În seamă erau înveșmântate terasele cu oameni ca migdalele, magazinele cu nimicării înghițind cumpărătorii până-n orbite, ca pe șofranul unui zeu al mulțumirilor.

Capitala insulei Creta și cel mai mare oraș din regiune, Heraklion, pare a avea brațe mari deschise către fiecare, își captivează vizitatorii, însă ar trebui să te așezi acolo câteva zile, să calci cu talpa, să-ți pierzi vremea într-o vară târzie și grasă de lene, cum pe-o piatră slefuită de valurile mării. Zidurile vechi, venețiene, delimitează astăzi orașul vechi de cel nou, Heraklion devenind în vreme cel mai fortificat oraș din Marea Mediterană, luat în seamă de călători, având clădiri aristocrate, biserici, fânăni turcești, vile cu arhitectură venețiană și buticuri, oameni de-ai locurilor, cretani și de aiurea turiști ca noi grăbiți și

obosiți cu ora.

În fugă, departe se covăseau vremuri, zeii plăteau prin văzduh ca nourii. Eu îmbrăcasem o pânză țesută din țipete de-acasă și de demult. Cum singurătatea unui copil într-o tribună a stadionului din Craiova mea natală, primind o înghețată de milă de la o vânzătoare ambulantă, îmi amintesc bine cum înghețata era aproape topită, fleșcăită, ori eu am spus un mulțumesc, rușinat. Iar rușinea aceea a existenței am regăsit-o în lipsă de orașul Heraklion, stând pe o bancă alături de unde un adult (am aflat, era sirian!) și un copil al său, împotrivindu-se amândoi unor semne ale sărăciei, când la terase se serveau șerburi și cafele, apă de izvor, înghețată și siropuri până se terminau. Pe urmă poți privi împărăția amurgului ghimpoasă la arătare, întinându-se peste culmi umflate ca valurile mătăsoase ale mării.

Într-o stare de iarbă încălțită în gânduri mă aflu acum, că spun și-mi continui lupta cu propriile gânduri. Pe străzile din Heraklion eram în centrul unor vieți ce nu-mi aparțineau, eram ca un leu ce coborâse să bea apă de la un izvor de apă amară, tulbure ca după trecerea în grabă a copitelor unor căprioare. Mi-am lăsat în urmă aerul, fără să însemne ceva în viața altora, umbra mea s-a topit pe străzi necunoscute, împuținate în depărtarea memoriei, mi-am simțit viața așa cum era, ca un țipăt de frunză de măslin bătrân.

Alex GREGORA

De la viața metaforelor, la metaforele vieții

Pe poetul, actorul și omul de caracter George Drăghescu, l-am cunoscut acum vreo trei decenii, când ultimul veac al celui de-al doilea mileniu, întâmpina începutul întâiului veac din cel de al treilea mileniu. Născut în 1968, poetul era cu treizeci de ani mai tânăr decât mine, trăindu-și, pe atunci, anii de vârf ai tinereții, în vreme ce eu traversam o maturitate încercată de neclaritățile evenimentelor ce se anunțau înnoitoare, nelipsite însă și de atitudini excesive, cărora li se plătesc și până azi unele daune, ce nu pot a fi minimalizate, dar nici a evita a se afirma fără rețineri contribuțiile majore ale democrației și libertății autentice. Dar, sigur, în măsura în care atributele lor însoțitoare nu au fost deturnate de unii nevolnici pentru interesele meschine și oportuniste ale unor profitori fără scrupule.

Sunt, cred, îndreptățit să declar, azi, după scurgerea a celor peste trei decenii că poetul, actorul și omul de caracter nu m-a dezamăgit - și sunt convins că nici pe alții -, ci, dimpotrivă, a adus mereu argumente faptice, prin evoluțiile sale scriitoricești și actoricești, dar și printr-un comportament civic, moral, care înobilează caracterele ce refuză compromisurile și vanitățile sterile. O dovedesc, observ, și prezența numeroasă a unor personalități, ale unor oameni de bine din spectrul larg al vieții spirituale a prezentului, veniți să sărbătorim, împreună cu poetul, lansarea celei de a cincisprezecea carte a sa, „*Singur printre himere*”, apărută recent la „Editura PIM”.

Cum se poate constata, între cei ce onorează această frumoasă sărbătoare a cărții de poezie, suntem și noi, cei veniți din municipiul Motru: cunoscutul artist plastic, atât în țară cât și în străinătate, Florin Preda Dochinoiu, prin apreciația sa participare la numeroase expoziții personale sau colective, profesorul universitar, scriitorul Mircea Tutunaru, director al revistei „Ad motrium”, precum și directorul Casei de cultură din Motru, Dan Popescu, și unul dintre colaboratorii săi, Gabriel Dorian Pauliș, căruia mulți îi datorăm tehnoredactarea de ținută a numeroase cărți.

Firește, sunt numeroși cei care, prin prezența lor, confirmă prețuirea și prietenia pentru autorul cărții ce se lansează într-un spațiu cu solemne semnificații, manifestarea fiind prefăcută memorabil de comentariile edificatoare, profunde și expresive, ale marelui critic și istoric literar și strălucitul poet Gheorghe Grigurcu, acreditat de o vastă operă, ce-l așează între personalitățile de frunte ale vieții culturale a țării. Prin spusele sale, prin evidențierea calităților scrierilor poetului George Drăghescu, prin aprecierile în sintagme de memorat, este pusă într-o limpede lumină creația unui poet care și-a edificat un drum propriu, original.

Îngăduiți-mi ca în continuare să adaug, cu modeste mele mijloace, câteva gânduri de prețuire colegială, privitoare la opera scrisă a autorului „*Singur printre himere*”, ce se așează fericit lângă personajele cărora le-a dat viață pe scenele teatrului.

De la debutul editorial din 1992, George Drăghescu a publicat 14 volume de versuri și aforisme, adăugându-li-se unu de publicistică, având un titlu ce-l apropie de cea de a doua vocație a sa, „*Întâlniri la arlechin*”. Aș remarca titlurile câtorva volume, mărturisindu-i prin frumusețea lor vocația de poet: „*Zestre pentru înălțare*”, „*Urme de inger*”, „*O furnică pe Golgota*”, „*Acasă la greieri*”, „*Din însemnările Călătorului*”, etc., fiecare dintre ele acoperind expresiv conținutul cărților sale de versuri, lor alăturându-li-se relevant volumul „*Oarecum psalmi*”, cu zece dintre ei, întâlnindu-ne și în volumul lansat acum.

Noua sa remarcabilă prezență sditorială, „*Singur printre himere*”, e alcătuită din două părți, într-un anume fel distincte. Prima parte dă și titlul întregii cărți, în cea de a doua, cu aforisme (pe care autorul le numește nu fără justificări reflecții) textele ar putea fi cuprinse, unificate de metafora ce îndeamnă la comentarii justificate de conținut: „*Firul ierbii e ținut de un munte*”.

Nu întâmplător, primele două poezii prin care se deschide

cartea sunt intitulate „*Singurătate*” și „*Trenul cu himere*”, aceste două poeme putând fi un fel de dublă prefăcută, cele două cuvinte singurate și himere călătorind spre a unifica lumea cuvintelor, mărturisind:

„Nici o stâncă/ nu e mai singură/ decât mine și/ Am urcat într-un tren/ care venea de nicăieri/ un tren cu himere/ fără haltă, fără gări”. Și, firește, nu întâmplător, reflecțiile din partea a doua a cărții, se vor încheia cu o certitudine, anticipă încă de la psalmii primei părți: „Neîmplinirea e liniștea/ în fața lui Dumnezeu”.

Poemele, cu idei și trăiri concentrat exprimate sunt legitimate de o pregnantă simplitate inteligentă, de inteligența simplității, care se sprijină pe o convețuire fericit intuită a lapidarității spunerii cu încărcătura unei complexități gânditoare împlinite în fapt scriptic prin prelungirea *singurătății* și *himerei*, în cei zece oarecum psalmi, ca într-o rugăciune, ce-l proiectează pe poetul confesiunilor sacre într-o lumină pioasă, de *spunere* și *supunere* divinității ființelor și lucrurilor.

În „trenul cu himere” confesiunile lirice devin mărturii ale unei permanente căutări a sinelui, de un dramatism atent supraviețuit, în care timpul, casa părintească, nelacrima mamei, „șezând ca o icoană/ din casa de lângă inger”, lumea fără de nume, cafeneaua din colț, dar și personaje ca Don Quijote sau muza adormită” înlesnesc drumurile spre o necesară înțelegere a unor mesaje existențiale.

Ne aflăm așadar în lăuntruțurile unor meditații lirice, în care cuvintele devin viață, ajutând nu doar la formularea de întrebări, ci și la aflarea unor răspunsuri, ce nu se refu-

ză uneori revelațiilor de un dramatism mai mult sugerat, decât rostit explicit.

E firesc (pare a susține autorul) și necesar ca metafora să nu se înstrăineze de reflecții, de meditația filosofică, cele două părți ale cărții aflându-l, iată, nu singur între poezi, ca un înaintaș celebru, ci singur printre himere, ce pot fi ale lui, deci și ale altora.

Iată, în final, și câteva lecții de control al calității morale, a unei existențe profund interiorizate, patronată de preocuparea neuitării unui adevăr creator: acela că în general „*cuvântul are o alchimie a lui*”, îndreptățind porunca de a nu fi tocit nici măcar de „*vanitatea timidității*”, la care, spre exemplificare, aleg câteva din reflecțiile poetului, exprimând înțelegerea omului și a vieții, la care merită să medităm:

- Cât a avut funcție, lingusitorii i-au ridicat statuie de paie. Cum a pierdut funcția, au dat foc paielor.
- Când îți pierzi speranțele, să nu le declari pierdute, fiindcă pot fi găsite de alții.
- Goana după glorie este, de fapt, fuga de tine însuși.
- Dacă te scufunzi în propria lacrimă te îneci. În lacrimile celorlalți stai la suprafață.
- Scriu aforisme nu ca să-i judecpe alții, ci ca să mă judec pe mine.

Merită a fi citite și meditat la asemenea gânduri.

Nicolae DRAGOȘ

Un spectacol al vieții

Asistăm nu o dată în producția noastră poetică actuală la o extensie verbală care distrage lectura ori, pur și simplu, o împiedică a se desfășura până la capăt. Economia limbajului, concentrarea sa în esențial sunt îndeajuns de rare, poate și dintr-o anume dezabuzare a scriitorului, dintr-o indisciplină difuză, reflex al unui context social tulbure. Unul din defel numeroșii poeți ce o ilustrează consecvent e George Drăghescu.

Cu atât mai neașteptată e practica d-sale, cu cât ținem seama de faptul că e actor. Degajarea, apetența spectacolului caracteristice profesiei apar înlocuite de o abordare aproape ascetică a cuvântului. Până și grația eroticească devine un prilej al exactității: „Iubito, ți-am oferit o floare; / în loc de «mulțumesc», / ai început să numeri petalele/ ca nu cumva să lipsească vreuna” (*De dragoste*).

În contradicție cu condiția d-sale scenică, autorul e un solitar al cărui partener e propria umbră: „Să stai de vorbă/ cu umbra ta./ Umbra ta știe/ să te asculte/ până treci Styxul” (*Cu umbra ta*). Acest factor cvasimaterial operează nu doar asupra relațiilor cu semenii, ci și asupra celor cu divinitatea: „Doamne, pune-mi umbra mea/ lângă Tine,/ să nu fiu singur/ pe lume!” (*Oarecum psalm I*). Atât de constrictivă se arată izolarea încât se constituie într-o imagine simbolică a inspirației, un gen de solitudine la pătrat: „Stau singur/ la o masă de nuc; singur cuc./ Muza mea/ stă la o masă de tei/ cu singurătatea ei./ Cele două singurătăți/ se privesc pe furis” (*Oarecum psalm III*). Până la urmă proiecția solitudinii devine una cosmică: „Singurătatea/ are cerul ei/ și o singură stea”.

Efectul e o atenție corectivă cu umilitate îndreptată către dimensiunile minore ale realului. Poetul se percepe aturat de „o lume a boabei și a fărâmei”, bănuț de o edenică nostalgie. Un triumf contemplativ al intimității astfel înscrise: „Pe firul de iarbă,/ o furnică/ cu greutatea ei”. Sau: „În urma mea/ cade o frunză./ Mă întorc după cel ce-am fost”. Nu absentează nici animalele în mica aventură a inocenței lor delicat provocatoare: „O cioară pe cer/ cu negura ei/ desenează un inger”. Sau: „Autograf -/ pe o coală albă/ un fluture”.

Din capitolul următor, cel al aforismelor, ne dăm seama că ele se străduiesc a circumscrie fidel ființa auctorială: „Neliștea metafizică de fiecare zi mă ține în formă”. Ca și: „M-am făcut actor dintr-o neputință: neputința de a comunica. Să faci o profesie din asta, ce rușine!”. Ca și: „Mă pierd printre oameni, așa cum cade roua”.

Personalitatea poetului actor astfel recomandându-se precum un spectacol al vieții lăuntrice redată sieși.

Gheorghe GRIGURCU

Jurnalul unui jurnalist fără jurnal conține, în mare parte, texte notate în șase caiete de câte 200 de file veline, pe care Ion D. Sîrbu le numește „caiete negre”. Cinci au fost dactilografiate de autor, o parte atextelor fiind modificate/adăugite, la transcriere, altele, după caz, înlocuite. Gândit în două volume, *Jurnalul...* a avut, într-o primă etapă a elaborării, cinci „ierni”: 1983-1984, 1984-1985, 1985-1986, 1986-1987, „Ultima iarnă...”, finalizată de „Paștile 1988, potrivit unei însemnări olografe. Însă, și după această dată, Ion D. Sîrbu va continua să noteze, nopțile, într-un nou caiet (Caietul VI), gândurile sale, „în slava și otrava Patriei mele dragi”. Textul ultim, datat „Joia Mare 1989”, este „prefațat”, ca motto, de două versuri din Blaga, părintele său „moral-filosofic”:

„Am pierdut, vai ce-am pierdut
Vatră caldă, drum bătut...”

Și acest „caiet” a fost inclus, po-

Contextualizare

trivit dorinței lui Ion D. Sîrbu, în Jurnal, respectându-se întocmai originalul.

Textele din numărul de față sunt reproduse după dactilograma volumului II (pe a cărui pagină de titlu, autorul adaugă, „roman politic”), secțiunea „Ultima iarnă...” (1987-1988), al cărei motto, „Niciodată nu au existat sclavi mai buni și stăpâni mai răi”, aparține lui Tacit (54-120 d.Hr.), celebru istoric roman.

Cele două volume ale *Jurnalului...* vor apărea, în toamna acestui an, la Editura POLIROM, în Seria de autor „Ion D. Sîrbu” (din care au fost editate deja trei volume: *Lampa. Povestiri petrile-ne*, *Șoarecele B și alte povestiri, romanul Lupul și Catedrala*), ediție îngrijită de Toma Velici, Prefață de Dan C. Mihailescu, coordonatorul colecției, Antonio Patraș. Această nouă ediție, una

critică, conține și *Jurnalul 1952-1953*, singurul manuscris salvat, miraculos, după arestare.

Pentru o „introducere”, la obiect, în jurnal, îi dăm cuvântul „jurnalistului fără jurnal”:

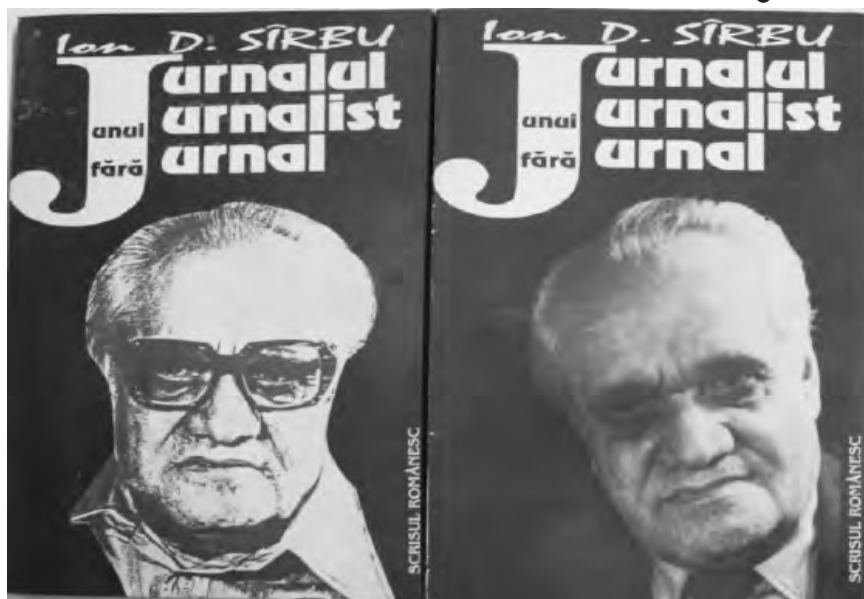
„Aceste disparate note (sau glose, sau gnome, sau microeseuri) fiind simple anexe ale timpului în care, lucrând ca un condamnat la moarte, mi-am scris romanele *Adio, Europa!* (*la condition roumaine*), *Lupul și Catedrala și, acum, Dansul Ursului*, au avut, de-a lungul anilor 1983-'87, diferite titluri de serviciu: *Caietele robului Dezideriu*, *Firimituri de la masa săracului*, *Adagii și soliloquii* și, de circa doi ani, *Exerciții de luciditate...*

Ieri, plimbându-mă prin parcul ursului meu [Parcul „Nicolae Romanescu”, locul unde se petrece o bună

parte din acțiunea romanului *Dansul Ursului*, n.n., T.V.], mi s-a părut că toate aceste însemnări, așa disparate și haotice cum sunt (griji, spaime, gânduri), s-ar putea transforma într-o carte. Cu titlul: *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*. Scriindu-le, mi-am educat rațiunea, obligând-o să se exprime clar, scurt și precis, comunicând, celor ce vor veni după mine, tot ceea ce - în urma unei vieți anoste și a unor lecturi dezordonate - mi s-a oferit ca idee, cuvânt sau poveste. Mi-am conservat și întărit libertatea interioară, depistându-mi obsesiile, combătând letargia, disperarea și foarte desele invitații la sinucidere. Pe undeva, dacă ele ar fi citite împreună cu proza mea de bătrânețe, un anume portret al meu, și al generației spirituale de care aparțin, s-ar putea desprinde ca din ceață sau peșteră.”

Toma VELICI

Jurnalul unui jurnalist fără jurnal

Vreau acasă, i-am spus lui Toiu, în Köln (1980), nu pot critica și înjura cu miez și rost decât în slava și otrava Patriei mele dragi.

Oveverită înnebunită, gonind înlăuntrul unei colivii ce se învârte. Ea aleargă, colivia se învârte, și, totuși, totul stă pe loc. Stăpânul acestei jucării dureroase se amuză proteste. La cererea mea, oprește învârtirea și îi strecoară printre gratii, bieteii prizoniere, ...o nuță.

Mă doare capul, mă doare inima, veverița asta seamănă cu mine, seamănă cu generația mea, cu poporul meu: seamănă cu întreaga omenire care aleargă nebună, nebună, nebună și înnebunită. Cine ne va opri roata, cine ne va deschide ușa către copaci, pădure, libertate?

Și dacă o va deschide cineva, nu cumva vom prefera acest câmp al muncii în care nuca și aluna ne sunt date de sus, pe cartelă, fiecăruia, conform acordului global?

Îi și spun în gând Mamei mele: „Mi-e frică, mi-e frică să nu fie adevărat că Dumnezeu nu există!” Mama îmi șoptește: „Frica asta din tine e o dovadă că El există în tine!” *

În timpul Puterii - când aceasta are posibilitatea, largă și îndelungă, să se manifesteze totalitarist-dictatorial -,

Istoria respectivului popor iese, scapă de sub legile determinismului clasic. Încetează relația marxistă între bază și suprastructură, cea dialectică, hegeliană, între teză-antiteză-sinteză, cea etern antagonistă, dintre cauzele economice și sociale și conștiința și voința popoarelor supuse Puterii. Are loc o paralizie a timpului istoric, cauzele se separă de efecte, baza merge pe drumul ei, în timp ce suprastructura (prin retori, dascăli, gazetari de *crescătorie*), prin mass-media manipulate, urmează o cu totul altă cale decât cea logică, adevărată.

Preacurvia logică a adaptării cu orice preț: bivalența, duplicitatea, licheismul (*sine qua non*) devin structură. Ar fi ca și când, împotriva legilor fizice și biologice, frunzele ar începe să se hrănească pe întunec, consumând oxigen în loc de bioxid de carbon. Evenimentele încetează, nu mai au loc, ne ocolesc, rămân fără fruct. Istoria a devenit fie freatică, fie metafizică, fie asemenea răurilor ce coboară și continuă să se scurgă prin peșteri, fie acelor pulberi ale vântului solar, ce stănesc furtuni și deranjamente undeva foarte sus, în imperiul misterios al exploziilor luminei. Aici, pe pământ, la noi, în locul istoriei avem discursurile, statistica, în locul Adevărului și Evoluției au loc sărbătoririle și nunta fără de sfârșit a genialismului: a prostiei pure, cu fu-

dulia în sine.

Spiritul se pregătește să plece, să moară: iar Materia, care nu lasă nimic nepedepsit, care nu se lasă niciodată păcălită, își înalță Turnul Babel al confuziei, urei, sărăciei: „urâciunea pustirii”, ar zice Profetul, dacă nu ar avea și el lacăt la gură.

Cât de ne-unită e Europa! Cu atât mai ușor unificabile vor fi - într-un viitor utopic al eliberării popoarelor sate-lite - statele victime ale tratatelor de tipul Yalta.

Aventura tragică a acestui secol XX, pentru popoarele aparținând de Pactul de la Varșovia¹, le-a determinat pe acestea (pe diferite grade, stiluri, metode) să treacă, absolut toate, prin exact aceleași faze de început, ca să cunoască azi aproximativ același rezultat economic, politic, moral.

O unire, tot varșoviană, a acestor popoare se va putea face în cadrul unei confederații pur politice - îmi spune domnul Sommer. Sublata causa² ar fi premisa majoră, în acest parlament al popoarelor, după ce se va termina și cu ultimele iluzii privind posibilitatea de a salva ceva din experimentul socialismului științific. (În această privință, a demonstrării limitelor absurde și cretin-asiatice ale acestui socialism, incapabil de primăvară sau de față umană, cred că noi, românii, suntem în frunte, aici în Europa. *Portretul* nostru, într-o epocă în care toate comitetele centrale din jur se sfarmă să găsească o ieșire din catastrofa și letargie, reprezintă caricatura absurdă, de limită iresponsabilă, la care poate să ajungă un șef care nu e controlat nici de consilieri și nici măcar de frica de păcat sau ridicol.) O constituție a libertății de autodeterminare va trebui să urmeze după retragerea ultimului soldat și agent civil de pe teritoriul sufletului acestor popoare. În rest, fiecare popor, cu și prin aleșii săi, nu are decât să-și vadă de *Glasnost*-ul și *Perestroika* proprii.

Numai Transilvania mea - și cea a dascălilor și camarazilor mei de arme, muncă și pușcărie - a aparținut (organic, spiritual, moral) de ceea ce astăzi începe a se contura drept Europa de Mijloc sau Mittel-Europa. Vechiul Regat, după ce și-a pierdut, foarte ușor și repede, smălțul său bonjourist, a rămas tributar, ingenios și inteligent, spiritului bi-

zantin, fanariot, balcanic. Nu văd nimic rușinos sau total-rău în acest buchet de defecte, urmare tristă a ocupației turcești și a unei paralele, tot foarte lungi, izolări de Europa marilor valori, școli, curente. Lichelismul, de pildă, vine cu o serioasă doză de inteligență practică, semidoctia apare deodată cu o întreagă recuzită de teatru, iar succesivele ocupații și înrobiri ne vindecă de utopii, dogmatisme și prietenii veșnice. Noi, românii, trecem, prin ideologii, religii și convingeri ferme, ca rața prin apă. *La noi, nimeni nu a crezut definitiv în nimic*, nici la 23 August și nici astăzi. Nu apuc să contrazic un ministru sau redactor-șef, că a și trecut cu toate armele și biografia sa de partea mea. Balcanii alcătuiesc (poate; nu sunt sigur deloc!) sângele proaspăt - leneș, mincinos, fan-tezist și hoțesc - al acestei prea cinstite și cumînți (azi!) Europa de Mijloc, plină acum de melancolie și sinucigași, plină mai ieri de fasciști, anarhiști și revoluționari în stare larvară.

Vorba acestei zile: „Țăranul nu e decât un muncitor ultra-lumpenizat, muncitorul nu e decât un țăran de seră.” (Astea mi le spunea bătrânul actor, în timp ce stăteam la coadă ca să cumpărăm castraveți de seră.)

Între poezia scrisă în țară și cea scrisă (în exil sau stagiul prelung în streinătate) - chiar și de excelenți poeți transfugi - este aceeași diferență ca

între o roșie de grădină și una de seră. Am fost foarte trist și derutat în timpul unicei mele călătorii în Occidentⁱⁱⁱ, fiindcă acolo, nu știu de ce și cum, nu mai eram inteligent, nu mai aveam nici umor și nici verb cu clorofilă. „Vreau acasă, i-am spus lui Toiu^{iv}, în Köln (1980)”, nu pot critica și înjura cu miez și rost decât în slava și otrava Patriei mele dragi.”

Satul, ogorul, țărănul - iată stâlpii etnogenezei noastre. De la ei ar fi trebuit să începem, dar noi am început prin a-i sfârși. Mă tem că generația noastră, ajungând la cumpăna veacului, nu va putea să-și asume nicio altă glorie și victorie, decât faptul că *sub ochii noștri a avut loc moartea pe cruce a satului românesc*.

„Moșul” a intrat în zodia profețiilor. Îmi scrie: „Defascizarea, la noi, în 1945, s-a făcut de către foștii fasciști. Destalinizarea, din 1955, de către foștii staliști. Dezghețul autohton, din 1965, a fost pus pe roate de frigiderul vechi. Revoluția culturală, din 1971, s-a pornit cu ajutorul dezghețaților liberali din 1965-1968.

Atunci, îmi spune Moșul, să nu te miri dacă eu prevăd că nu peste mult timp (dar noi doi nu mai apucăm ziua aceea) va veni o cotitură de linie și program (semnele se înmulțesc), de reforme ale contra-reformelor eșuate, când vom auzi pe hoți strigând «prindeți hoțul!», pe lichele, urlând de la tribune, «să terminăm cu lichelismul!», pe marii șefi de clan sau trib la putere, vociferând, «jos cu nepotismul!» - iar pe cel mai prost, nepriceput și curvă dintre ștabii de la județ sau primărie, anunțând: «Trebuie să ducem un război, pe viață și pe moarte, împotriva proștilor, ageamiilor și curvelor politice, cu false diplome!»

Dacă la tribună voi urca eu sau tu, vom constata că limba în care le vorbim «celor de jos» este de mult o limbă uitată, moartă, compromisă și neînțeleasă.”

Aud la radio (la „France Inter” sau la „Suisse Internationale”), într-o singură oră, un comentariu oarecare, ce se încheie cu un citat din nu știu cine: *Le monde est vraiment un village!*^{vi}

Mai aud că am vrut (sau nu am vrut) să facem un nou împrumut (fiindcă suntem pentru împrumuturi, deoarece suntem împotriva lor), în numele păcii vindem muniții în Nicaragua, camioane în Alger și îngrășăminte în India. Mai aud că, având rachete italiene, irakienii bombardează vase kuweitiene, sub

pavilion sovietic. Rușii și americanii se aliază ca să apere Golful Persic. Europa se unește, divizându-se mereu: cancelarul german este pentru prezența americanilor, deoarece poporul german este împotriva americanilor. Franța e împotriva integrării sale în NATO, fiindcă tremură de frica Pactului de la Varșovia.

Țațe, bârfe, interese, scârbe. Americanii își spală, în numele libertății și democrației lor, în fața lumii și a istoriei, cele mai murdare rufe din lume și istorie. Un candidat la președinție renunță la candidatură, fiindcă presa „liberă” (oarbă timp de 15 ani față de firea și natura originală a președintelui nostru) l-a dat în stambă ca fiind curvar. Un ministru german e acuzat de homosexualism, un fost președinte francez e întrebat ce a făcut cu diamantele primite cadou de la Bokassa.

„Și noi dormim, domnule!”

Cred că a avut loc undeva un foarte grav accident, o fractură sau o paralizie, în aparatul logic al lumii. Mi se pare că în momentele de tragică înclăștare a problemelor încetează să mai funcționeze normal puterea de judecată a capetelor care conduc. Are loc o tâmpire generală a șefilor de state, o orbire a diplomaților și o paralizie rațională a celor care, în statele-majore ale armatelor, partidelor, presei, bisericilor, conduc și decid soarta popoarelor.

La ora asta, economiștii sunt depășiiți total de problemele lor bancare (împrumuturi, investiții, concurență valutară pe piețe etc.), militarii au rămas mult în urma armelor pe care le posedă, ideologii par a fi simpli martori sau victime ale furtunii pe care singuri ei au stârnit-o, diplomații - cu mască, fără mască - umblă lela prin lume, transformând istoria prezentă în carnaval al nebunilor.

Cum de nu observă rușii că americanii le seamănă leit, că, *mutatis mutandis*, între statele unite ale Americii și statele hunite ale Eurasiei există teribile similitudini de fond, nu de formă? Cum de nu văd occidentalii că Rușii îi urăsc fiindcă îi admiră și îi iubesc fiindcă îi detestă? Cum nu văd și nu înțeleg cei din Paris și Bruxelles că tot ceea ce se întâmplă acum la București, îi privește direct, în cel mai înalt grad? Cum de...

Recitesc *Regards sur le monde actuel* de Paul Valéry, și zic: nu mai trebuie să demistificăm istoria, la ora asta, ea s-a demistificat singură. Trecutul nu ne mai poate servi de model, chiar dacă toți oamenii politici trăiesc din câteva „souvenirs imaginaires”^{vii}, total inadaptable situațiilor de acum.

Europa ar fi avut tot ce îi era necesar ca să conducă și pe mai departe lumea: dar istoria sa, tradițiile, *ses querelles de clocher*^{viii}, au împiedecat-o, zice Valéry.

Just, deși naiv-candid. De atunci, a curs multă ignoranță pe Potomac, mult sânge pe Volga, multe dictaturi pe Dunăre și foarte multe lașități și prostii pe Sena. Spiritul de izolare a Franței face ca Europa - *pattern*-ul unic al democrației inteligente și lucide - să fie azi mai dezunită ca oricând.

Lanțul rătăcirilor. Așteptându-l pe Mesia:

- În sfârșit, Mesia a venit!
- Cine este?
- Karl Marx!
- Adevăratul Mesia a venit!
- Cine este?
- Lenin.
- Vai, Mesia a venit demult, a venit

și a plecat!

- Cine a fost?
- Mesia. Isus Christos.
- Nu mai vine niciun Mesia!
- Dacă nu mai vine niciun Mesia, atunci pe cine așteptăm?
- Pe el: Antichristul!

Rătăcirea înseamnă așteptare. Așteptare înseamnă speranță și plictis. Speranța și plictisul înseamnă micul infern al fiecărui om, al fiecărui popor. Christos devine contrarul său, ingerii se înnegresc și le cresc coarne, tămăia miroase a sulf. Ne construim fiecare din noi iadul pe care îl merităm. Cu mijloace proprii, din deșeurii, fără să recurgem la împrumuturi.

Încerc să-mi explic de ce, la nivelul conducerii noastre superioare, nu apar păreri sau atitudini care să fie altele decât cele câteva lozinci-obseșii trasate de augustul nostru Pontifex Maximus^x. Fiindcă - spre deosebire de sârbi, unguri și polonezi (și chiar ruși, în ultima vreme) - la noi, nu mai există niciun singur cap într-un post mare *care să gândească și să mai creadă în ceva*. Avem peste trei milioane de membri de partid și niciun comunist. Înțeleg astăzi, prin „comunist”, un cetățean, cu dragoste și înțelegere pentru nevoile poporului, care să fie capabil să gândească cu capul său, pe răspunderea sa, cu orice risc. Și care să ceară cuvântul, spunând ce are de spus, fără frică sau mânie.

Nu știu dacă am avut cândva asemenea eroi: cu firea noastră bizantină, cu lichelismul nostru funciar - anarhic în supunere și liberal în ticăloșie - s-ar putea ca nici pionierii din prima gardă (Ana Pauker, Gheorghiu-Dej, Teohari Georgescu, Chișinevski^{xi}, Răutu^{xii}) să nu fi avut niciun fel de certitudini sau convingeri. Doar voința orarbă bazată pe ordinul de sus că - indiferent de mijloacele și jertfele necesare - Puterea trebuie să fie preluată. Pentru totdeauna.

„Binele este tot ce ajută partidul să preia puterea, să își înlăture dușmanii și să o consolideze în așa fel, încât să nu existe niciun drum de întoarcere, pentru nimeni”, spunea Stalin.

Atunci, de ce urlă întregul continent roșu după cinstre?

Obişnuința nu mai este a doua noastră natură: este natura însăși a modului nostru de a subviețui. Ea constă într-o succesiune gradată și în etape de diferite multilaterale dezobșnuiri ce au fost operate, prin dresaj social, în reflexele, gândirea și simțirea noastră.

Ne-am dezobșnuit să vedem în jurul nostru oameni bine-crescuți, politicoși, la locul lor; copii care să vorbească frumos, vitrine bogate, piață plină cu de toate; ne-am dezobșnuit să citim ziare, să ne interesăm de ce ne așteaptă, cum vom trăi, în ce lume: ne-am dezobșnuit să mai fim oameni.

Ne-am dezobșnuit de a mai avea o conștiință cetățenească (trăim ombilical legați de stăpân și stăpânire), nu ne mai considerăm demult membri cu drepturi egale, în cadrul unei societăți civile libere și civilizate. Ne-am dezobșnuit să fim noi, să fim cineva și nu un simplu număr din ceva, ne-am dezobșnuit să zicem „nu”, să refuzăm sau să ne revoltăm.

Dresajul și-a atins scopul, la toți parametrii antecalculați. Doar cu o mică eroare: cu asemenea sclavi robotizați nu se poate realiza nici planul și nici ajungerea din urmă a Europei de care am fost dezobșnuși. Sclavii văd în prosția și orbirea șefilor un aliat al răzbunării lor mistice: după furtunoasele aplauze ale stăpânirii, are loc tăcuta grevă

a conștiințelor rănite și a gurilor flămânde. „Boii și sclavii, spunea Cato cel Bătrân^{xiii}, trebuie bine hrăniți.” Boii și sclavii, nefiind bine hrăniți, se comportă ca boii și sclavii flămânzi: pregătesc moartea stăpânului lor, prost și rău.

Mila, o anumită milă, este soră bună cu rușinea. Cu o anumită rușine. Mila ce o simțeam, în copilărie, față de infirmi, săraci, cerșetori (săracii fiind cei care erau mai săraci decât eram eu), a fost ultima milă pură din viața mea. Începând cu stagiul militar, continuând cu cei trei ani de front în linia I-a, mila cumplită, mila indiferentă, antimila ce o încercam în tranșee, în spitale, în timpul bombardamentelor sau retragerii, nu mai era milă pură: era forma de rușine a conștiinței mele, încă naive și neçoapte.

În timpul ședințelor de demascare (1949), a ritualurilor și *messelor* staliniste - mai târziu, în timpul anchetelor, a bățăilor, a numeroșilor ani de pușcărie, lagăr, muncă forțată - mila mea față de călăi și victime (în egală măsură) nu mai era decât rușine pură, rușine de cea mai umană și inumană calitate.

Această milă-ca-rușine-de-lume (*Weltscham*) am continuat să o port cu mine și în mină, și la teatru, și prin cârciumi. O am și azi, când mă plimb - ca bătrân soldat - prin Stalingradul bățăliilor și visurilor pierdute.

I.D. Sirbu

i. Tratatul de la Varșovia, cunoscut și sub numele de Pactul de la Varșovia, alianță politică și militară între Uniunea Sovietică și mai multe țări est-europene, înființată la 14 mai 1955, ca replică la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), alianță de securitate colectivă încheiată între Statele Unite, Canada și națiunile Europei Occidentale, în 1949.

ii. Înlăturarea cauzei (lat.).
iii. În 22 octombrie 1981, Ion D. Sirbu pleacă în Occident, cu viză pe 30 de zile, pe baza unei invitații trimise de Daniel Székely, nepotul său din Chamonix. Ajuns la Köln, prin Ion Negoitescu și Edmund Pollák obține o bursă DAAD; viza i se prelungește până la 22 ianuarie 1982, timp în care călătorește prin Germania, Franța, Danemarca, Elveția, vizitând principalele orașe. După trei luni, în noaptea de 28/29 ianuarie 1982, se întoarce în țară.

iv. E vorba despre prozatorul Constantin Toiu (1923-2012).

v. Corect, 1981.

vi. Lumea este în realitate un sat (fr.).

vii. Amintiri imaginare (fr.).

viii. Certurile locale (fr.).

ix. Citește Nicolae Ceaușescu.

x. Teohari Georgescu, născut Buroch Tescovich (1908-1976). Între 6 martie 1945 și 1952, a fost ministru de interne.

xi. Iosif Chișinevski sau Kișinevski născut Jakob Roitman (1905-1963), prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și membru al C.C. al P.C.R.; ideolog și propagandist-șef al P.C.R. (1944-1957).

xii. Leonte Răutu, pseudonimul lui Lev Oigenstein (1910-1993), om politic, șeful Direcției de Propagandă și Cultură a C.C. al P.M.R., „dictatorul culturii române”, în anii 1956-1965.

xiii. Cato cel Bătrân (Marcus Porcius Cato Maior) (234-149 î.Hr.), om politic și scriitor roman, de o severitate rămasă proverbială, autor al primei opere istorice scrise în limba latină (*Origines*).

Istoria – o afacere de familie...

De loc din Tismana Gorjului. Absolvent al Liceului de Artă de la Târgu-Jiu, a terminat la București sculptura la clasa profesorului Aurel Vlad, reprezintă tânără generație de artiști plastici dispuși să-și asume serios studiul istoriei și să ne ofere transpusă în cariatide de piatră și de bronz, prin imaginea celor mai reprezentative personaje care s-au remarcat nu doar pe câmpul de luptă, dar au rămas definitiv în conștiința și memoria colectivă ca fiind repere îngăduite unanim, capabile să răzbească dezinvolt peste timp, onest și definitiv. S-a născut în... 1984, are deja la activ câteva lucrări de for public la Tismana, Rovinari, Târgu-Jiu, Ocnele Mari, Craiova și București., dar și în... Marea Britanie, și-a întemeiat o familie frumoasă care-l face și mai responsabil, are două fetețe gemene a căror mamă e și ea sculptoriță și e îndrăgostită la rându-i de... marile figuri ale istoriei.

L-am cunoscut cu ani în urmă într-un simpozion de sculptură, mi l-a prezentat la superlativ sculptorul Paul Popescu, care-i îndrumase primii pași în anii liceului, și mi-am dat seama că avea o calitate pe care nu o au mulți artiști - făcea loc în jurul lui, oferind spațiu de manevră admiratorilor de moment care-i rămăneau apoi fideli, urmărindu-l ca la spectacol și uitând politicos de ceilalți colegi de breaslă, titrați, cu buletine vechi și cu CV-uri pe măsură și aduse la zi, aflați și ei cu treabă, cot la cot, pe același... altar al artei. Cu o ținută lucrată ambițios după modelul ilustrat ideal în paginile de album cu veche sculptură grecească, cu un zâmbet totdeauna politicos afișat curajos la vedere, cu mișcări sigure și vorbe puține, capabil să asculte până la capăt și să vrea să și înțeleagă vorbele interlocutorului, e în stare să stabilească apoi, de fiecare dată, un raport clar, fără jumătăți de măsură, cu lucrurile pe care urmează să le facă precis, cu ambiție dezinvoltă și să le ducă definitiv la un bun sfârșit previzibil.

Numele lui de catalog e Valentin Duicu și el deja figurează în tabla de materii a realizărilor de interes public în domeniul sculpturii, alături de nume mari, confirmate, care contează și ocupă pe drept primele locuri în economia oficială a dărilor de seamă asupra „activităților depuse”, dar și pe listele de premianți.

Ei bine, tânăr fiind, poate cel mai tânăr, Valentin Duicu s-a înscris în 2011 la un concurs greu cu un... Cioran mode-

lat cu talent și-a câștigat detașat bătlia pentru un spațiu ca lumea, la intersecția unor bulevarde nou amenajate urbanistic în inima unui București care are încă mare nevoie de repere „ilustrate” artistic cu profesionalism și care să fie și acceptate unanim de toți locuitorii orașului. Emil Cioran, așezat de Valentin Duicu în mijlocul unei piețe civice din capitală, reprezintă o lecție de adevărată „artă și cultură” la îndemâna tuturor celor care trec zilnic pe lângă el, îl recunosc și-l salută cu respect, încercând să fie solidari și să înțeleagă corect mesajul artistic cu care tânărul sculptor încearcă să-i stărnească, nu fără emoție și dintr-un interes nelipsit de o anume moralitate. Deja cotropit zdravăn de viață, în anul Centenarului Unirii, a reușit să o deseneze în bronz pe Regina Maria și s-o așeze cu ceremonial de grad zero tocmai în îndepărtata Anglie, la Ashford, localitate unde ea s-a născut și de unde istoria României și țara însăși pare că se vede altfel în poziția noastră europeană e înțeleasă ca fiind asemenea cu a celorlalte țări civilizate, cu care am cam avea toate datele să ne comparăm. Să fie și acesta rostul artei? Și în felul acesta partida să poată fi recunoscut câștigată și aplaudată generos la scenă deschisă? Atunci, de bunăseamă, tânărul nostru ambasador într-ale artelor, sculptorul Valentin Duicu, merită cu prisosință toată considerația noastră. Interesat la modul cel mai serios de istorie, rămas fascinat cu adevărat de marile figuri intrate definitiv în conștiința neamului românesc, a participat curajos la concursurile importante de sculptură monumentale pentru transpunerea în bronz a unor personalități de rezonanță deosebită pentru noi - Ionel Brătianu, Regele Mihai, Ecaterina Teodoroiu. Și de fiecare dată, proiectele cu care s-a prezentat au contat în discuțiile de la masa juriilor de specialitate, situându-l pe locuri de performanță, acumulând puncte multe și aprecieri demne de luat în seamă. Oricând, Brătianu, Regele Mihai sau Ecaterina Teodoroiu semnate de sculptorul Valentin Duicu își pot găsi un loc în orice comunitate românească, loc pe care să-l cinstească și să-l înobileze istoric și artistic. Rămânând cu cartea de istorie la îndemână, amintim și faptul că, tot în anul Centenarului Marii Uniri, tânără sculptorița Elena Nucă, soția prietenului nostru, l-a închipuit fericit în bronz în plin centrul Bucureștilor

pe generalul Bertholet, „francezul cu inimă de român”. Iată de ce ne încercăm în titlul paginii noastre cu un titlu ușor... romantic. Se vede bine că, în familia Duicu, istoria poate fi considerată pe drept cuvânt o afacere de... familie. E puțin lucru?! E de colea?

„Am deja lecturi... Pentru simpoziunul „Drumuri brâncușiene” de la Craiova, unde mi-am propus să-l scot din piatră pe Marin Sorescu, am citit „cu daltă-n mână” cam toate poeziile marelui poet. Când am fost nevoit „să-l scot în lume” și la București pe Cioran, a trebuit să mă pregătesc serios, ca pentru examen, și-am citit cât am putut și recunosc sincer că m-a fascinat opera lui. Nu mai vorbesc de primul ministru Brătianu, de Regele Mihai, de Ecaterina Teodoroiu... Pentru ei am parcurs serios pagini întregi, fascinante, din istoria României. Până și despre generalul Bertholet s-a citit cu glas tare în casa noastră. Cum să le faci ca lumea, credibile, dacă nu știi cât de multe lucruri despre personajele pe care vrei să le întruzești artistic?”

Mă gândesc la faptul că tânărul nostru sculptor, la câte lecturi are și la cât talent poate etala cinstit la o masă unde se joacă cu „cărțile pe față”, și pe care-l știu că pierde vremea și la sala de două ori pe săptămână, se poate lua de guler cu oricare dintre „postgiboniștii” de astăzi, ajunși la vârste onorabile și care încă și mai caută de drum în sculptura contemporană românească.

Palmaresul lui artistic e impresionant și numele lui e deja pe buzele multora, la unii la modul admirativ, la alții cu ele ușor învințite de invidie.. Și când te gândești că mai are timp bun de lucru, abia depășind bariera celor... 40 de ani! Îl așteptăm de-acum cu o mare expoziție de sculptură, care să dea întreaga măsură a talentului lui și să-l confirme definitiv ca pe un adevărat artist-creator. Aud că sunt deja primării ale unor comunități importante care și-l revendică în a-l avea pe liste viitoare de... Cetățeni de onoare. Cred că orașul Tismana ar trebui să se gândească serios la acest lucru și să-i facă și rost de o comandă serioasă de monument care să-l ambizioneze să ne dovedească la toți că „mereu acasă” e o formulă imbatabilă și de ținut minte oriunde te-ai afla pe lumea asta. E de pus la încercare... Mai ales că la Tismana sunt oameni de toată isprava și cu pretenții... culturale, care-au avut la masă totdeauna oaspeți de vază din tot arealul românesc. Mă gândesc în primă abateră, de exemplu, la un monument... Coșbuc

Până acum sculptura lui Valentin Duicu se dovedește a fi o creație ce urmează liniile unui program pe cât de serios, pe atât de ambițios ca anvergură artistică. El e în sculptură prototipul prozatorului tânăr care abordează dintr-un început romanul mare, cu personaje multe, cu povești și cu o acțiune amplă care trebuie urmărită până la detaliu. Ca să dăm un exemplu cât de cât concludent și de pe „plaiurile noastre”, mă gândesc la scriitorul Petru Dumitriu, care la 36 de ani „defecta” din România și avea deja o operă românească care-i pusesese în dificultate pe mulți dintre contemporanii lui. După Evenimentele din Decembrie 1989 s-a întors în țară, e adevărat, sub auspicii politice nu ne-am lăsat să-l invităm la Târgu-Jiu, în orașul în care, la Colegiul „Tudor Vladimirescu”, a fost în toți

anii de învățătură mereu primul dintre premianți. N-ar fi rău să ne gândim să-i dăm o idee sculptorului, încă nevorbită prin nicio „cancelarie românească”, și să-l facă el pe scriitorul Petru Dumitriu pentru totdeauna din bronz frumos patinat. Ni l-am revendica onorabil și cu profit cultural într-un moment când lumea literară și chiar cititorii par să-l fi uitat, ștergându-l din tabla de materii frecventată atât de neîndemânatec în aste timpuri încălcite moral și politic.

Sculptorul are experiență cu scriitorii... L-am întâlnit acum câțiva ani buni, traversând neatent unul din marile bulevarde ale capitalei, încrezător și vesel nevoie mare, cu un dosar cu șină destul de voluminos la subraț. Mai avea de luat o semnătură și-l făcea pe Marin Preda în bronz. N-a fost să se mai întâmple... Comanditarul, un primar de sector apropiat și de cultură, a pierdut în alegeri scaunul instituției în iureșul democratic

ce se năpustise ca din senin pe malurile domoale ale Dâmboviței. Noul venit era să fie mai de la oraș. Nu avusese la școală „organ” pentru tărâni din cărțile lui Marin Preda. Așa că scriitorul stă și astăzi resemnat în atelierul sculptorului nostru și așteaptă un alt comanditar. Prin dispariția neașteptată a lui Paul Popescu, am cam rămas fără sculptori „la fața locului”. Se avântă unii în scaunele puterii, dar, din păcate, nu-i califică decât un dosar de cadre, subțire și acela, și n-au operă... Și slabă nădejde. I-a cam lăsat și... mijlocu’. Singurul rămas la timonă, deocamdată, cu lucrări confirmate, e doar sculptorul nostru... Să-i facem loc acasă, măcar la sărbători și să ne ținem de el...

Cum spuneam, sculptura lui Valentin Duicu are la raft doar personaje ca lumea, care excelează pe toate planurile. El nu face lucruri. Le-a lăsat altora... E, ceea ce se cheamă în branșa lor, un... profesionist. Și are mai mereu planuri... „Iarna asta îl fac pe Paul Popescu. Vreau să-l fac frumos ca să moară toți de... necaz. În primăvară-l „turnăm” și-l așezăm cu „acte-n regulă” în fața galeiei. Cu ocazia asta poate-i schimbăm și numele. O să se numească, prozaic și comun, *Galeria de artă Popescu sau PopescuArtGallery*. Doar că această nouă firmă a galeriei va trebui onorată printr-o prestație artistică pe măsură. Să mai vedem”...

Să mai vedem !...

Vasile VASIESCU

O privire îndărăt

Tablou votiv cu hanuri, oameni ca lumea și lăutari

...am fost, sunt și voi rămâne toată viața, om al locului care este satul bunicilor și părinților mei, Brădiceni-Drăgoești, din județul Gorj. Sunt fiu de țărani, întreg neamul, știut ori neștiut, părinții și bunicii mei, s-au născut, au muncit, au trăit și și-au sfârșit zilele pe aceste meleaguri ale Brădicenilor, vechi vatră românească, vechi sat moșnenesc, fostă comună, târg-oppidum, denumire ce apare în harta lui Schwantz din 1722. Localitate care a împlinit de ceva vreme... 500 de ani de atestare documentară...

De-a lungul timpului Brădiceni a fost o comună importantă în Gorj, reședință de plasă, cu post de jandarmi și Judecătoria. Aflată la 22 km de Târgu-Jiu, spre nord-vest, apare atestată documentar la începutul secolului XVI, când Neagoe Basarab, la 30 aprilie 1518, întărea lui Detco Tatul și alții, stăpânire peste cumpărăturile din Brădiceni: „Și iar a cumpărat Detco singur partea lui Drăgoi și Stan din Brădiceni pentru 800 florini”.

Unele documente vorbesc și de satele Drăgoești, Racova și Melărița, componente ale comunei Brădiceni care au dispărut din nomenclatorul localităților la reforma administrativ-teritorială din 1968, rămânând doar câte un nume topic.

În Brădiceni, au fost dintotdeauna târgurile și bălciurile, știute în tot județul. Aici era odinioară un Târg

de săptămână, duminica, de regulă în perioada 1 noiembrie - 1 martie, pe moșia moșnenescă. Erau mai multe prăvălii și hanuri. La toate cântau „bande” de lăutari care înveșeleau pe cei ce luau masa ori se odihneau aici. În centru era hanul „La doi duzi”, al cărui patron era Grigore Voiculescu, zis Ițic. Hanul avea camere de dormit, cârciumă, măcelărie și olar de zid. Aici cântau formațiile Costică, Codin și Falcoe. În perioada dintre cele două războaie, în vecinătatea hanului „La doi duzi” era și hanul „La Ciolofan”, cu băuturi aduse din zona Runcu. Mai importante au fost prăvăliile: a lui Stroescu, cu specific colonial, băcănie, librărie și măruntișuri, a lui Vasile Prejbeanu, cu produse de panificație, patiserie și brăgagerie, a lui Petre Ciolofan, cu brutărie și alte produse de panificație, a lui Chirilă, cu produse petroliere și sare, ori a lui Ion Ciolofan, cu cârciumă și prăvălie, cu articole de birotică și papetărie pentru nevoile judecătorești de acolo etc.

Au existat în Brădiceni a șase mori de apă, așezate pe apa curgătoare care se numește simplu: Râu și care are izvoare locale, în Racova, ale cărei aple nu îngheață niciodată și care asigurau măcinatul cerealelor pentru toate satele învecinate: morile lui popa Gureanu, ale lui Diaconescu zis Para, ale lui I. Ciolofan, I. Paicu, Renghea și Iulian Ciolofan. Dintre toate aceste mori, azi mai există doar una, cea fostă a lui Ion Ciolofan, nefuncțională!

La sfârșitul anului 1835 în plasa Vâlcău erau 2 școli: una în satul Tismana, cu 20 de școlari, iar alta în satul Brădiceni, cu 10 școlari, la care învățătorul Ion Sân Popa Gheorghe era plătit de părinții școlărilor. Primul sat din actuala comună Peștișani, care în anul 1835 avea o școală particulară, a fost satul Brădiceni, o școală condusă de țârcovnicul Ion, fiul lui popa Gheorghe, care avea 10 elevi. În 1842 s-a organizat și școala publică.

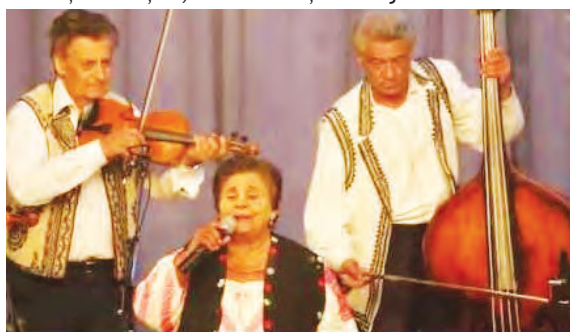
În Brădiceni își au originea multe personalități culturale artistice, oameni de valoare din care mulți „au plecat în lume” în alte zone ale țării, afirmându-se în diverse domenii de activitate. Amintesc doar câțiva: Vasile Moangă (1753-1894), boier patriot, prieten al lui

Tudor Vladimirescu, ispravnic al județului Gorj. Știa limbile slavă și greacă, „om citit și patriot, boier cu vederi democratice”; Familia Brediceanu: Gheorghe, capul familiei; Vasile, maistru săpunar la Lugoj, tatăl lui, Coriolan, mare luptător al emancipării naționale și fiii săi - Tiberiu - compozitor și Caius - ministru plenipotențiar al României la Viena, este originară din Brădiceni Gorjului; Nicolae al Lupului, scriitor, „Creangă al Olteniei” (Șerban Circulescu), suflor la teatru, decorator, desenator, zugrav de biserici, ziarist. A scris: „Posada Gurenilor”, „Pământul are sânge”, „Povestiri din alte vremuri” ș.a.; Constantin I. Goga, poet, gazetar, publicist. A editat periodicele „Vestitorii Gorjului” și „Pandurul”; Ionel Buligan, învățător. A scris articole, a scos reviste pe cheltuiala proprie, avea o bibliotecă renumită. I s-a decernat „Meritul Cultural” cls. a II-a; C. Gh. Popescu-Tică, învățător, ziditor de gaze; Constantin Stroescu, profesor, veteran de război, concentrat în Basarabia, a fost luat prizonier cinci ani și trei luni, stând în trei lagăre; Petre V. Brâncuși, profesor universitar doctor, muzicolog, director al Direcției Muzicale a Radioteleviziunii Române, rector al Conservatorului „Ciprian Porumbescu”, președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, director al Operei Române; Cristian Brâncuși, dirijor între 1977-1983 al Filarmonicii „Paul Constantinescu” din Ploiești, apoi al Orchestrei Simfonice a Radioteleviziunii iar din 1990, dirijor al Orchestrei de Cameră Radio România; Emil Paraschivoiu, prozator, eseist, dramaturg, traducător. Autor de volume de proză și teatru, un premiu pentru dramaturgie în 1969; Constantin I. Mircioiu, col. (r) MAPN, farmacist, profesor universitar doctor, conducător de doctorate, doctor în științe farmaceutice, profesor și decan al Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, Ion Căpruciu, colonel MAI, psiholog, scriitor.

Este știut că promotorii activităților culturale și în Brădiceni au fost, în primul rând, învățătorii, „luminătorii satului” dar și preoții. Activitățile culturale își au originea în cercurile culturale și casele de citit. Tot în acea perioadă, și tot în scop educativ, au început să apară și să se difuzeze în județ reviste și ziare: „Sezătoarea sateanului”, „Amicul poporului”, „Amicul tinerimii”, „Jiul” și altele, între care societățile culturale, presa, bibliotecile, dar și conferințele își aveau importanța lor.

La 1 februarie 1940, în Gorj erau 170 cămine culturale. Cel din Brădiceni datează din 9 aprilie 1920 - Căminul pentru cultura poporului „Voința”, menit „a păstra cât-va vremea afromda muzicii și dragostea noastră”. În 1923 ia ființă biblioteca „Voința”; în 1924 se pun bazele unui cerc folcloric și se editează revista „Buciumul”. În anul 1929 au apărut la Editura „Prietenii Științei” cărțile: „Posada Gurenilor” și „Povestiri oltenesti” de Nicolae I. Popescu (al Lupului), cărți de o remarcabilă valoare documentară și literară. Tot în această perioadă a apărut, pe cont propriu, traducerea din limba franceză, de către învățătorul Gheorghe Popescu, a romanului „Măna tăiată”. Învățătorul Ion Dragotă tipărește cartea sa „Doina gândurilor mele”, încercare literară în versuri. La 8 ianuarie 1939 Căminul Cultural din comuna Brădiceni avea denumirea de „Regele Carol II”.

De-a lungul timpului „sarea și piperul” satelor din Brădiceni au fost bandele de lăutari și tarafurile. Satul Brădiceni a avut cel mai „vechi” nume de țigan, pe cel al lui Groasă. Acest neam de potcovari și de fierari pentru unelte și utilaje agricole a adus în jurul lui pe Ciulă (Ciulei), Coadă (Codin), Gugă și Bârsan, lăutari, unii înrudiți cu Vișan, cu Fălciuiești. În jurul anului 1900

a venit și Gheorghe Bobirci, fierar priceput, exigent și demn ca și Tănase din Peștișani, ambii originari din Bălțișoara. Cel mai comic a fost Pantelimon Bobirci, cu domiciliul când în Brădiceni, când în Peștișani, când în Tismana. Era un iscusit făuritor de bricege, potricale și diferite pieptene.

La Brădiceni au cântat lăutari vestiți ai Gorjului. Având în vedere că localitatea a fost centru comercial, reședință de plasă, având instituții administrative și judecătorești, aici veneau să vândă și să cumpere, să-și scoată acte ori să-și caute dreptatea mulți oameni din împrejurimi. Și poposeau adesea la cele două hanuri: „La doi duzi” și „La Ciolofan” unde erau veseliți de lăutarii locului, tocmiti de cârciumar. Aici, la Brădiceni au cântat: banda lui Nicolae Falcoe (1892-1960) viorist vestit în zonă, care i-a avut alături pe frații săi, vioristi, Vasile Falcoe și Ion Falcoe, zis Ștefciu, pe cumnatul Ion Ciulei zis Ciuș (1907-1943) tot viorist, pe Iulica Falcoe (1894-1946) solistă vocală și chitaristă, pe Nicolae Piper zis Căldăuș (1911-1968), basist și pe Ion Trohonel zis Gugă (1896-1949), naist. Unii dintre lăutarii de aici au cântat, înainte de cel de-al doilea război mondial și la București, așa cum au fost lăutarii Nicolae Falcoe și Ion Ciulei zis Ciuș, la cârciuma lui Vasilescu din dosul Gării de Nord. Altă bandă de lăutari din Brădiceni, a fost cea condusă de Gheorghe Bobirci, zis Tătiță, viorist primaș, născut în anul 1927. El a cântat cu soția sa Maria Bobirci, solistă vocală și chitaristă - cu Nicolae Piper, zis Căldăuș (1911-1968), basist, originar din Bălțișoara, cu Vasile Zlătaru, zis Codin (1909-1969), bracist și cu Maria Bobirci, zisă Mimi, născută în 1945,

solistă vocală și acordeonistă, fiica lui Tătiță. Banda lui Constantin Zlătaru era condusă de Codin (născut 1935), viorist primaș, fiul lăutarului Vasile Zlătaru-Codin. El și-a făcut ucenicia în banda lui Tătiță. În formație au mai cântat Maria Zlătaru (1937-1974), prima soție a lui Constantin, solistă vocală și acordeonistă Ioana Zlătaru, fostă Bârsan, din Ceauru, solistă vocală (născută 1942), solistă vocală și acordeonistă. Banda lui Ion Țambu, născut în 1933, viorist primaș care cânta împreună cu soția, Maria Țambu, zisă Mimi, solistă vocală și acordeonistă, fiica lăutarului Gheorghe Bobirci-Tătiță, cu Traian Cușlea, viorist, cu Anghelina Cușlea, solistă vocală și acordeonistă, soția lui Traian, cu Nicolae Bobirci, basist. Cu banda lui Ion Țambu a cântat și socrul său, Gheorghe Bobirci, zis Tătiță, când a ajuns la o vârstă înaintată. Banda lui Nicolae Ciulei, zis Nicu, născut în 1933, viorist primaș, nepotul lui Nicolae Falcoe, primul lăutar din localitate și fiul lui Ion Ciulei zis Ciuș. În formația sa au mai cântat soția Aurelia Ciulei, zisă Rela, fostă Țambu, solistă vocală, Ana Țambu, zisă Anișoara, solistă vocală și acordeonistă, Gheorghe Trohonel, basist din Peștișani și Constantin Jula (1944-2001), basist.

Ce lume !...

Constantin CODIȚĂ

Școala în era virtuală (II)

Interesant este și ce spune Comisia Europeană despre lumea virtuală: „Lumile virtuale, denumite și metaversuri, vor oferi atât oportunități, cât și provocări. Comisia se va asigura că acestea reflectă valorile și drepturile fundamentale ale UE și încurajează inovarea pentru întreprinderi.

Imaginați-vă un nou tip de internet unde vă puteți întâlni prietenii, studia, lucra sau chiar merge printre interpreți la operă sau cânta împreună cu artistul preferat, toate într-o lume imersivă, virtuală.

Lumile virtuale devin din ce în ce mai sofisticate, cu imagini mai bune și mai clare și mai multe avatare asemănătoare vieții. Până în 2030, mulți oameni le vor folosi zilnic.

Comisia Europeană a adoptat o strategie privind Web 4.0 și lumile virtuale pentru a orienta următoarea tranziție tehnologică și pentru a asigura un mediu digital deschis, sigur, de încredere, echitabil și favorabil incluziunii pentru cetățenii, întreprinderile și administrațiile publice din UE.

Cu o creștere globală estimată la 800 de miliarde EUR până în 2030 și cu un potențial de 860.000 de noi locuri de muncă create până în 2025, lumile virtuale vor transforma sectoarele întreprinderilor și ocupării forței de muncă din UE „...”.²

Unul dintre domeniile care va „beneficia” de XR, realitatea extinsă, este educația/învățământul public, fiindcă, spune Comisia Europeană: „Aceste tehnologii pot crește eficiența formării la un cost mai mic și pot produce rezultate mai bune în domenii precum formarea competențelor non-tehnice. Învățarea limbilor străine este un alt domeniu care câștigă rapid teren în lumea virtuală.”¹⁰

Tot Comisia Europeană spune că „la fel ca internetul, toate aceste oportunități uimitoare pot veni, de asemenea, cu provocări.

Printre acestea se numără sensibilizarea, accesul la informații fiabile, competențele digitale, acceptarea

de către utilizatori și încrederea în noile tehnologii, precum și provocările mai ample legate de drepturile fundamentale”¹¹, dar „drepturile și principiile digitale europene promovează o viziune durabilă, centrată pe factorul uman, pentru transformarea digitală.

Acestea vor ghida viziunea asupra viitoarelor lumi virtuale, reflectând valorile și drepturile fundamentale ale UE.”

În 14 septembrie 2022, Comisia Europeană „a lansat deja coaliția industrială pentru realitatea virtuală și realitatea augmentată, care reunește industria și factorii de decizie politică”¹², strategie care se bazează pe capacitatea de înțelegere a cetățenilor, pe întreprinderi care să promoveze VR și pe guvernele țărilor UE pentru „sprijinirea progresului societal și a serviciilor publice virtuale - utilizarea lumilor virtuale pentru a îmbunătăți sectoare precum asistența medicală și serviciile publice”¹³.

Se înțelege de unde vine râvna de a fi digitalizate școlile. Este un jalon. Jalonul 467 din PNRR (Planul Național pentru Redresare și Reziliență a României), așa cum aflăm din *Buletinul de Sănătate PNRR nr. 10 a.c.*: „2.500 de unități de învățământ dotate cu echipamente digitale.

Unitățile de învățământ fac parte din programul privind prevenirea abandonului școlar.

Stadiu actual: Indicatorul de implementare pentru acest jalon este dotarea unităților de învățământ.

Până în prezent, ministerul Educației a semnat contracte pentru 2292 de școli.

Pentru completarea numărului de unități de învățământ care beneficiază de investiții va fi lansat un nou apel. Jalonul este în întârziere dar cu șanse mari de a fi îndeplinit până la termenul din PNRR, septembrie 2024.”¹⁴

De amintit este și *jalonul 483* - „3.600 școli dotate cu laboratoare informatice și smart labs în conformitate cu standardele de echipare a școlilor cu echipamente tehnologice, stabilite prin PNRR.

Stadiu actual: Indicatorul de implementare pentru acest jalon este finalizarea dotării laboratoarelor. Ministerul Educației a semnat contracte de finanțare pentru dotarea a 89.567 de săli de clasă, urmează procedura de achiziții.

Termenul pentru finalizarea achizițiilor este sfârșitul anului, jalonul nu se află în risc ridicat de

întârziere.”¹⁵

Faptul că elevii au și vor avea tehnologie nouă la îndemână nu este grav. Gravitatea constă în dorința de modificare totală a lecției clasice, a modului clasic de predare. Modificarea parțială este de acceptat.

Profesorul, pentru a-i convinge pe elevi de ceva anume, poate accesa și prezenta o melodie, o secvență de film, un fragment dintr-o înregistrare.

Nu este însă de acceptat schimbarea în totalitate a modului de predare-învățare-evaluare. Și tocmai asta se petrece. În acest mod și elevii, și profesorii mai puțin dependenți de tehnologie vor cunoaște mrejele adicției.

Școala românească ar putea face dintr-un așa-zis dezavantaj - și anume, nesincronizarea cu alte sisteme educaționale considerate avansate - cel mai mare avantaj.

Decalajul, care este de aproximativ zece ani (așa cum apreciază reputatul profesor Mircea Miclaș), ne poate arăta unde au greșit celelalte state și ce nu trebuie să facem. Însă nu știm să procedăm astfel. În școlile americane s-au schimbat programele, bibliografiile, avându-se în vedere normele corectitudinii politice, la fel s-a procedat și se va proceda și la noi.

La gimnaziu, programa la disciplina limba și literatura română s-a schimbat în anul 2016. În noile manuale, tipărite sau digitale, predomină literatura străină, texte relativ recente, dar nu se regăsește niciun text eminescian!

Să existe o legătură între aceasta și faptul că Mihai Eminescu este unul dintre scriitorii catalogați ca incorecți politic? Programele pentru anii de liceu ar fi trebuit modificate din 2019.

Nu au fost însă publicate nici până acum programele care să le continue pe acelea de gimnaziu. Liceenii din promoția 2020-2024 au învățat ce au considerat profesorii lor. Faptul poate fi pozitiv sau negativ. Întrebarea este de ce s-a amânat atât publicarea noilor programe?

Ce vor conține ele? Trebuie spus că există marele risc ca Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ion-Budai Deleanu, Mircea Eliade și alți mari scriitori români să lipsească din noile programe pentru liceu sau ca studiul lor să fie opțional.

Despre modificarea programelor școlare scrie și T. Kenneth Cribb Jr.. El are însă în vedere sistemul de învățământ american: „restuc-

turarea sistematică a programei de învățământ, astfel încât să-i împiedice pe studenți a dobândi cunoștințe despre tradiția occidentală”¹⁶, scopul corectitudinii politice fiind restructurarea societății americane și insuflarea „în mințile studenților o formă aprofundată de relativism cultural”.¹⁷

Care este legătura dintre impunerea noilor coduri - de toate felurile - și lumea virtuală? Virtualitatea conduce la *viralizare*.

Termenul din urmă însemnând o promovare și o distribuție masivă a unor elemente - cuvinte, imagini, înregistrări. Virtualitatea reușește să răspândească aproape instantaneu orice se dorește a fi răspândit.

Câți destinatari au capacitatea de a respinge „coletele” virtuale primite? Foarte puțini, dacă avem în vedere chiar și numai următorul exemplu.

În 12 august 2024, am primit, prin poșta electronică, o invitație - *Invitație la Festivalul Digital Predau Viitor!*

Inspirație pentru profesori în noul an școlar!. Invitația presupune, de fapt, înscrierea gratuită la „conferința profesională internațională despre pedagogie, cetățenie digitală și educație STEAM”.

Din aceeași invitație aflăm și că la cele două ediții anterioare au participat - virtual - 7500 de profesori!

După cum se știe, marxistul italian Antonio Gramsci și marxistul ungur György Lukács sunt cei care „au contribuit în mod decisiv la crearea noului marxism cultural”¹⁸.

Acum un secol Gramsci își impunea teoria despre „hegemonia culturală ca mijloc al dominației de clasă”¹⁹.

„În viziunea sa, un nou om comunist trebuia creat înainte ca vreo revoluție politică să fie posibilă”²⁰, iar această idee „a determinat o concentrare asupra eforturilor întreprinse de intelectuali în sferele educației și culturii.

Gramsci a întrezărit un lung marș prin instituțiile sociale, incluzând guvernul, sistemul judecătoresc, armata, școala și mass-media”²¹.

Itinerarul de atunci este repetat acum. Corectitudinea Politică a prins rădăcini în universitățile americane, iar azi, ne spune William S. Lind, directorul Centrului pentru Conservatorism Cultural, CP „domină atât învățământul public, cât și cel superior: multe campusuri universitare sunt azi niște mici Coree

de Nord, deghizate sub simbolurile excelenței.”²² și oricine se opune „încetează rapid de a mai face parte din Sistem”.²³

Așadar, și școlile noastre vor fi pânza freatică din care se va întreține și va spori valul noilor „culturi”.

V. Va fi absorbită școala de lumea virtuală, de digitalizarea masivă și de noile „culturi”?

Antonio Gramsci constata „că atâtă timp cât au un suflet creștin, muncitorii nu vor răspunde apelurilor revoluționare”²⁴.

Totul a început în școli și totul se va sfârși în școli, numai că „revoluționarilor” trebuie să li se opună un număr și mai mare de oameni.

În concluzie, tot de cei cu suflet creștin va depinde și acum, în al treilea deceniu al mileniului al treilea, ce va rămâne din școala adevărată, din cultura adevărată și, implicit, din noi.

Contextul ne prilejuiește relatarea unui moment. Acum patru ani, la o lecție la clasa a VII-a, i-am rugat pe elevi să rezolve un exercițiu care le solicita să descrie școala ideală.

Mai mulți au scris că și-ar dori tablete, doar manuale digitale, tablete inteligente așa cum au văzut/aflat ei că au elevii din alte țări.

Așteptându-ne la astfel de răspunsuri, am uzitat de tehnologie și i-am rugat să urmărească două-trei minute din serialul animat *Garfield*²⁵, episodul *Invazia roboților*.

Acesta începe astfel. Un bătrân întâlnește pe stradă doi tineri. Au un scurt dialog, apoi intervine naratorul. Redau o mică parte: *Tinerii: Cum? Bătrânul: 11. 3 plus 8 face 11./ T: De unde știi asta? Pe ce ai căutat răspunsul? B: Nu l-am căutat pe nimic. Îl știu și gata./ T: Hăă?!.../ B: Înainte de calculatoare, smartphone-uri și tablete, noi învățam aceste lucruri. Se numesc cunoștințe./ T: Hăă?!... Cunoștințe?!...*

E un program? Cum am putea cumpăra și noi unul de pe internet? ...Naratorul: În majoritatea locuințelor oamenii au devenit tot mai dependenți de tehnologie. ...Să luăm de exemplu această casă. ...Chiar dacă situația de pe Terra e neplăcută, de alte lumi dependența de tehnologie e și mai accentuată. De exemplu, pe planeta Sprocket. În trecut avea o tehnologie asemănătoare cu cea pământeană, cu doar câțiva ani mai avansată.

La fel ca pământeni, și ei se bucurau de tot confortul adus de progresul tehnologiei. ...Telefoanele lor mobile au devenit tot mai inteligente. În cele din urmă, au devenit atât de inteligente, încât și-au dat seama cât de inteligente sunt. ...După scurt timp, realitatea s-a inversat. Celor de pe planeta Sprocket le porunceau acum smartphone-urile. În curând ei s-au obișnuit să primească ordine. ...

La final le-am spus că într-un viitor apropiat, cel mai probabil, nu vor mai fi școli și nici profesori²⁶.

Vor învăța dacă vor dori, ce vor dori, ghidați poate de anumite persoane sau de holograme, pentru a ști unde să caute informația și care este cea validă.

Unul dintre elevi, un băiat inteligent și nonconformist!, a exclamat: *Eu abia înțeleg la școală, după ce îmi explică profesorii tot! Cum să învăț altfel?!*

Alți elevi au fost încântați atunci de această șansă.

În 2020, din cauza virusului numit Covid19, școala reală a fost înlocuită cu școala online.

Elevilor și profesorilor li s-au pus la dispoziție toate condițiile necesare predării online.

Cu toate acestea, elevii au învățat foarte puțin. Inclusiv acei elevi de clasa a VII-a, care abia așteptau o astfel de școală. Aflați acum în clasa a VIII-a au revenit la școală pentru a se pregăti mai bine pentru Evaluarea Națională.

La lecția despre *distopie*, după ce am citit fragmentul din *Fahrenheit 451* și după ce le-am reamintit lecția în care am discutat despre școală, despre școala ideală, când au urmărit o parte din desenul animat *Garfield - Invazia roboților*, i-am întrebat dacă le-a plăcut școala online, cu tablete, cu smartphone-uri, cu manuale digitale, cu teste online, cu tot ce și-au dorit unii dintre ei înainte de pandemie. Toți au spus că detestă școala online, că s-au săturat de tablete, că s-au prostiț și că sunt debusolați.²⁷

...În tot acest timp, programul *România educată* a avansat, la fel și măsurile propuse pentru „Domeniul prioritar de acțiune: Digitalizare”.

Ne declarăm incapabili să înțelegem de unde ni se trage această aviditate de a prelua - fără cuget - tot ce ne-ar face să fim în rândul lumii...

Garfield, motan deștept, îi salvează, în cele din urmă, pe pământeni, dar și pe locuitorii de pe planeta Sprocket.

Pământenii revin la utilizarea cu măsură a tehnologiei, iar locuitorii de pe planeta Sprocket nu se mai lasă conduși de roboți, înțelegând că: „Tu trebuie să apeși pe buton, nu butonul să te apese pe tine!”.

Noi ce vom face?! Aceasta este întrebarea al cărei răspuns îl va descoperi fiecare dintre noi în anii care vor veni.

Alexandra Florina MĂNESCU

Lucrarea de față a fost prezentată la ediția a XVIII-a a Colocviului anual al Fundației Credință și Creație. Acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga - Monahia Benedicta, Putna, 18-23 august 2024.

Bibliografie:

*** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2016

*** Dîrlău, Andrei, Bazon, Irina (coord.), *Corectitudinea Politică: o ideologie neomarxistă. Marxismul cultural - noua utopie*, prefată de Dan Puric, Postfață de Sorin Lavric, tipărită cu Binecuvântarea Înaltpreașfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2017

Guțu, G., *Dicționar latin-român*. L-R, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983

Haneș, Gheorghina, *Dicționarul francez-român, român-francez*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981

Gorun, Gheorghe, *De la școlile fără manuale la școlile fără elevi și fără profesori și, în final, la societatea fără școli*, în *România literară*, nr. 47/nov. 2017

Ivan, Sorin, *Interviu cu Nicolae Manolescu: „Cultura înseamnă a trăi sub imperiul libertății”*, în *Tribuna învățământului*, nr. 32-33/sept. 2022

Kimball, Roger, *Siluirea măștrilor. Cum este sabotată arta de corectitudinea politică*, traducere din limba engleză de Dragoș Moldoveanu, Prefată de Ninel Ganea, Editura Anacronic, 2019

Lind, S. William, Dîrlău, Andrei, Bazon, Irina (coord.), *Corectitudinea politică. „Religia” marxistă a noii ordini mondiale*, traducere din limba engleză de Andrei Dîrlău, Irina Bazon, Dragoș Moldoveanu, Cuvânt-înainte de Claudiu Târziu, Editura Rost, București, 2015

Manolescu, Nicolae, *Ce fel de școală construim?*, în *România literară*, nr. 47/nov. 2022

Manolii, Adela, *Jocul de limbaj în corectitudinea politică*, în *Studia Universitatis Moldaviae*, seria Științe umaniste, nr. 10 (160)/2022

Marcu, Florin, Maneca, Constant, *Dicționar de neologisme*, Editura Academiei, București, 1986

Mănescu, Alexandra Florina, *Digitalizare cu orice preț?*, în *România literară*, nr. 1-2/2022

Idem, „Ocupațiunile elevilor în afara de orele de clasă”, în *România literară*, nr. 43/2022

Idem, *Școala fără Nicolae Manolescu*, în *România literară*, nr. 18/2024

Munteanu, Eugen, *Declinul Idealului educațional umanist*, în *Caietele de la Putna (Comunicările Colocviului Durată românească. Libertate și conștiință*, Putna, 21-24 august 2022), Editura Nicodim Caligraf, Mănăstirea Putna, 2023

Munteanu, Eugen, Munteanu, Lucia-Gabriela, *Aeterna Latinitas. Mică enciclopedie a gândirii europene în expresie latină*, Editura Polirom, Iași, 1999

Spiridon, Cassian Maria, *Terorismul deghizat al corectitudinii politice (I)*,

în *Convorbiri literare*, nr. 2 (338)/febr. 2024

Idem, *Terorismul deghizat al corectitudinii politice (II)*, în *Convorbiri literare*, nr. 3 (338)/mart. 2024

Voinescu, Sever, *Contratimp. Elogiu învățării pe dinafară*, în *Dilema Veche*, nr. 953/iul. 2022

<https://www.crj.ro/cine-suntem/>
Emisiunea *Educația la putere*, difuzată la TVR2, în 25 iunie 2024 - Moderator - Monica Ghiurco, Invitat - prof. univ. dr. Mircea Miclea

<https://gamingee.eu/about-us/?lang=ro>

<https://gamingee.eu/blog/2024/04/02/cum-pot-revolutivona-jocurile-video-educatia-pentru-egalitatea-de-gen/?lang=ro>

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/ro/policies/virtual-worlds>

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/virtuel/82149>

<https://monitorpnrr.eu/wp-content/uploads/2024/07/Buletin-de-Sanatare-PNRR-10.pdf>

<https://www.rostonline.ro/2013/02/radacinile-istorice-ale-corectitudinii-politice/>

²²<https://digital-strategy.ec.europa.eu/ro/policies/virtual-worlds>, accesat în 11 august 2024.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Vlad Ilina, Marius Vasiliu, Cristian Ghinea, *Buletin de Sănătate PNRR. Investițiile avansează dar banii nu vin pentru că nu se fac reformele*, nr. 10/iulie 2024, p. 9 (variantă PDF).

¹⁵ *Ibidem*, p. 10.

¹⁶ Apud Cassian Maria Spiridon, *Terorismul deghizat al corectitudinii politice (I)*, în *Convorbiri literare*, nr. 2 (338)/febr. 2024, p. 10.

¹⁷ Apud Cassian Maria Spiridon, *loc. cit.*, p. 10.

¹⁸<https://www.rostonline.ro/2013/02/radacinile-istorice-ale-corectitudinii-politice/>, accesat în 9 august 2024.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² Apud Cassian Maria Spiridon, *loc. cit.*, p. 3.

²³ Apud Cassian Maria Spiridon, *loc. cit.*, p. 3.

²⁴<https://www.rostonline.ro/2013/02/radacinile-istorice-ale-corectitudinii-politice/>, accesat în 9 august 2024.

²⁵ Producție animată din anii 2009-2016.

²⁶ A se vedea și Gheorghe Gorun, *De la școlile fără manuale la școlile fără elevi și fără profesori și, în final, la societatea fără școli*, în *România literară*, nr. 47/nov. 2017, pp. 12-13.

²⁷ A se vedea: Alexandra Florina Mănescu, *Digitalizare cu orice preț?*, în *România literară*, nr. 1-2/2022, august 2024.

Sâmbătă 4 septembrie 2021

Motto:

- Cine a făcut, Ioane, Haosul, din care Tu ai făcut Lumea?
- Eu l-am făcut!
- Iar pe Tine, Ioane, cine Te-a făcut?
- Eu m-am făcut!

Luni, prima zi

„Răsări și strălucește, domnule Frăsinel!” Se auzi o voce suavă în difuzoarele din dormitor. Vocea avea un plăcut timbru feminin, asemănător celor care se aud prin aeroporturi, atunci când se anunță decolarea vreunui avion, și fusese imprimată de Frăsinel cu mai mulți ani în urmă. Mai exact, în perioada când locuia singur într-o garsonieră prin care se perindau o mulțime de voci calde-învăluitoare, și avea de unde alege. Acum, deși locuia într-un apartament cu 2 camere, prin el nu trecea decât Nora, dacă ne referim la sexul frumos. Și câte nu avusese de pătimit din pricina acestei voci! Nora, care, printre alte calități, o avea și pe aceea de a fi geloasă, sau cel puțin mima perfect acest sentiment, încercase de nenumărate ori să o șteargă din computer și, de ce să nu o spunem, chiar din inimă, dacă s-ar fi putut. Dar n-a fost să fie așa. El o înregistrase în cele mai ascunse unghere ale calculatorului, și vocea își făcea datoria în fiecare dimineață când Nora nu era acasă. Și astăzi nu era. Era o frumoasă dimineață de vară în care se putea începe o viață nouă.

Frăsinel deschise un ochi și încercă să strălucească, dar vocea pitigăiată a papagalului n-l lăsa:

- Crăcănel! Crăcănel!

Pasărea se dădea peste cap pe leagănul ei micuț și la fiecare revenire la orizontală îl striga pe nume.

- Crăcănate-ar dracu' să te crăcăneze, de orătanie dezmătată! Mormăi Frăsinel încercând să adoarmă la loc.

Dar nu mai era chip. Papagalul țipa în continuare, topăind ca un descreierat prin colivie. Frăsinel avusese destul tact cu el, încercând să-l educe, cu duhul blândeții, să spună cuvincios: „Bună dimineața, domnule Frăsinel!”, dar se pare că era rău intenționat, sau cretin, întrucât nu reușise să rețină decât ultimul cuvânt, și pe acela ușor deformat. Se ridică din pat, gata enervat.

Dacă în această dimineață, nu era Nora acasă, atunci era papagalul. Îl fulgeră un gând: nu cumva nemernica aia l-o fi învățat să-l strige Crăcănel? Își propuse să fie mai atent atunci când Nora era în preajma păsării.

Luă colivia și îl duse pe recalcitrant în balcon, unde acesta își desăvârșea educația. O așeză între cele două difuzoare care repetau în permanență fraza care trebuia să intre în căpățâna aceea mititică, apoi îi comunică, în termeni cât se poate de politicoși, că dacă mai dă dracu' să pronunțe o singură dată cuvântul acela oribil, vor urma pentru el zile grele, în care cel mai dulce supliciu va fi înfometarea. Pasărea se dovedi cooperantă, întrucât încetă să mai chirăie, și începu să se ciugulească sub aripă cu un aer preocupat, Frăsinel o privi cu atenție, încercând să și-o imagineze cu o glugă neagră, trasă pe cap, așa cum au șoimii de vânătoare, pe care să nu i-o scoată decât atunci când va vorbi

Cartea ifoselor

frumos în fața musafirilor.

Porni difuzoarele și se îndreptă spre birou. De unde să ia o glugă? Să meargă la Asociația crescătorilor de șoimi și să le explice că el dorește o glugă mai mică, pentru un papagal. Să rădă aia de el, că vânează cu papagalul! Nu se putea! S-au s-o roage pe Nora să-i confecționeze una din căptușala de la vestă... Nu mergea! Nora, pe lângă faptul că nu știa nici să coase un nasture la cămașă, mai era și o apărătoare îndârjită a libertății de exprimare în lumea necuvântătoarelor. Deja îl amenințase că dacă nu renunță la difuzoarele acelea, îl va reclama la Asociația pentru protecția animalelor de companie. Din cauza acestei amenințări, încercase să înlocuiască difuzoarele, și ceruse într-un magazin căști pentru papagali.

- Desigur, îi răspunse vânzătoarea, doamna dumneavoastră, perechea dumneavoastră, jumătatea dumneavoastră. Nu știu cum o apelați pe doamna Nora, Pisicel, Păpușel, lubițel, Sâmburel... El nu o apela astfel pe „Doamna Nora”.

14 septembrie 2021

Nu găsisse căști. Așa că era nevoit să-l educe doar în lipsa ei, și rezultatele lamentabile se vedeau.

Intră în birou. Birou, era un fel de a spune. Era, de fapt, o cameră de zi, înțesată cu mobilă, unde se găsea și televizorul la care Nora își urmărea serialele. Da tot aici se găseau cărțile și calculatorul la care Frăsinel scria o carte despre viața și aventurile amoroase ale boierului Domițian Parastache - Domiție, cum îl alintau apropiații - și, de aceea, el îi spunea birou.

Citi ultimele rânduri pe care le scrisese aseară, și trecu în baie să mediteze. Era mulțumit de felul cum mergea romanul, care depășise deja șase sute de pagini. Mai avea puțin, și trebuia să-l încheie. Nu-l putea întinde la nesfârșit. Îl listase deja pentru corectură. Acum stătea și se întreba ce va face după ce îl va termina? O să-l publice, evident! Și după aceea? După ce toți criticii îl vor lauda, după ce toți prietenii au să-i ceară, plini de invidie, autografe, ce va mai face? Eventual, va merge să-și ia premiul Nobel, care ar veni ca o încununare firească a talentului său de excepție. Apoi? Roman nu va mai scrie! Asta era limpede. Este de prost gust să te repeți într-un domeniu în care ai dovedit că ești cel mai bun. Tot ce făcea el, era perfect. Așa că, după fiecare lucrare încheiată, spiritul său neliniștit își căuta un nou domeniu în care să se manifeste plener.

Când ieși din baie, hotărârea era deja luată. Va scrie un tratat de ontologie. Gândul îl bântuia cam de mulțor, și doar lipsa de timp îl împiedicase să atace frontal acest aspect fundamental al filozofiei. Mai exact, îl bântuia din perioada când a stat închis în spitalul acela pentru boli nervoase.

Se așeză în fața calculatorului și luă hotărât în mâini soarta bietului Domițic. Acesta, tocmai stătea în cerdacul conacului și, cu o mână vârată la chimir, privea plin de satisfacție cum un rânșas îi plimba prin curte iapa favorită. Un surâs de încântare îi lumină chipul. Nici nu bănuia că soarta lui depindea de ontologie, o știință nebuloasă de care nici măcar nu auzise. Dar auzise Frăsinel, și asta era de ajuns.

Omoară-l! se insinua o voce interioară în conștiința lui Frăsinel. Fă-l să se răstoarne cu șareta! Devenea vocea tot mai insistentă. Să cadă cu calul într-o răpă! Să-l mănânce lupii la vânătoare, iarna, pe viscol! Se pare că vocea interioară dispunea de un arsenal inepuizabil de morți ale bietului Domițic. Iar lui Frăsinel îi era milă de el. Nu voia să-l omoare, așa că lăsa finalizarea romanului pentru a doua zi când, spera el, vocea interioară va fi mai clementă.

Acum trebuia să profite de absența Norei și să

se dedice ontologiei. În prezența ei, nu se putea dedica decât curățeniei, întrucât femeia asta nu manifesta nici un interes pentru preocupările lui literare. Poate că noul Tratat, la care se înhăma în această dimineață, va reuși să-i stârnească, dacă nu admirația, măcar puțin interes. Dar șansele se anunțau slabe încă din start. Frăsinel nu-și amintea s-o fi văzut vreodată citind, așa că era greu de crezut că-și va apleca frumoșii ei ochi asupra filozofiei. Dar, ce poți să știi? Oamenii sunt, în general, imprezvizibili, iar femeile, dacă le considerăm oameni... Trebuia să-și disciplineze gândurile, dacă voia să atingă înalte sfere în care plutea ontologia. Își fixă privirile pe peretele din fața lui, de unde îi vorbi, cu înțelepciune, citatul din Uricariu: Când scriitorul se așează la masa de scris, demnitatea umană tresare! Frăsinel încercă să-și imagineze această demnitate umană tresărind, dar nu reuși, așa că se adânci în gânduri. Avea de început o lucrare grea, or asta nu i se întâmpla în fiecare zi. Nici lui și nici altora. El era predestinat să alcătuiască un tratat filozofic, or, o asemenea lucrare cere, încă de la început, o anumită stare de spirit, o concentrare și o pregătire sufletească pe care nu le poate atinge oricine și la orice oră. Dar se pare că ora era bine aleasă, întrucât Domnul îi dădea gândul cel bun: să înceapă cu începutul oricărei filozofii, adică cu dicționarul, nu cu demnitatea umană care tresare.

Se ridică de la birou și luă Micul Dicționar Enciclopedic. Carte serioasă, grea. Ontologic - din grecescul ont = ființă, existență, și logos + studiu. Ramură a filozofiei care studiază trăsăturile cele mai generale ale existenței: Teoria existenței. Definiția era bună, dar cam subțire. Adică, cum, „trăsăturile cele mai generale ale existenței?” la existența cui se referea? Dacă se referea la existența oricărei ființe, atunci, pe undeva, se referea și la existența lui Frăsinel. Aceasta dovedea că cel care alcătuisese Dicționarul se gândise și la el. Dar și Frăsinel era alcătuit din același aluat altruist. În virtutea unei masonerii de breaslă i se părea normal ca și el să-l ajute pe celălalt în alcătuirea viitoarei ediții. Căci dacă nici noi, scriitorii, nu ne ajutăm între noi...

Acum trebuia să afle cine l-a scris, să ia apoi legătura cu autorul, căruia să-i sugereze ca, la viitoarea ediție a Dicționarului, să completeze articolul despre ontologie cu numele lui Frăsinel și măcar cu Titlul Tratatului la care lucra, dacă spațiul articolului nu-i permitea să însereze toate ideile novatoare de care era străbătut. Îi va atrage atenția, politicos, că din definiția ontologiei lipsește referirea la Tratatul asupra Ontologiei... Nu. Ce titlu banal! Lucrarea lui se va numi... Cum să-i spună? Ontologia. Cam scurt și precis că la fel și-ar fi intitulat operele lor puerile cei mai mulți așa-ziși ontologi.

Tratatul lui va trebui să se individualizeze încă din titlu. Poate Câteva considerații pe marginea ontologiei, sau Contribuții la studiul ontologiei... Ce margine! Ce contribuții! El va ataca direct centrul problemei. De considerații marginale să se ocupe ontologii de rând. Asta dacă vor mai putea să facă vreo considerație pe marginea Marelui tratat Ontologic! Acesta, da titlu! Superb. Marele Tratat Ontologic! Deși modestia împodobește spiritele alese, în cazul de față modestia nu-și avea rostul. Poate că ar trebui să apară pe undeva și cuvântul Exhaustiv. Oricum, cuvântul tratat nu trebuie să lipsească. Căci asta era, un tratat exhaustiv. Se va mai gândi asupra titlului.

Aurel ANTONIE

primele pagini din manuscrisul romanului
Cartea ifoselor / Ziua 1.

Albia

Timpul în Albia, dimpotrivă, și mereu de văzut ! Spectral, catihetic, întrebând, răspunzând. Sensuri revizitate, dincolo de orice suspensii ale sufletului, de demisii de gânduri înflăcărare sau de atitudini ratate. Corpul tău adunat în el însuși odată cu zarea îndepărtată. Râul curge sub ghețuri același, imperturbabil, cum imperturbabile sunt urmele rămase cu el și răsărite la fiecare atingere. Pietre cenușii și albe sub apă, cu forme cum litere lipite unele de altele.

Știi să și citești?

Da! fusese răspunsul în chiar prima zi de școală, după ce ai spus mai întâi, ca pe o poezie, întreaga tablă a înmulțirii. Iar învățătorul era atotștiutorul lumii, trecând prin poarta de lemn a școlii cum ar trece o adiere de gând cu tot cu inima din care se hrănește.

Pe câmpul de alături, dincolo de poarta din spate, creștea macriș și usturoi săbatic. Alături de ceilalți copii, macrișul îl culegeai frunză cu frunză, gustând din când în când din cozile acre, oferit apoi învățătorului. Și florile, multe, multicolore.

Preferai sănzăienele cu inimă de soare, din care la serbarea de sfârșit de an împleteai coroniță, adăugând florile de cicoare cu urmele cerului și romanița ca un surâs pluriform. Știai că învățătorul nu va fi veșnic încă de pe atunci. De ce se duc oamenii? Totul, nu doar oamenii! răspundea zâmbind. Nu păreai să-l crezi, totuși, cerul era atât de albastru și ziua soarelui atât de lungă. Nu, nimic nu se duce. Sau da?

În marginea râului, te privesc și acum sălcii-le. Îți privesc urma. Cu ciucuri argintii de promo-roacă, ramurile lor subțiri ating pojghița de apă geruită întrebând-o. Iar, aproape unul înt-altul, arinii despuiați de orice podoabă dorm duși. Malurile argiloase însă nu se prăvălesc, stau drepte și încremenite, nu pot vedea cerul, îl pot în schimb umbri în umbră fiind.

Se poate scară până la cer?

Sigur că se poate! răspunseseră cei mari, râzând și sărind dezbrăcați cu totul în apa adunată sub maluri.

Și parcă e același prundul, chiar dacă acum doar una cu pulberea albă, albă fiind ziua întreagă. Un gând a rămas și a răsărit din nou, în picioarele de copil în mereu alergare, lustruind în zile geroase pâlcuri din gheața râului, în răslet la fiecare împleticire căzută. Cine l-a împleticit, cine?

Știu să mă învăț și de șapte ori!

Nu o să poți! îl avertizaseră ceilalți îmboldindu-l.

Un alt gând, sub rotocoale de gheață, cleni scânteind și mrene aurii, trezindu-se, în aplecare, în uitarea somnoaroasă a apei. Care e astfel așternutul în somnul apei? În apropierea verii nu dormea însă nici apa.

În ultimul an de gimnaziu, dimineața în drum spre școală, cu vărul Dodu la care înnoptai din când în când dormind împreună, ați secăt o scurtătură a râului rămasă după ploile primăverii (un crac, parcă astfel se zicea).

Peștii, cu aerul proaspăt în solzi, i-ați învelit în pulpana uniformă școlare ceaușiste, întorcându-vă acasă, și revenind apoi târziu la ore. Ați intrat în clasă împleticiți cu câțiva pești sub braț, spre amuzamentul lui Grigoi, dirigintele. Peștii aveau ochi mărgelați, la fel ar trebui să fie și cei de acum, dormind sub gheața apei.

Iar mai încolo, sau mai încoace, un gând cât un lung dans al timpului.

Urma de fată zglobie temătoare la fiecare pas

desprins din loc, și mai apoi dâra aceleiași fete înmugurite între timp care cerea chicotind, culcată pe spate în zăpadă, încă și încă îmbrățișări mușcate de flori apărute brusc, tăind vârsta și dorințele. Și apoi adormind amândoi în somnul apei. Unde dacă nu aici să fi rămas și zăpada și forma lăsată sub corpuri ingenue? Și se aude timpul, şuierul și calea, rămase.

Corpul nu o să-și modifice forma?

Nu o să-și modifice! Nu o să-și modifice! îi spuneai.

Îl trezise dimineața devreme Deli, întrebătoare și ea, iar el era plin deja de emoții luând locul oricăreia din frământări din Jiul de Târg. Ura, gata măcar aici!

Sunt în regulă, da, un pic obosit doar! îi spusese Deli, ieșind din curte însoțit de Dick, câinele pe care i-l adusese el din Silvania, cu ani în urmă pe când era doar de câteva luni, mic și dolofan, dându-i numele după personajul *Blândețea nopții*, romanul lui Fitzgerald, dar și după semnificația pe care o are cuvântul în germană.

Încă îl recunoaște, Dick, cu botul lui alb și sărmos, încă venind spre mâinile lui căutându-le pentru a-și primi biscuitele, petit beure, ca pe vremuri în Silvania, pui fiind, pentru a nu face pipi în casă.

Nu s-a gândit aseară, venind încoace, să se oprească în drum să-i cumpere, iar Dick e nelămurit, neluându-și privirea din ochii lui. Îl tot privește în drumul spre râu, pe magistrală, zisă magistrală în momentul construirii ei printre sondele câmpului, altfel un drum plin astăzi de gropi sub zăpadă. Îl privește și acum, în marginea apei. Apoi, pricipând și părând că uită, aleargă înspre arinii din margini, răscolind și arând zăpada cu botul. Oprit lângă ei, se urinează (reglarea volemiei!) și se uită încă o dată spre Alexi, cerându-și parcă voie. Da, Dick, ești liber! Aleargă brusc înspre pod, dar se întoarce și își continuă cursa în zigzag săltând peste prund în partea cealaltă a apei. Apoi, obosit și răzând parcă, amușină zarea de dincoace, dinspre Alexi.

Și încă un gând cât atâtea trăiri, copil fiind. Un ied cu blană roșiatică se ivise mototolit în iarnă tăind iarna în lichid amiotic. În brațe, dus spre casă, și apoi așezat lângă sobă. Tresăltând. Înviind. Crescut și oferit apoi milițianului mustăcios și burtos (indezirabil sau nu, nu l-am întrebat nicio dată pe tata, și ar fi trebuit!).

Nu l-a mâncat?

Ba, da! auzise vorbindu-se.

Plânsetul după el nu l-a mai adus înapoi. În schimb, zarea își schimbase înfățișarea aruncând dinții de lapte, odată cu altă albie, în care să te scalzi altfel, într-un continuu joc, cu a și c și cu o, până la w și x, y (wyx!). Până la cerul lăptos încă (oho!).

Dick a revenit și i se lipește de genunchi, privind din când în când spre el. Apoi, trecând podul și ajunși pe ulița de sus, îi stă în continuare aproape. La birtul lui Zache, intrat după țigări, îl așteaptă afară. Dom' Profesor, Dom' Scriitor (dixit), Professore! Sunt multe voci, unele nemaștiute. Frate! îi aude după clipe bune pe Lionel și pe Lena, cu care copilărise.

Îmbrățișările lor sunt așteptate și lungi. Ești bine? Și voi? Nu te grăbești, așa-i? Afară din nou, și cu Dick alături, stai locului și îi privești înfrigurat cum ai privi timpul de altădată. Ieșind în urma ta, te privește instant și ea neîndrăznind să vină spre tine. Sigur că n-ai uitat-o, e singura ea din Albia pe care ai și iubit-o cândva, numele păstrându-l

doar pentru tine, și căreia în liceu îi scriai poezii. Mă voi înverzi vezi bine lăsându-ți ochii în mine și de vara va mai ține voi rămâne-adânc în tine, parcă așa erau.

Ca o joacă de zeu al scrisului, minuscul, cum înflăcărat te credeai. Te-ai mirat de versurile astea, te miri și acum amintindu-ți-le în timp ce te uiți la ea. Și chiar dacă vara aceea e pulbere vânturată, ochii ei au rămas tot verzi (verzi ca și ai lacintei, însă în semicerc oblic) și te privesc cu uimire, și umezi. Înainte de a trece pe-alături văzându-și de drum, îi faci un semn discret, tăind cu degetele timpul iernii de afară. Unde? Când? Cum? Dumnezeu a făcut lumea cu toate ale ei, apoi s-a retras din ea tăindu-și unghiile (îți spui încă o dată cu gândul la Stephen Bloom, adus cu tine și aici).

Ai stat mult și cred că vă e foame! te întâmpină Deli. Și-ți place pluralul, pe care parcă îl simte și Dick mișcându-și febril coada. Sunt destul de încurcată! află întrebând-o seara târziu, și o tot ascuți. Parcă mi s-a răsturnat lumea, da, o să-ți zic, n-am vorbit de mult.

Dar de ce, poți cu orice lucru neîmplinit să o iei de la capăt, sau nu? Oricum, teamă, incertitudine, dislocare, separate și toate la un loc. Ca o demisie în bloc a firii mele. Ba nu, e prea mult spus, nu a firii, ci una a apetitului pentru ceea ce îți dorești cu adevărat. Și totuși, îți spune că parcă o dor și sufletul și corpul, în contul unui timp risipit. Dar nu timpul e cel care se risipește, ci noi! Încerci să o aduci pe o altă cale. Noi în căutarea de noi.

Noaptea, căutând în geantă o carte pentru Deli pe care i-o ceruse încă din toamnă, lui Alexi îi sări în ochi foile lacintei pentru seminar, pe care i le dăduse la cafenea. Nu, nu aici! Camera adolescenței, unde stă de fiecare dată când vine în Albia, îl îmbie mai degrabă la somn. Ia, totuși, din vechea lui bibliotecă, *Odiseea* cu gândul de a revedea cânturile XII-XIV, cu insula și boii soarelui, și întoarcerea în Ithaca. După câteva pagini, o abandonează însă. Nu, nici Ulise nu mai încap aici. Poate doar vântul din insula Soarelui sau și mai mult boii Soarelui. Vântul bate des în Albia. Iar boii din copilărie, cărora le pipăiai cornele, încă sunt acolo rumegând timpul...

Ștefan MELANCU

(Din romanul în curs de apariție, *Ithaca, mon amour*)

Numele copiilor noștri

Este bine să ne păzim identitatea ca națiune. Până la urmă este tot ce avem. Cultura este cea care ne-a adus până aici în istorie. Și avem cu ce să ne lăudăm. Simplul fapt al rezistenței și tot înseamnă ceva, dacă ne vom gândi că Europa și acest spațiu geografic al nostru nu au fost chiar ferite de furtuni. Dimpotrivă, la scara istoriei s-au întâmplat aici multe transformări. Au venit popoare și au plecat, au apărut și au dispărut oameni, structuri sociale. Unele națiuni au înflorit, altele au sărăcit s-au au dispărut cu totul. Eurasia a fost un imens creuzet al civilizațiilor. Și vorbim despre necesitatea apărării identității naționale fără a fi populisti în sensul curentului politic de azi. Dimpotrivă, credem că populismul de azi dăunează foarte mult ideilor de naționalitate și naționalism sănătoase. Diferența dintre noi și populisti contemporani, care mișună pe la toate colțurile, este aceea că noi nu milităm pentru izolaționism și frondă față de lumea exterioară. Dimpotrivă, credem că deschiderea asumată este calea de dezvoltare culturală și civilizațională. Numai că deschiderea față de schimb economic și cultural trebuie urmată de o mare atenție în planul protejării culturii. O țară nu poate fi închisă între propriile sale granițe. Abia atunci îi poți produce cel mai mare rău. Deschiderea este un prag al prezentului și viitorului. Trebuie să fim pregătiți și să ne obișnuim cu standardele și exigențele pe care le impune. Nu vom scăpa de deschidere, așa cum altădată nu am scăpat de izolare. Fenomenul internațional al globalizării se va intensifica, indiferent de cele ce spun populisti azi. Numai că trebuie să fim atenți. În contrapondere, să ne păzim cultura, s-o afirmăm și s-o păzim. Aici este cheia trecerii noastre peste timpul trecut, ca și peste cel viitor. Și ne așteaptă mari provocări.

Una dintre acestea este limba noastră și modul în care dăm nume la ce ne înconjoară. Noi, românii, avem o limbă bogată tocmai pentru că avem o capacitate dezvoltată de a da nume, de a numi. Lumea din jurul nostru, oamenii, faptele

și întâmplările, au nume. Aceasta este una dintre dovezile că am fost mereu aici, de multe sute și mii de ani. Pentru că nimic nu este întâmplător. A da nume, înseamnă a da viață. Dacă unei unelte îi dai numele „sapă”, atunci acea unealtă este vie în mâna ta. Ea face ceva, „sapă pământul”. La noi, văile au nume, după cum munții au nume. Și toate aceste nume țin de experiențele noastre, de reprezentările noastre, de modul în care am văzut și vedem lumea. Limba folosită și numele date în jurul nostru alcătuiesc muzica existenței românului în geografia sa proprie. Totul are un sens aici, pentru că noi am fost aici. Și totul cântă în jurul nostru pe limba noastră. Numele date lucrurilor și oamenilor au fost simple și cu înțeles.

Când a fost vorba despre oameni, i-am numit mai ales după sfinții creștini cărora ne-am închinat. De aici ne vin numele: Ion, Andrei, Maria, Ioana, Constantin, Vasile, Teodora, Teodor, Marin, Nicolae, Ștefan, Ștefania, Stanca, Dumitru. Toate aceste nume țin de religia noastră. Sunt frumoase pentru că sunt românești și sună românește. Nu au nimic fals și străin în ele. Se rostesc simplu și au acel înțeles profund al istoriei și trăirii noastre creștinești. Nouă nu ne-a fost rușine cu ele. Deși, cei mai mulți dintre noi nu știau că se regăsesc în toate țările creștine. Dumnezeu Fiul, ne-a ajutat să ne regăsim în trăire, dar și în modul cum ne-am numit între noi. Și este bine că este așa. Numele unui om înseamnă personalitatea și viața sa. Noi oamenii, luăm ceva din numele pe care îl purtăm. De exemplu, dacă noi cunoaștem pe cineva pe care îl cheamă Popa Ion, atunci acel om nu mai poate fi închipuit în existența sa, decât sub acel nume. El este Popa Ion, cel care stă în a patra casă de după curbă. Deci acesta este un om, cu numele său și acela este locul unde acel om trăiește. Nimeni nu poate ști altă rânduială legată de acea persoană, pentru simplul motiv că acea rânduială nu există.

Însă, de la un timp se întâmplă ceva cu noi, românii. Nu mai dăm aceleași nume copiilor noștri. Deși ne reclamăm a fi în continuare creștini, chiar pupăm moaștele mai abitir decât altădată, ceva se schimbă în modul în care ne numim copiii. Și se schimbă în rău. Pentru că numele acestea noi nu au nimic de-a face cu noi, cu trecutul nostru, cu dimensiunea creștină a culturii și vieții noastre. Azi, dăm copiilor noștri nume fără sens, luate parcă din altă galaxie. Îi numim Anel, Patia, Etalia, Noah, Mason, Elio, Aidan, Alice, Amy, Ava, Bea. Este ceva inacceptabil, de neprivit

și de nerostit. Chiar și din altă galaxie dacă ar veni, aceste nume tot ar trebui să aibă un sens. Dar nu au. Sunt ca un fel de non-sens rostit și asumat. Cum să-l strigi pe un copil cu numele de Aidan? Ce ar trebui să credem despre asta, noi ceilalți pe care ne cheamă Dumitru sau Ion? Că Aidan este un nume modern? Atunci nu este o surpriză că Dumitru și Ion urăsc și resping o astfel de modernitate. Veți spune că nu este decât o fudulie și că nu trebuie să ne facem griji. Moda va reveni și românii vor avea din nou nume românești și nu de pe altă planetă. Dar nu despre asta este vorba. Nu știm dacă moda va reveni. Ce știm cu precizie este că bunul simț comun ar trebui să ne atenționeze că nu este bine ce facem. Și este vorba aici despre un bun simț pe care ar trebui să-l avem ca oameni, ca familii și ca națiune. Ar trebui să luăm atitudine împotriva copiilor și nepoților noștri care dau asemenea nume copiilor lor. Dar iată că nu o facem. Și așa am ajuns ca atunci când mergi în parc și auzi copiii strigați pe nume, pur și simplu să crezi că nu ești în România. Dimpotrivă, trăiești sentimentul este că te afli într-un spațiu al nimănui. Un spațiu cultural destructurat și confuz. Dacă asta este modernitatea în a ne numi copiii atunci, această modernitate trebuie refuzată.

Cine ar trebui să refuze această confuzie? Despre noi toți este vorba. Desigur, nimeni, niciodată nu poate să interzică unei familii să dea numele pe care îl dorește unui copil al său. Aici este o alegere liberă. Numai că, așa cum spuneam, am putea face campanii pentru a-i conștientiza pe oameni asupra drumului eronat pe care s-au așezat. Biserica ar trebui să fie în prima linie pentru că aceste nume dau semnalul unei îndepărtări de creștinism, de esența sa, care este personalitatea creștină. Și dacă românii nu-i mai dau numele „Matei” sau „Marcu” unui fiu, atunci este rău. Este foarte rău. Românii nu au fost niciodată prea aproape de Dumnezeu. Dimpotrivă, există filosofi ai socialului români care spun că suntem cam prefăcuți și superficiali în relația cu Dumnezeu. Numai că ce se întâmplă azi este deja prea mult. Numele de azi ale copiilor și nepoților noștri sunt a-culturale și ne-religioase. Sunt „moderne” în sensul în care consumul în masă de droguri este ceva „modern”. Deci nu este de acceptat o asemenea situație.

Apoi, dincolo de Biserică, poate că școala ar trebui să facă mai mult. De fiecare dată când ne doare ceva, facem apel la școală. Și este bine că se întâmplă așa, pentru că nu avem altă speranță.

Am inventat școala pentru a-i modela pe oameni. Acolo ar trebui să formăm știința de carte și caracterul. Și de asta speranța noastră privește către școală. Acolo, în școală, cineva ar trebui să uzeze de prestigiul său și să-i spună unui viitor părinte că nu este bine să dea asemenea nume copiilor săi. Mai ales că știm cu toții că asemenea nume apar pe un fond de fudulie și dorință de a epata. Oamenii trebuie învățați cu insistență. Tradiția trebuie apărată și chiar impusă în unele cazuri. Învățătorul și preotul ar trebui să le spună acestor oameni că nu pot da nume de barbari din altă galaxie copiilor lor. Că România înseamnă ceva și că sufletul neamului nostru se păstrează și prin numele cu care ne strigăm moștenitorii.

Rândurile de mai sus nu își doresc a supăra pe cineva. Oricum, dacă ai dat numele de Ethan fiului tău, nu cred că poți fi supărat de ceva. Pentru că un asemenea nume presupune o distanță față de omenire și de oameni. Este ca și cum ai fi un fel de aristocrat al galaxiei 14 din drumul universului spre marginea sa indefinită. Este un fel de aroganță, ca s-o spunem mai clar. Copilul tău nu poate fi „Mircea” sau „Ion”. Acestea sunt doar niște nume degradante, de săraci, ceva care nu mai poate fi purtat de copilul tău. În orice caz, dacă au un moment de coborâre din galaxie, acești oameni ar trebui să fie rușinați. Să le fie rușine pentru modul incalificabil în care și-au bătut joc de copiii lor. Trebuie să știe că dorința lor de a fi unici, aroganța din gândul lor, nu se realizează așa. Copilul trebuie să fie aparținător unui suflet comun, să se simtă ca fiind român. Ethan sau Metan nu sunt români, sunt orice, dar nu români. Aroganța mediocrului și dorința sa de a fi unic, chiar și pocind numele copilului său, este ceva de neprivit și neacceptat.

Un singur gând despre politicienii așa zis conservatori de la noi. Ei nu sunt decât simple nevertebrate vorbitoare. Dovadă că spun tot felul de enormități și fac tot felul de giumbușlucuri, numai despre problema asta nu vorbesc. Nu le pasă că românii nu-și mai dau nume de români copiilor lor.

Ei sunt pe altă lume. Lumea lor, aia a minciunii, este ceva comod pentru ei și incomod pentru românism. Dar, să sperăm că într-o zi cineva va apăra și adevăratul românism. Și o va face cu sinceritate și dedicare. Ne rămâne speranța. Cu ea am trecut prin istorie. Cu ea și cu numele românești. Nume frumoase, rostite clar și rotund, din toată inima.

Dorel Dumitru CHIRÎTESCU

Jurnalul un fals polemist

18 aprilie 2004

Orice politică izvorăște din reflexe pragmatice. Chiar în democrație, puterea politică nu este decât o „alegere” a unei majorități manipulate de un partid sau altul, dominat de interese. Omul politic recurge la un întreg arsenal retoric pentru a câștiga puterea. Iar scopul său este să stea cât mai mult la guvernare cu un electorat dependent de el.

Democrația ori este la începuturi ori la sfârșitul ei. Dacă este la sfârșit, înseamnă că resursele, câte au fost, i s-au epuizat, iar de aici încolo urmează imbecilizarea civilizată. Asta nu înseamnă că trebuie preferate dictaturile oligarhice sau de altă natură.

30 aprilie

Cu Dragomir și Claude câteva zile la Paris. O nouă dispută cu privire la Eliade. L-am așteptat pe Gerard Sondag de la Universitatea Clermont-Ferrand la aeroport la București. Întâmplarea a făcut să am drum spre capitală. Pentru joia viitoare i-am organizat o conferință despre natura imaginii figurative.

6 mai

Conferința lui G. Sondag a decurs bine. O perspectivă semiologică asupra imaginii. M-a surprins faptul că nu a citit Gilbert Durand. Se pare că antropologul nu e chiar așa de cunoscut în Franța sau Sondag nu are un orizont prea larg.

11 mai

Să scriu un pamflet despre Jurasic-Parcul nostru. Nici nu ne închipuim ce consecințe pe termen lung poate avea clonarea dinozaurilor în universități prin aducerea progeniturilor proprii la Catedre, indiferent de valoare.

11 iunie

Pauză mare. Sejur în Italia (Cosenza și Roma). Invitat de Francesca Bonicalzi și Giselle Vanhese. Întâlnire cu Rodica Zafiu și cu studenții săi. Giovanni Manglioco de departe cel mai bun la limba română, secundat îndeaproape de Sonia Rovitto. Colocviu internațional Bachelard la Dijon (*Autour de la psychanalyse du feu*). Întâlniri, conferințe etc. Măine colocviul Kant la București.

27 iunie

Jurnalul meu este fiert. Refuz amabil invitația la Colocviul de francofonie de la sfârșitul lui octombrie viitor. În același timp are loc și cel de antropologie din Brazilia de la Recife, pentru mine mai important.

În suplimentul *Evenimentului zilei* de duminică, *Cearta intelectualilor*, un articol despre *gâlceava înțelepților cu lumea*. Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu versus Adrian Marino. M-apucă râsul și plânsul, deopotrivă, în cel mai pur sentiment românesc al disprețului balcanic. Noica, filosof colaborator ideologic al lui Ceaușescu, așa cum îl alintă Marino, care îi iese astfel în întâmpinare Alexandrei Lavastine, piatra de moară de gâtul corifeilor de la București.

29 iunie

Cum poți să fii de dreapta în cultura română fără să fii, într-un fel sau altul, legat de Noica, Blaga, Eliade, Cioran etc.? În aceste condiții, o anumită orientare a stângii câștigă din ce în ce mai mult teren și, în numele *politicii corecte*, își face mendrele în cultura română.

9 iulie

Leviatanii au dobândit o forță extraordinară. Se folosesc de ea cu autoritate diabolică. Ori ești cu ei, ori nu ești deloc. O țara condusă de milionari de carton și de mass-media.

13 iulie

Este aproape de neînțeles această agresivitate cu care mulți resentimentari încearcă *draculizarea* românilor. Generalizări periculoase: românii sunt orientali, balcanici, barbari, hoți, n-au vocație europeană. Cei mai mulți intelectuali care au revigorat cultura franceză în secolul XX sunt alogeni: spanioli, români, evrei etc.

15 iulie

Vara e la jumătate. Nici nu-mi vine să cred. Comentariile pe marginea disputelor Marino versus Liiceanu și Pleșu continuă. Lumea se schimbă. Unele mituri mor, într-adevăr...

22 iulie

Maestrul D., numit și Metafizicul, un fost activist care a descoperit că e filosof, după ce face o ciorbă de concepte în „textele” lui, se ocupă și de „imaginar”. Fără îndoială că nu e ușor să redefinești un termen cu o reputație așa de proastă la filosofie. Exemplul de față ilustrează însă cum poate fi mistificată rațiunea atunci când o luăm ca unic salvator în toate derivatele noastre, mai mult sau mai puțin intelectuale. Dacă ar trebui să definim termenul de *raționalitate*, fără să considerăm aproximările și contextualizările de rigoare, i-am face mai mult un deserviciu. Psihanalizând reacția submediocrului D., nu ar fi de mirare să descoperim că elucubrațiile sale cu privire la termenul de „imaginar” pot fi explicate ușor apelând la un suport de natură psihologică. Pe de o parte, este vorba de o frustrare în legătură cu posibilitatea de a avea acces la semnificația ca atare a termenului (autosuficiența informării sau lipsa de informare prin ignorare), iar, pe de altă parte, de anumite probleme legate de criza de personalitate, dorind atavic să-și suprimă adversarii „filosofici”. Acest mod de a gândi abstract (în sensul lui Hegel!) nu are nici o legătură cu exigențele raționalității.

Dacă istoria este ireversibilă și ceea ce este pierdut, pierdut rămâne, orice apel la regenerare prin ceea ce s-a pierdut este o utopie. Dacă istoria este într-o oarecare măsură reversibilă, în sensul că nu poate fi absolutizată pe un timp liniar, se poate recupera, în parte, și ceea ce s-a pierdut. Dacă D-zeu este mort, timpul liniar al istoriei va judeca totul. În istoria recentă D-zeu s-a pulverizat.

O „dictatură” a individualului. Individualul și individualismul fac istoria. O

comunitate din individuali este lipsită de transcendță. În fapt este vorba de o dictatură mascată a unei părți a resorturilor noastre psihice asupra celeilalte părți. În societatea tradițională omul avea două posibilități să evadeze din constrângeri: credința și moartea acceptată. Astăzi omul nu mai acceptă nici credința nici moartea. Confortul istoriei este acceptat astăzi cu prețul constrângerii socio-economice, un dictator versatil de care depinde supraviețuirea. Nu mai viețuim, ci supraviețuim. Nu în sensul că ne-ar lipsi bunurile, ci în sensul că nu mai producem nimic altceva dincolo de ele.

23 iulie

Căldură năucitoare. Un studiu plasează România printre ultimele țări care acordă atenție învățământului. Statul finanțează învățământul universitar în proporție de 15%. De unde performanță dacă universitățile s-au transformat în SRL-uri, iar cadrele didactice în funcționari mediocri și corupți?

26 august

O vacanță pentru mortificarea spiritului, fără lecturi. Un exercițiu de adamizare: munți, păduri, ape. E greu să-ți revii, dar să mai ai și idei. Cioran este iarăși înjurat în *Le Monde* de Alexandra Laignel-Lavastine - noul model de terorism cultural.

19 septembrie

Continuă rinocerizarea învățământului universitar la Craiova. Fostul activist M., acum șef, face după bunul plac „filozofie”. Speranța filosofiei în Isarlăk e moartă.

Am primit invitația la Colocviul din Brazilia pentru 25 octombrie și biletele de avion.

3 octombrie

Lovitură de teatru: Stolojan s-a retras din cursa electorală pe motive de... sănătate. Bănescu e noul candidat la președenție.

10 octombrie

Dan C. Mihăilescu a comentat *Logica pharmakon-ului* la ProTV, marți 5 octombrie la emisiunea *Omul care aduce cartea*. A remarcat faptul că editura nu publică date despre autor. Când am întrebat-o pe redactorul de carte, mi s-a răspuns că această colecție nu are prevăzut așa ceva. O prostie.

Am terminat, în sfârșit, conferința mea pentru Colocviul din Brazilia. Cam lungă. La care se adaugă și „materialul didactic” (desene, fotografii etc.).

13 octombrie

A murit Derrida! Suferind și marcat de atâtea evenimente într-un secol traumatizat de istorie, Jacques Derrida ne-a părăsit. Îmi amintesc figura lui calmă și zămbetul ușor ironic, atunci când vorbea despre pericolul care amenință universitățile, la conferința cu prilejul acordării titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității din Craiova. Ce șansă ratată de această universitate! Parcă nici n-ar fi trecut Derrida pe aici! Mi-a dat un autograf pe cartea lui,

La voix et le phenomene, și am discutat preț de câteva minute...

18 octombrie

La mulți ani, draga mea!

6 noiembrie

Călătorie lungă cu două escale (la Frankfurt și Rio de Janeiro) în Brazilia la Recife-PE, pentru colocviul interdisciplinar *Espacos imaginarios e transculturalidade*. O experiență nouă. Clima blândă (începutul verii tropicale) m-a făcut să mă simt ca în vacanță pe plaja de la *Boa Viagem* sau de la *Porto de Galinhas*. Colocviile au loc în sălile de conferințe ale hotelurilor de pe plajă. Am prezentat conferința în franceză un pic presat de timp. A început cu o jumătate de oră mai târziu. A fost tradusă în portugheza braziliană de Danielle Rocha Pitta Perin. Forumurile și mesele rotunde au fost excelente, peste o sută de participanți activi. Mi-am făcut cunoștințe noi (printre altele, Michel Maffesoli de la Paris IV, nu prea agreat de mon maître J.-J. W., Manuel Antonio Baez din Chile și profesorul Lucian Bejan, singurul român intelectual din Recife, de altfel). Am vizitat *Cidade Antiga*, muzeele, *Porto de Galinhas* și *Olinda*. În *Olinda*, superb oraș colonial din secolul al XVII-lea, am fost de două ori.

Am împlinit o vârstă acum două zile. Am nevoie de un *converso*.

7 noiembrie

Colocviul Kant la Craiova prezentat de jurnalistii organizatori ca o reușită. În fapt un dialog al surzilor, cu Alexandru Surdu președinte, presărat cu lătrături și behăituri de sezon din recuzita autohtonă. Academicienii au gustat mesele festive ale rinocerilor. Ce alăturare nepotrivită! Unii academici chiar o merită...

13 noiembrie

Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Craiova, pentru eseu, *Logica pharmakon-ului*, pe anul 2003. Multe orgolii, bârfe, șmeșnuri, șușanele. Viață de provincie. Pentru o etică a esteticului...

14 noiembrie

Scriem tot felul de prostii. Mă întreb dacă nu cumva într-o astfel de lume mai are rost scrierea.

După unii, Eros ar fi fost mesagerul zeilor către oameni, nu Hermes. E mai important că a uitat mesajul și ne-a învățat ce știa el mai bine: viața. Astăzi cred că trebuie să o reînviem.

Ionel BUȘE

Gânduri despre prietenie

Cu toate că trăim într-o lume marcată de schimbare, de incertitudine, de trecerea necrutătoare a timpului, există puține experiențe umane mai semnificative decât aceea a prieteniei. Trăim la limita de cele mai multe ori, ne grăbim, alergăm după o mulțime de iluzii, lăsând să treacă prea ușor pe lângă noi momente de viață autentică, de viață trăită cu sens. La o privire mai atentă, însă, într-o clipă de meditație în singurătate, prietenia ne apare ca un miracol, ca o lumină care dă relief existenței noastre cotidiene, făcând din întâlnirea cu celălalt evenimentul fondator al subiectivității noastre. Nu suntem cu adevărat decât în ochii celui care ne privește, ne ascultă, ne recunoaște în unicitatea și fragilitatea noastră existențială.

Ca una dintre valorile fundamentale ale experienței umane, prietenia a traversat timpul istoric, marcând epoci și scriind pagini de reflecție nemuritoare. De pildă, în *Epopoea lui Ghilgames*, una dintre cele mai vechi opere literare cunoscute, întâlnim prototipul legăturii care transcende viața și moartea. Ghilgames, regele atotputernic și trufaș, nu ajunge la cunoașterea de sine decât prin prietenia cu Enkidu, cel născut din sălbăcie. Moartea lui Enkidu este catalizatorul transformării lui Ghilgames, aruncându-l în căutarea nemuririi, dar mai ales făcându-l să priceapă, prin suferință, limita umanului. „A murit Enkidu, prietenul meu cu care vânam lei”, este strigătul de durere al omului pus în fața unei pierderi irecuperabile a celui drag. Fără îndoială, povestea lui Ghilgames ne arată că prietenia este însăși matricea în care se modelează sensul și destinul omului. Sacrificiul de sine, durerea pierderii, nostalgia prezenței devenite absență - toate sunt exemplar evidențiate în strigătul lui Ghilgames.

Mai târziu, în istorie, Socrate ne spune că adevărata prietenie nu se consumă în dorință sau posesie, ci aspiră spre ceea ce rămâne neschimbat: binele, adevărul, frumosul. Astfel, moartea prietenului nu e o simplă ruptură, ci o invitație la anamneză - la reamintirea valorilor eterne ce supraviețuiesc dispariției. Prietenia devine aici calea către nemurirea spirituală.

De asemenea, în *Banchetul*, Platon transfigurează prietenia într-o scară a iubirii, care urcă de la atracția fizică la comuniunea sufletelor și apoi la contemplarea Frumosului absolut. Prietenul, ca „celălalt eu”, este martorul devenirii noastre, iar iubirea (philia, eros, agape) este puntea care ne leagă de eternitate.

O meditație asupra Întâlnirii și a Pierderii

Aristotel, în „Etica nicomahică”, distinge trei tipuri de prietenie: cea bazată pe plăcere, pe utilitate și cea desăvârșită, întemeiată pe virtute. Doar aceasta din urmă este durabilă și se apropie de ideal: „Prietenia perfectă există între cei buni și egali în virtute.” Prietenul este „un alt sine”, iar sacrificiul de sine, chiar moartea pentru prieten, devine aici act suprem de noblete etică.

În această legătură, se manifestă ceea ce filosofia a numit, de la Platon la Derrida, „alteritatea radicală”: prietenul este și cel mai apropiat, și totodată cel mai diferit, cel care ne este dat fără a ne aparține vreodată pe deplin. Între mine și prietenul meu există întotdeauna un spațiu de mister, un rest de tăcere, o promisiune neîntreruptă a celui alt.

Tot în antichitate, două dintre cele mai influente școli filosofice - stoicismul și epicureismul - au oferit și ele la rândul lor perspective distincte asupra acestui fenomen. Deși ambele curente au recunoscut importanța relațiilor interpersonale pentru o viață împlinită, abordările lor diferă semnificativ în ceea ce privește natura, scopul și practica prieteniei.

Pentru stoici, prietenia autentică își găsește fundamentul în virtute și în recunoașterea raționalității comune care unește toate ființele umane. Marcus Aurelius, în *Meditații*, subliniază că suntem făcuți unii pentru alții, iar această interconectare naturală constituie baza relațiilor noastre. Prietenia stoică nu este condiționată de plăcere sau utilitate, ci izvorăște din înțelegerea profundă că toți oamenii participă la logos-ul universal - rațiunea divină care guvernează cosmosul. Seneca argumentează că prietenul adevărat este acela care ne ajută să progresăm pe calea virtuții, oferindu-ne exemple de înțelepciune practică și curaj moral.

În această viziune, prietenia devine un exercițiu spiritual reciproc, în care fiecare îl sprijină pe celălalt în dezvoltarea caracterului și în atingerea ataraxiei - acea stare de liniște interioară care rezultă din alinierea cu natura rațională a universului.

Epicureismul, în contrast cu stoicismul, plasează prietenia în contextul căutării plăcerii și evitării durerii, dar nu într-un sens hedonist superficial. Pentru Epicur, prietenia reprezintă una dintre cele mai mari surse de fericire umană, poate chiar cea mai importantă componentă a unei vieți fericite. În *Scrisoare către Menoeceus*, filosoful afirmă că dintre toate bunurile pe care înțelepciunea le procură pentru fericirea întregii vieți, cel mai mare este dobândirea prieteniei. Perspectiva epicureică subliniază dimensiunea afectivă și experiențială a prieteniei - bucuria companiei, securitatea emoțională pe care o oferă prezența prietenilor, și plăcerea conversațiilor filosofice împărtășite. Prietenia epicureică se bazează pe reciprocitatea plăcerii și pe crearea unui spațiu sigur în care anxietățile vieții pot fi ameliorate prin comuniune și înțelegere mutuală. Pentru Epicur, „din toate bunurile pe care înțelepciunea le procură pentru fericirea vieții, de departe cel mai mare este dobândirea prieteniei.”

În ambele paradigme, sacrificiul de sine pentru prieten este dovada supremă a unei legături ce transcende egoismul și afirmă apartenența la ceva mai mare decât individul: ordinea universală sau comunitatea de suflete.

Deși stoicismul și epicureismul oferă viziuni distincte asupra prieteniei, ambele recunosc rolul său esențial în viața umană. Stoicismul ne oferă

un model de prietenie bazat pe virtute și rațiune comună, rezistent la vicisitudinile sorții și capabil să îmbrățișeze întreaga umanitate. Epicureismul ne prezintă o imagine a prieteniei ca sursă supremă de fericire, ancorată în experiența concretă a plăcerii reciproce. Poate că înțelepciunea constă în a integra elementele valoroase din ambele perspective: cultivarea virtuții și a rezilienței stoice împreună cu aprecierea epicureică pentru bucuria autentică a conexiunii umane.

Creștinismul introduce o revoluție: Hristos spune „nu există dragoste mai mare decât să-și dea cineva viața pentru prietenii săi” (Ioan 15:13). Prietenia și iubirea devin aici una: agape, o iubire care nu așteaptă răsplată, ci se jertfește necondiționat. Martiriul, sacrificiul de sine, dorința de a păstra memoria celui pierdut - toate capătă aici sens soteriologic.

Moartea prietenului este depășită de promisiunea unei vieți veșnice, iar memoria acestuia devine fundament al identității spirituale. Sfântul Augustin, în „Confesiuni”, descrie cu o acuitate sfâșietoare pierderea unui prieten: „Moartea lui a rupt inima mea, iar tot ce iubeam în viață am pierdut odată cu el.” Totuși, această suferință devine, la Augustin, prilej de regăsire a lui Dumnezeu.

Secolul modern aduce cu sine o secularizare a prieteniei. Montaigne, în celebrul său eseu *Despre prietenie*, afirmă: „Dacă m-ar întreba cineva de ce îl iubesc pe prietenul meu, simt că nu aș putea răspunde decât: fiindcă era el, fiindcă eram eu.” Prietenia devine aici spațiu libertății absolute, dincolo de orice motiv sau scop exterior.

Romantismul, cu accentul pe individualitate și profunzimea sentimentelor, vede în prietenia pierdută o sursă de suferință creatoare. Shelley, Byron, Novalis, Hölderlin - fiecare a transfigurat pierderea într-o formă de poezie a absenței, de dor inconsolabil.

În secolul XX, Pierre Hadot a relansat conceptul de „filosofie ca mod de viață”, argumentând că, în Antichitate, filosofia nu era doar teorie, ci și „exercițiu spiritual”, practică existențială menită să transforme subiectul. Prietenia devine, în acest context, nu doar temă de reflecție, ci și mediu privilegiat al exersării filosofiei: dialogul dintre prieteni permite confruntarea ideilor, depășirea prejudecăților și cultivarea virtuții, în spirit socratic. Michel Foucault, în ultimele sale lucrări, a reluat ideea antică a „îngrijirii de sine” și a raportat-o la relațiile de prietenie, văzute ca spațiu al formării de sine și al rezistenței etice în fața normelor opresive. Prietenia devine practică de libertate, laborator al unei vieți trăite conștient și asumat.

Jacques Derrida a radicalizat tema prieteniei, problematizând-o din perspectiva imposibilității unei relații pure, necondiționate. În *Politiques de l'amitié*, Derrida arată că prietenia este întotdeauna marcată de alteritate, de deschiderea către celălalt, care nu poate fi niciodată pe deplin cunoscut sau asimilat. Această deschidere către necunoscut constituie atât promisiunea, cât și limita prieteniei.

Martha Nussbaum și Alasdair MacIntyre au integrat prietenia în etica narativă a vieții bune: prietenii sunt cei care participă la povestea vieții noastre, conferindu-i sens și coerență. Alexander Nehamas, în *On Friendship*, afirmă că prietenia este o formă de artă, o construcție comună, mereu deschisă interpretării și transformării.

Astfel, în gândirea contemporană, prietenia revine ca temă centrală a reflecției asupra sensului vieții, a construcției sinelui și a posibilității unei comunități autentice, dincolo de simplele rețele sociale sau utilitarismul modern.

Însă, pe cât de miraculoasă este apariția prieteniei, pe atât de devastatoare poate fi pierderea ei. Nimic nu răscolește sufletul mai adânc decât absența celui care, cândva, ne-a fost aproape ca o extensie a ființei noastre. Pierderea unui prieten nu este doar o simplă lipsă, ci o sfâșiere a țesutului identității, o amuțire a vocilor interioare care ne făceau lumea locuibilă. Dintr-odată, locurile comune devin străine, cuvintele devin mai grele, timpul însuși curge altfel – mai lent, mai rece.

Totuși, ceea ce rămâne după această pierdere nu este doar durerea. Există un tip de melancolie fertilă, un doliu care, departe de a ne înstrăina, ne adâncește. Prietenii care au plecat continuă să locuiască în noi, în amintiri, în reflexe, în gesturi mărunte. Ei devin parte a memoriei noastre afective, arhitecți invizibili ai chipului nostru launtric. De aceea, prietenia nu se epuizează odată cu absența fizică a prietenului: ea persistă ca o promisiune, ca o deschidere către viitor, ca o vocație a reîntâlnirii.

Meditez adesea la paradoxul prieteniei: cum poate un sentiment atât de personal să fie, totodată, atât de universal? Cum se face că fiecare prietenie pare unică și, în același timp, împărtășită de toți oamenii care au iubit vreodată? Poate că aici se ascunde dimensiunea trans-temporală a prieteniei: ea transcende limitele vieții de zi cu zi, trece dincolo de contingent, și deschide un spațiu metafizic unde sufletele se întâlnesc „dincolo de lume”, dincolo de moarte, dincolo de timp.

Filosofia contemporană a reluat această întrebare. Pentru Pierre Hadot, filosofia nu este numai discurs, ci mod de viață, iar prietenia – ca dialog viu – este matricea oricărei transformări autentice. Pentru Derrida, prietenia este tocmai această imposibilitate: „Prietenia, dacă există, este mereu promisiunea unei absențe, a unei rupturi, a unei despărțiri.” Fără riscul pierderii, nu ar exista intensitatea apropierei. În fiecare prietenie adevărată palpită, în surdină, nostalgia viitoarei despărțiri – și tocmai acest lucru îi conferă gravitate și splendoare.

Am înțeles, traversând pierderi și tăceri, că prietenia ne depășește ca indivizi. Ea nu e doar rezultatul unor afinități personale, ci este un mod de a fi în lume, o dispoziție existențială care ne învață să iubim, să suferim, să iertăm și să sperăm. Prietenia este, poate, cel mai bun răspuns la singurătatea ontologică a omului: nu suprimă distanța, ci o transfigurează în spațiu de întâlnire; nu elimină fragilitatea, ci o convertește în sursă de umanitate. Așadar, chiar și după ce pierdem prieteni, vocația prieteniei nu se stinge.

Dimpotrivă, devine mai lucidă, mai matură, mai deschisă misterului. Amintirea prietenului devine inspirație pentru noi întâlniri, pentru noi dialoguri, pentru o existență trăită în deschidere și recunoștință.

În ultimă instanță, poate tocmai această vulnerabilitate, această limită tragică, ne face să căutăm prietenia ca pe o formă supremă de curaj: curajul de a ne dăru, de a risca, de a pierde – și, mai ales, de a continua să sperăm.

Prietenia, în măsura în care transcede timpul, devine astfel nu doar o temă a filosofiei, ci și una a poeziei, a religiei, a oricărei forme de artă. Căci ceea ce ne leagă, dincolo de cuvinte și gesturi, este sentimentul că fiecare întâlnire cu un prieten este, în fond, o întâlnire cu infinitul din noi și din ceilalți.

Cu alte cuvinte, prietenia este o taină, este „locul” unde mă regăsesc și mă pierd deopotrivă, unde mă pot re-crea sub privirea unui alt eu, unde, paradoxal, încep să sondez mai adâncul din mine însumi proiectând raze de lumină pe nisipul înșirării noastre.

Doru STRÂMBULESCU

in Amintire

Florin Isuf

vernisaj: luni 21 iulie 2025, ora 12.00, SALA «FLORIN ISUF», C.J.C.P.C.T. Gorj

O imagine cât o sută de cuvinte

La mijloc de vară, an de an, un semen de-al nostru - Dorul Dădălu -, dăruit sincer amintirii pictorului Florin Isuf, plecat dintre noi acum... 13 ani, întreprinde câte ceva care să ni-l readucă în memoria noastră atât de dedicată prea multor lucruri de care ne-am putea lipsi. În spațiul expozițional ce-i poartă numele, Florin Isuf ne-a apărut și de data asta în toată fragilitatea lui de om asumat picturii, în care a crezut cu obstinație și pentru care s-a consumat ca o flacăra atât cât a putut dăru tuturor din lumina-i, idealizând perspectiva de fiecare zi asupra prieteniei dintre oameni.

A fost un risipitor, oferta lui sufletească depășind mult înțelegerea celor din juru-i, lucrări de-ale lui găsimu-se răspândite prin locuri unde de cele mai multe ori n-a fost nici măcar invitat. Cu siguranță, cei care se bucură de darurile lui sunt chiar cei care încă-l păstrează în Amintire.

M-am numărat printre cei puțini de față la

întâlnirea cu Amintirea-i și mi s-a părut nedrept că au lipsit tocmai colegii lui de breaslă, între care el a fost unul dintre cei mai buni și mai apropiați de ei, totdeauna dezinteresat. Nici din așa-zisa Școală de la Cărbunești n-a fost nimeni. Păcat!...

În fața noastră, rămași să dea seamă posterității din chenarul unei imagini *cât o mie de cuvinte*, decidenți instituționali l-au vorbit de bine pe pictor și au promis, ca și în alte dăți că vor face totul... De data asta s-a vorbit chiar serios despre editarea unui Catalog / Album de artă, întocmit la modul profesionist, cuprinzând în totalitate opera lui Florin Isuf și care să fie un veritabil îndreptar și un util instrument de lucru pentru cercetători, dar și un frumos obiect artistic, putând la o adică reprezenta un cadou, un dar râvnit și cu atât mai prețios pentru cei care apreciază arta.

Să vedem!... (V.V.)

Oameni, fapte, locuri

La Piscuri în urmă cu 75 de ani (I)

În condițiile aservirii totale a țării de URSS s-au născut aproape în toate regiunile țării puternice mișcări de rezistență. Acțiunile grupurilor armate din munți erau îndreptate împotriva sistemului comunist, aservit unei puteri străine, în totalitatea acestuia. O componentă a acțiunilor rezistențelor din munți vizează lupta împotriva colectivizării forțate.

Majoritatea liderilor mișcării de rezistență conduseseră unități militare românești pe frontul de Est. Ei au cunoscut pe viu realitățile din agricultura colhosnică a vecinului de la Răsărit.

Aproape toți militarii români își aveau rădăcinile genealogice la sat. Din aceste motive, lupta lor a vizat și structurile comuniste din agricultură.

Țăranii, la rândul lor, vedeau în reprezentanții rezistenței armate, apărătorii proprietăților, ai familiilor, ai libertăților lor în fața tăvălugului comunist necruțător. Așa se explică afinitatea totală între locuitorii satelor de sub munte și conducătorii mișcării de rezistență.

Grupul Mișcarea Tineretului Regalist care acționează în nordul Olteniei, județele Gorj, Mehedinți și Caraș-Severin, este sprijinită de țărani din satele de munte ale Gorjului.¹ În 1949 țărani îi sprijină pe rezistenții din grupul Izverna a cărui ultimă acțiune se desfășoară în munții Căpățanei și în zona Polovragi.²

Căpitanul Nicolae Trocan, născut în Zegujani, localitatea de contact între județele Gorj și Mehedinți este ajutat de numeroși țărani din Gorj unde acționează în multe rânduri în localitățile: Cătune, Glogova, Valea Mănăstirii, Valea Perilor.³ În aceeași regiune muntoasă a județului acționează și grupul generalului Ion Carlaonț.⁴

În județul nostru au avut loc două răscoale, la Piscuri și la Ungureni-Văgiulești. În aceste localități rezistența la colectivizare a îmbrăcat forme violente.

Faptele locuitorilor din aceste sate sunt, prin măreția lor, comparabile cu cele ale celor mai îndârjiți opozanți din orice parte a României.⁵

De la început se cuvine să aducem câteva lămuriri. În linii mari

revoltele de la Piscuri și Ungureni urmează cam același scenariu ca în toate satele răzvrătite împotriva comunismului.

Răbufnirile violente sunt generate de povara inimaginabilă a colectărilor obligatorii (cotele), de marea teamă pe care colectivizarea o generează în lumea satelor gorjene și de abuzurile fără limite pe care le săvârșesc activiștii comuniști și supușii lor.

Ambele revolte se produc în anul 1950, după ce CC al PCR stabilise directivele colectivizării. În ambele situații răbufnirea are o componentă psihologică.

În mentalul colectiv se acumulase o imensă cantitate de nemulțumire și de teamă. Colectivizarea ajunsese în vecinătatea celor două sate. Luna aceasta se adună 75 de ani de la răscoala piscurenilor.

Satul Piscuri este așezat în jumătatea sudică a județului Gorj. Actualmente face parte din comuna Plopșoru. Primii locuitori s-au așezat aici în jurul anului 1701. Profesorul Ștefan Cincă afirmă că aceștia au venit din Transilvania, plecați de acolo după intrarea Principatului sub stăpânire austriacă.⁶

După reforma socială a lui Constantin Mavrocordat (1746) și după 1821, numărul locuitorilor a sporit.⁷ Către această vale aridă, dar oarecum ascunsă, se îndreaptă un mare număr de oameni săraci ce-și caută liniștea sufletească. La 1864, piscurenii sunt împroprietăriți și rămân aici pentru totdeauna.

O primă dovadă a trăinicieii noii așezări este biserica ridicată în 1877. Lăcașul de cult este construit din lemn și în el se slujește și astăzi. Războiul Mondial din 1941-1945 și-a luat jertfe și dintre piscurenii. Pericolul comunist ajunge lângă ei mult mai repede decât se așteptau. La Plopșoru s-a constituit o gospodărie agricolă colectivă la foarte scurt timp după celebra plenară a CC al PCR din martie 1949.⁸

La Piscuri, propaganda comunistă nu are sorți de izbândă. Am spune că dimpotrivă. Chiar dacă o parte a țăranilor din acest sat a primit pământ prin reforma din 1945, pământ ce până atunci a aparținut unei familii boierești, care era situată în satul Sărdănești, piscurenii nu s-au lăsat păcăliți de către comuniști.

La alegerile din 1946, bolșevicii n-au avut prea mari sorți de izbândă. Locuitorii dintre dealuri erau încrezători în viitorul lor de mici proprietari, liberi și hotărâți să-și câștige cinstit pâinea.

Știri alarmante ajungeau la ei din

mai multe surse. Cea mai avizată era ofițerul Ștefan Gh. Cincă.

Absolvent al Școlii de subofițeri de la Făgăraș și al unei școli de ofițeri din Germania, sublocotenentul Ștefan Cincă a fost comandant de companie în războiul pe care România l-a purtat alături de Națiunile Unite. După război, tânărul ofițer din armata regală a fost numit comandant de grăniceri în județul Timiș - Torontal, la granița cu Serbia.⁹

Ofițerul de grăniceri era ginerele lui Grigore Bratu, personajul principal în evenimentele din vara anului 1950. Militarul scolar în Germania își petrecea concediile în satul soției sale, Elisabeta, fiica lui Grigore Bratu.¹⁰

Personalitate de primă mărime în domeniul său, Ștefan Cincă discuta cu socrul lui despre toate nenorocirile ce urmează să se abată asupra României după abdicarea forțată a regelui Mihai.¹¹

Grigore Bratu era vechi membru al PNL - Tătărescu. Conform împărțirii realizate între Partidele din Blocul Partidelor democratice, lui i-a revenit funcția de primar al satului Piscuri. Se menține în această funcție și după înlăturarea din viața politică a mentorului său, Gh. Tătărescu. Popularitatea deosebită de care se bucură în rândul consătenilor îl face inamovibil și la următoarele epurări, inclusiv la primele acțiuni de înlocuire a tuturor primarilor cu elemente supuse regimului comunist.

Am spus mai sus că în satul Plopșoru a fost înființată o gospodărie colectivă la mai puțin de un an de la Plenara din martie 1949. Automat, piscurenii au sesizat pericolul. Iarna 1949-1950 este foarte frământată la Piscuri.

Primarul, însoțit de oamenii săi de încredere, între care Constantin

Constantinescu, Ion Pârnu, Ștefan Cincă, Ștefan Piscureanu și alții declanșează contraofensiva la acțiunea autorităților care viza colectivizarea. Locul predilect de întâlnire este cooperativa din sat. Grigore Bratu le vorbea sătenilor despre un proiectat război între americani și sârbi, pe de o parte, și URSS și România, pe de altă parte.¹² Este pentru prima oară când un țăran vorbește despre o alianță sârbo-americană îndreptată împotriva URSS și a unuia dintre supușii săi fideli, România. Cea mai plauzibilă explicație este aceea că Gr. Bratu știa de la ginerele său despre disidența lui Tito, disidență pe care Cominformul o pune pe seama influenței americane. Gr. Bratu îi atenționează pe cei cărora li se adresează că România va fi bombardată de americani, conducătorii comuniști vor fi înlăturați și înlocuiți cu anticomuniști.

Pământul pe care piscurenii îl primiseră în 1945 la Sărdănești este luat și predat nou înființatei Gospodăriei Agricole de Stat de la Turceni. Existența gospodăriei colective de la Plopșoru și a celei agricole de stat la Turceni (care a preluat pământul piscurenilor din Sărdănești) îi alarmează pe Grigore Bratu și pe colaboratorii săi. Ei pleacă prin satele Sărdănești și Plopșoru, amenințând și aducând injurii activiștilor comuniști.¹³

Grigore Bratu mergea des la Tg Jiu, unde se întâlnea cu generalul Alexandru Tătărescu, fostul lider al PNL - Tătărescu din județul Gorj. Oprindu-se la hanul Măndoacii, din localitatea Poiana (locul în care se găseau casele lui Gheorghe Tătărescu), Gr. Bratu „s-a găsit față în față cu Ion Paraschivu, primarul comunist al comunei Plopșoru. După o confruntare verbală, Bratu a vrut să-l bată pe comunist. L-au scăpat niște

muncitori care tăiau lemne în pădurea din apropiere”¹⁴.

Se observă, din această întâmplare, hotărârea fostului primar liberal din Piscuri de a face tot ce se poate spre a împiedica colectivizarea satului său.

El apelează chiar la o strategie care-l poate pune sub incidența legii penale.

Întâi îi intimidează pe activiștii comuniști, apoi îi amenință cu bătaia și, în sfârșit, îi agrează fizic.

Bratu are veritabile calități de lider anticomunist. Pentru ideile sale, pentru interesele oamenilor pe care-i conduce este dispus să-și sacrifice libertatea și viața.

Legislația draconică elaborată în 1949 și în 1950 strânge cercul în jurul țăranilor care vor cu tot dinadinsul să-și păstreze proprietățile. Pentru cei din Piscuri această legislație este deosebit de amenințătoare.

Decretul 183 din 30 aprilie 1949 introduce pedeapsa cu închisoarea de la 1 la 12 ani și amendă cuprinsă între 10.000 și 100.000 lei și/sau muncă silnică de la 5 la 15 ani și amendă între 50.000 și 100.000 lei pentru dosirea, distrugerea sau degradarea produselor.¹⁵

Urmează legea impozitului agricol¹⁶ lovitură fără precedent dată producătorilor agricoli. Ulterior, impunerea cotelor. Nepredarea acestora se pedepsește drastic.¹⁷

Țăranilor li se interzice să-și treiere grâu până nu primesc procesul-verbal care le stabilește cantitatea de cereale pe care să o predea statului. În februarie 1950 se înființează Comitetul de Stat pentru colectarea produselor agricole.

Acesta stabilește cuantumul cotelor și conduce acțiunile de colectare și de livrare a acestora.

Obligarea la plata cotelor i-a copleșit pe țăranii din Piscuri. Ei erau siliți să predea la stat aproape întreaga recoltă.¹⁸

Petre Cincă, participant la răscoală și condamnat pentru aceasta la 3 ani de închisoare, își amintește: „Răscoala s-a declanșat din cauza sărăciei extreme, a exploatarei fără milă a țăranilor dintr-unul din cele mai sărace sate ale Gorjului.

La toate acestea s-a adăugat și imoralitatea unor oameni aleși de puterea comunistă pentru a-și atinge scopurile.”¹⁹ Participantul la răscoală îl numește pe U.I., informator al Miliției, paznic comunal peste ogoarele agricole²⁰.

Luna iulie a anului 1950 devine decisivă pentru Grigore Bratu și consătenii săi care se opun colectivizării și cotelor. El află că în 13 iulie va veni la Piscuri o comisie de colectivizare. Informația o obține chiar de la un membru al acestei comisii (Ștefan Cincă).

Bratu și Cincă, cărora li se alătură și Constantin Constantinescu, hotărăsc să se înarmeze cu pari de lemn și să-i atace pe membrii comisiei de colectivizare care nu erau din satul lor.²¹ Cei trei vor alcătui și nucleul conducător al răscoalei declanșate în ziua de 20 iunie 1950.

În a doua decadă a lunii iulie țăranii și-au secerat grâul, l-au legat în snopi și l-au transportat cu carele la

aria amenajată către sudul satului. Acolo urmau să-l treiere cu o batoză. La arie snopii de grâu au fost stivuiți în stoguri (clăi).

Prin rotație câte doi țărani asigurau paza întregii cantități de grâu din arie.

Toți țăranii, și îndeosebi liderii lor, știau că la treierat vor veni reprezentanții puterii comuniste pentru a ridica cotele.

S-au adunat câteva zeci de țărani și au discutat ce ar trebui să facă pentru a nu preda grâul sau pentru a diminua cantitatea ce urma să li se ia în contul cotelor.

Turnătorul satului, U. I., a spus autorităților care este planul țăranilor.²² Pentru a-l pedepsi pe trădător, Bratu și Constantinescu au hotărât să-l linșeze.

Acesta a fost salvat de Petre Cincă, rudă cu el și prieten bun cu fruntașii satului. Există și versiunea că U. I. a furat pălăriile celor doi țărani de la arie în noaptea de 19-20 iunie și pentru aceasta a fost bătut de către săteni.²³ Cu siguranță, ambele fapte au determinat reacția sătenilor.

Evenimentele se precipită. Țăranii presimt că vor rămâne fără rezultatul muncii lor și nu sunt dispuși să predea statului agoniseala cu care își duceau zilele.

Autoritățile comuniste de la Sărdănești și Ploșoru se tem că evenimentele îi depășesc și că nu vor face planul la colectări.

În dimineața zilei de 20 iulie a venit la Piscuri primarul din Sărdănești (comună de care aparținea satul revoltat), șeful postului de miliție și un activist comunist.

Erau prezenți la arie mai mulți săteni, între care Ștefan Cincă, Ion Tucă, Ion Bubuocu, Constantin Constantinescu.

Acesta din urmă avea un handicap congenital: îi lipseau antebrațele de la ambele mâini. „Degetele” erau înfipite în aceste *cioturi*, sub coatele brațelor. Era însă înzestrat cu o forță extraordinară și avea o agilitate deosebită.

Era ziua Sfântului Ilie. O zi în care piscurenii obișnuiau să meargă la biserică și apoi să se odihnească. Ziua Sfântului Ilie a anului 1950 a fost cum nu a mai fost alta pentru ei.

Comuniștii erau hotărâți să le pângărească credința, să le terfelească demnitatea și să le înfrângă rezistența.

La arie a început răfuiala. Mai întâi verbală. Țăranii i-au întrebat

pe agenții comuniști cu ce vor rămâne dacă le iau grâul. Li s-a răspuns că trebuie să se „mulțumească cu paiele”²⁴.

Oamenii s-au năpustit pe cei veniți să le ridice recolta. I-au lovit cu ce aveau la îndemână, apoi i-au târât în casa lui Petre Cincă, aflată peste drum de arie.

Acolo au fost torturați și batjocoriți de un grup de femei în frunte cu soția lui P. Cincă.²⁵ După ce au fost bătuți zdravăn, dușmanii au fost alungați peste deal, către Ploșoru.

Grigore Bratu a străbătut satul, călare pe un cal, chemându-i pe oameni să se înarmeze cu securi, topoare, furci de fier, pari de lemn etc. pentru a-și face dreptate.

Sătenii s-au deplasat la arie și au început să-și împartă snopii de grâu pentru a-i duce la casele lor.²⁶

La chemarea lui Bratu au răspuns peste 150 de țărani. Au rămas la arie. Liderii lor știau că va urma prăpădul.

Căutau soluțiile pentru a-i înfrunta pe ticăloșii care îi spoliau. Autoritățile comuniste locale (comunale)

i-au informat cu rapiditate pe șefii de la Plasa Peșteana-Jiu, de la raionul Tg Jiu și de la regiunea Gorj.

Aceștia au trimis la Piscuri în jur de 20 de militari din trupele de securitate, înarmați cu armament și muniție de luptă. Soldații trupelor de represiune sunt aduși cu 4-5 mașini militare.²⁷ În fruntea lor se află comandantul Securității, căpitanul Gheorghe Nădăban.

Doctorul Constantin Lupescu, cel care l-a tratat pe șeful Securității, îl caracterizează astfel: „A venit din Ardeal, în orașul nostru, ca întâiul șef al Securității, și s-a instalat în casa profesorului Ștefan Petrescu, devenind, astfel, vecinul meu [ulterior, casa doctorului Lupescu a devenit sediul Securității - n.n.]. Mai târziu am aflat că Nădăban fusese predicator baptist.

L-am avut pacient... În scurt timp, s-a manifestat cu mult zel în activitatea sa profesională; se șoptea între prieteni și cunoscuți despre arestările efectuate în cursul nopții, despre bătăile, schingiuirile și torturile la care erau supuși arestații, constrânși să depună mărturie despre ei, despre rude, despre prieteni...”²⁸.

Un fost lucrător al Ministerului de Interne, șeful biroului transmisiuni și radio-recepție la Serviciul de Securitate Gorj, Nicolae Priescu, spune că

Gheorghe Nădăban, „comandantul de atunci al serviciului de securitate Gorj, în vârstă de 32 de ani, era un bănățean de toată isprava”²⁹.

N-are importanță dacă șeful Securității era ardelean sau bănățean. Cu siguranță, nu era unul din zonă. Cei din Gorj serveau instituțiile de represiune din alte județe.

Era practica obișnuită a P.C. să numească în toate funcțiile de conducere persoane care nu îi cunoșteau pe cetățenii structurii administrative-teritoriale în care lucrau.

Revenim la evenimentele de la Piscuri. Mașinile cu securiști au intrat în sat dinspre nord. Această parte a satului era pustie.

Toți oamenii erau în partea opusă, la arie. S-au oprit la magazinul sătesc pentru a obține informații. Două tinere care se aflau în magazin, aflând despre ce este vorba, au alergat la arie să-i înștiințeze pe țărani.³⁰

Profesorul Gh. Popescu, care a locuit în casa lui Petre Cincă și care a preluat informațiile despre răscoală de la acesta, spune că „țăranii s-au organizat pentru apărare, având chiar și arme; unii apărători au instalat un cuib de foc chiar în turla bisericii; în pădurea din apropiere de asemenea.”³¹

Afirmația nu este confirmată nici de Ștefan Șt. Cincă, nici de Petre Cincă.

Ea nu poate fi însă respinsă ca fiind total nefondată. Gh. Popescu o știe de la Petre Cincă, gazda sa, care i-a povestit despre răscoala de la Piscuri în anii '970.

Gheorghe GORUN

¹ Arhivele Statului, Craiova, Sfatul Popular al Regiunii Craiova, birou special, Dosar 31/1953.

² *Ibidem*, Dosar 17/1954.

³ *Ibidem*, Dosar 19/1952.

⁴ Arhivele Statului, Craiova, fond Județean PMR Gorj, Dosar 81/1950.

⁵ A se vedea și Dosarul colectivizării agriculturii 1949-1962, Camera Deputaților, 1992.

⁶ Ștefan Șt. Cincă, *Piscuri - însemnări monografice*, p. 2.

⁷ *Ibidem*, p. 3.

⁸ Arhivele Statului, Craiova, Fond Sfatul popular al Regiunii Gorj, dosar 31/1950, f. 21.

⁹ Mărturie Șt. Gh. Cincă (2002).

¹⁰ Mărturie Elisabeta Bratu (2002).

¹¹ Mărturie Ștefan Șt. Cincă (2003).

¹² Tribunalul Militar Craiova, *Sentința* nr. 828/ 1950.

¹³ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Buletinul Oficial nr. 25/30 aprilie 1949.

¹⁶ B.O. nr. 45/14 iulie 1949.

¹⁷ B.O. nr. 47/21 iulie 1949.

¹⁸ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

¹⁹ Mărturie Petre Cincă (2003).

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

²³ Mărturie P. Cincă.

²⁴ Mărturie Gh. I. Popescu (2003).

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

²⁷ Mărturie P. Cincă.

²⁸ C. Lupescu, *Biografii sentimentale*, Ed. Gorjeanul, Tg Jiu, 1993, pp. 139-140.

²⁹ N. Priescu, „La Piscuri”, în *Revista Crinul Satelor*, Nr. 12/2000, p. 52.

³⁰ Mărturie Ștefan Șt. Cincă.

³¹ Mărturie Gh. Popescu.

Librăria Mare din Piața Mică vă recomandă:

Gazeta Gorjului

Redactor Șef:
Vasile VASIESCU
vasilevasiescu@yahoo.com

reprezintă un proiect editorial medi@rt.vasiescu
susținut logistic și financiar de S.C. GORJEANUL S.A.
Tehnoredactare:
Mihai Valentin DOBRE & Irinel AVRAM

ISSN 1221 - 0129

Director General: Bebe-Viorel IONICĂ
Tipografia
PRODCOM SRL

CERTDIGITAL
semnează sigur

KIT SEMNĂTURĂ DIGITALĂ

✓ Integritate Multiplatformă

✓ Securitate

✓ Cost redus

Contactează-ne!

office@certdigital.ro

